

ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในระเบียบเศรษฐกิจพิเศษ ภาค
ตะวันออก: กรณีศึกษาตำบลเขาไม้แก้ว อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

มินตรา เอี่ยมอัมพะวัน

งานนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการจัดการปกครอง
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

2566

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในระเบียบเศรษฐกิจพิเศษ ภาค
ตะวันออก: กรณีศึกษาค่าบลเขาไม้แก้ว อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

มินตรา เอี่ยมอัมพะวัน

งานนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการจัดการปกครอง
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
2566
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

FUTURE IMPACTS OF LAND USE CHANGES IN THE EASTERN ECONOMIC
CORRIDOR: A CASE STUDY OF KHAO MAI KAEO SUBDISTRICT, BANG LAMUNG
DISTRICT, CHONBURI PROVINCE

MINTRA IEMUMPAWAN

AN INDEPENDENT STUDY SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF
THE REQUIREMENTS FOR MASTER DEGREE OF ARTS IN POLITICAL SCIENCE
IN POLITICAL ECONOMY AND GOVERNANCE
FACULTY OF POLITICAL SCIENCE AND LAWS
BURAPHA UNIVERSITY

2023

COPYRIGHT OF BURAPHA UNIVERSITY

คณะกรรมการควบคุมงานนิพนธ์และคณะกรรมการสอบงานนิพนธ์ได้พิจารณางาน
นิพนธ์ของ มินตรา เอี่ยมอัมพะวัน ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการจัดการปกครอง ของ
มหาวิทยาลัยบูรพาได้

คณะกรรมการควบคุมงานนิพนธ์

คณะกรรมการสอบงานนิพนธ์

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยณรงค์ เครือนวน)

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สกลฤดี อีสริยานนท์)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิเชียร ต้นศิริคงคล)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา อนุมัติให้รับงานนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการจัดการ
ปกครอง ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.วิทวัส แจ่มเยี่ยม)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

64910110: สาขาวิชา: เศรษฐศาสตร์การเมืองและการจัดการปกครอง; ร.ม. (เศรษฐศาสตร์การเมืองและการจัดการปกครอง)

คำสำคัญ: การใช้ประโยชน์ที่ดิน, อีอีซี, ผลกระทบ, ระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก, ชลบุรี

มินตรา เอี่ยมอัมพะวัน : ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในระเบียบเศรษฐกิจพิเศษ ภาคตะวันออก: กรณีศึกษาตำบลเขาไม้แก้ว อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี. (FUTURE IMPACTS OF LAND USE CHANGES IN THE EASTERN ECONOMIC CORRIDOR: A CASE STUDY OF KHAO MAI KAEO SUBDISTRICT, BANG LAMUNG DISTRICT, CHONBURI PROVINCE) คณะกรรมการควบคุมงานนิพนธ์: ชัยณรงค์ เกรือนวน, สกฤติ อิศริยานนท์ ปี พ.ศ. 2566.

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในตำบลเขาไม้แก้ว อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี 2. เพื่อเสนอแนวทางในการจัดการที่ดินในตำบลเขาไม้แก้ว อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี จากมุมมองของภาคประชาชน โดยทำการศึกษาในช่วงปี พ.ศ. 2560 ถึง พ.ศ. 2566 ช่วงเวลาตั้งแต่เริ่มมีคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 47/2560 เรื่องข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกจนถึงปัจจุบัน จากกลุ่มประชากรตัวอย่างจำนวน 372 คน พบว่าผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นนั้นมีทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สรุปได้ว่า 1. การพัฒนาภาคเศรษฐกิจหลังจากระเบียบการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเสร็จสิ้นแล้ว ขั้นตอนซึ่งเป็นผลสำเร็จของโครงการฯ จะสร้างความเหลื่อมล้ำจากการพัฒนาในเชิงเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นผลมาจากระบบการทำงานของราชการ และการให้สิทธิแก่ผู้ที่มีอำนาจในพื้นที่มากกว่าทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม แต่การพัฒนาของเศรษฐกิจส่งผลให้เกิดประชากรแฝงจึงเป็นอีกหนึ่งปัจจัยหลักของการเลือกปฏิบัติรวมไปถึงการสะท้อนความเหลื่อมล้ำของพื้นที่อื่น ๆ 2. ปัญหาโครงสร้างเชิงอำนาจในสังคมของพื้นที่และกลุ่มประชากรแฝงที่จะเคลื่อนย้ายเข้ามาในพื้นที่จะส่งผลกระทบต่อด้านสังคม และสร้างความกระจุกตัวของจำนวนประชากรที่ส่งผลต่อ 3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งในแง่ของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่อาจเกิดมลพิษต่อสภาพแวดล้อมและความเพียงพอต่อการเข้าถึงทรัพยากรเหล่านี้ในพื้นที่ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในชีวิตของประชาชนในพื้นที่ ประชาชนในพื้นที่จึงเสนอแนวทางในเชิงของการมีส่วนร่วม โดยรัฐเป็นผู้สนับสนุนและผลักดันและการให้ความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่

รวมถึงข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่นำไปสู่การพัฒนาภายใต้ความร่วมมือ

64910110: MAJOR: POLITICAL ECONOMY AND GOVERNANCE; M.A.
(POLITICAL ECONOMY AND GOVERNANCE)

KEYWORDS: LAND USE, EASTERN ECONOMIC CORRIDOR, IMPACTS, EEC,
CHONBURI

MINTRA IEMUMPAWAN : FUTURE IMPACTS OF LAND USE CHANGES IN
THE EASTERN ECONOMIC CORRIDOR: A CASE STUDY OF KHAO MAI KAEW
SUBDISTRICT, BANG LAMUNG DISTRICT, CHONBURI PROVINCE. ADVISORY
COMMITTEE: CHAINARONG KRUNNUNG, SAKRIT ISARIYANON 2023.

The objectives of this thesis are 1. to study the expected impacts of land use change in the Khao Mai Kaew Sub-district. Bang Lamung District Chonburi Province 2. To propose guidelines for land management in Khao Mai Kaew Sub-district. Bang Lamung District Chonburi Province From the point of view of the public sector. The study was conduct during the years 2017 to 2023, the period since the inception of the Head of the National Council for Peace and Order No. 47/2560 on land use requirements in the Eastern Economic Corridor until the present, from the sample population of 372 people, the results of the study show that the impacts expected to occur include economic, social, natural resources, and the environment. It can be conclude that 1. economic development after the land use change process is completed steps that are the results of the project will create inequality from economic development that is a result of the system of bureaucracy and granting rights to those with more power in the area in both economic and social spheres but economic development has resulted in latent population and this will be another main factor of discrimination as well as reflecting the inequality of other areas. 2. The problem of the social power structure in the area and the latent population that will move into the area will have social impacts. 3. Natural resources and the environment, both in terms of infrastructure development that may pollute the environment and the sufficiency of access to these resources in the area. The change in land use will affect the life security of people. The people such propose an approach in terms of participation by the state as a supporter and push and cooperation from the people in the area. as well as policy recommendations that lead to development under cooperation

กิตติกรรมประกาศ

งานนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี โดยได้รับความอนุเคราะห์และการช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากบุคคลดังต่อไปนี้ ผศ.ดร. ชัยณรงค์ เครือนวน ที่กรุณาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษางานนิพนธ์ กรุณาให้คำแนะนำ ความรู้ ความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์และเสียสละเวลาให้แก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด ผศ.ดร. สกฤติ อีสริยานนท์ ที่กรุณาเป็นที่ปรึกษาร่วม รศ.ดร.ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ รศ.ดร. โอพาร ถิ่นบางเตียว ที่กรุณาเป็นประธานและกรรมการสอบ ให้คำปรึกษาในการตรวจสอบและแก้ไข ซึ่งแนะนำด้วยความเมตตาและความปรารถนาดีเสมอมา ขอขอบพระคุณอาจารย์ตลอดจนเจ้าหน้าที่คณะรัฐศาสตร์ และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพาทุกท่าน ที่เสียสละเวลาให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการดำเนินการและด้านเอกสารต่าง ๆ ตลอดการศึกษานี้ และขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่านและนักวิชาการที่เกี่ยวข้องที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการตอบแบบสอบถามและให้การสัมภาษณ์เพื่อใช้เป็นข้อมูลในงานนิพนธ์นี้ ซึ่งล้วนเป็นประโยชน์และเพิ่มคุณค่าทางวิชาการให้กับงานนิพนธ์นี้เป็นอย่างดี

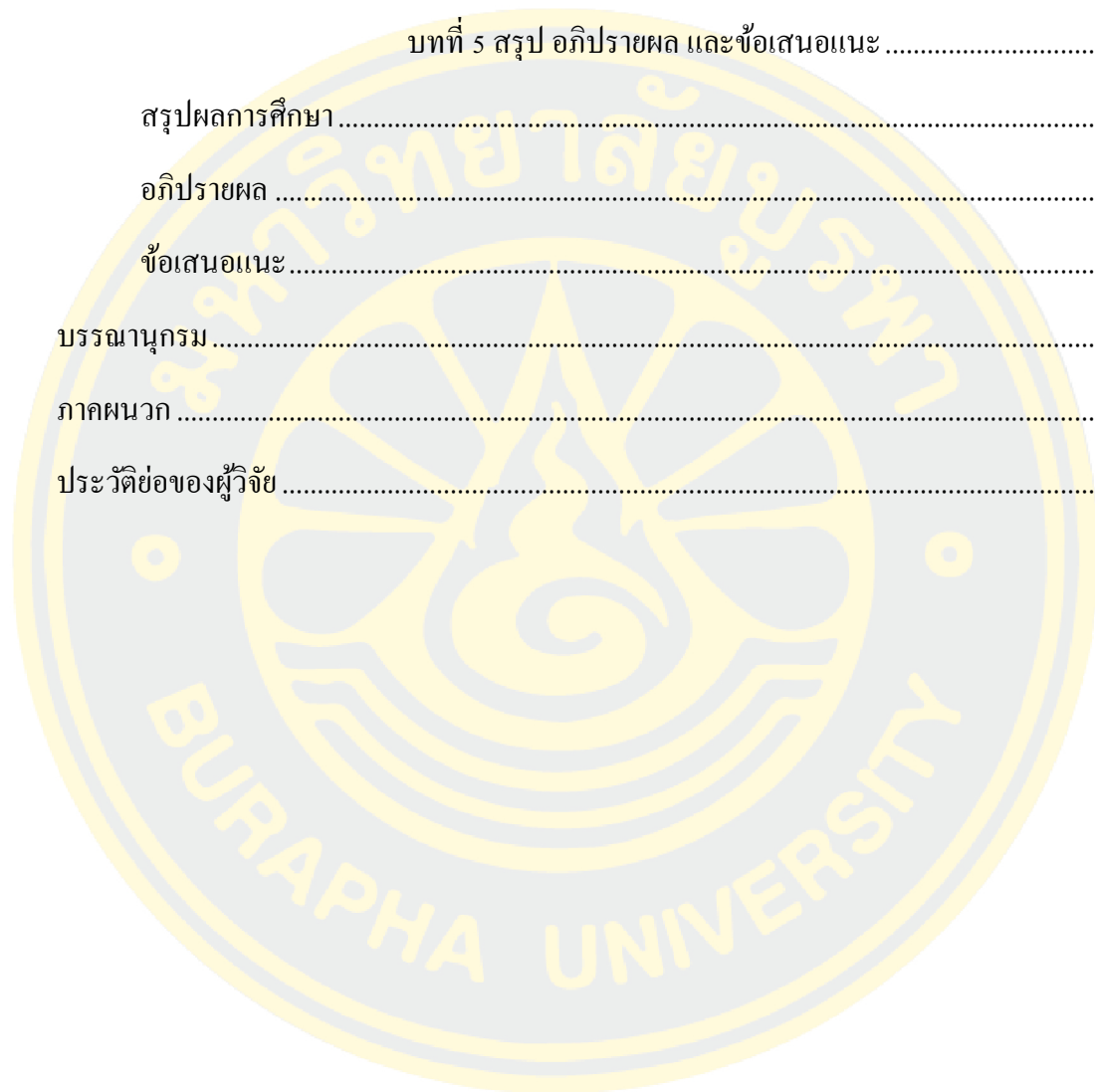
สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกที่ให้ทุนสนับสนุนการศึกษาและการทำงานนิพนธ์ในครั้งนี้ โดยหวังว่าข้อมูลนิพนธ์นี้จะสามารถสร้างประโยชน์ให้แก่ผู้ที่สนใจศึกษาต่อไป หากเกิดข้อผิดพลาดประการใดทางผู้วิจัยขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย

มินตรา เอี่ยมอัมพะวัน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
กิตติกรรมประกาศ	ช
สารบัญ	ฅ
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญรูปภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	5
ขอบเขตการศึกษา.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
บทที่ 2 การสำรวจองค์ความรู้.....	7
แนวคิดและทฤษฎี	7
แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบ	7
แนวคิดเกี่ยวกับที่ดิน	10
แนวคิดเกี่ยวกับเมืองใหม่อัจฉริยะ	15
เอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	22
นิยามศัพท์เฉพาะ	29
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	31
การวิจัยเชิงคุณภาพ	31
การวิจัยเชิงปริมาณ	32
บทที่ 4 ผลการศึกษา	36

บริบทสภาพแวดล้อมทางด้านสังคม.....	36
บริบททรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	39
บริบทสภาพแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจ	41
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	69
สรุปผลการศึกษา.....	69
อภิปรายผล	73
ข้อเสนอแนะ	77
บรรณานุกรม.....	79
ภาคผนวก	84
ประวัติย่อของผู้วิจัย	95

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ขนาดตัวอย่างในการเก็บแบบสอบถาม	33
ตารางที่ 2 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ	42
ตารางที่ 3 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ	42
ตารางที่ 4 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษา	43
ตารางที่ 5 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอาชีพ	43
ตารางที่ 6 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามช่องทางทางการรับข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนา	44
ตารางที่ 7 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน	44
ตารางที่ 8 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน	45
ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเรื่อง/ประเด็น	45
ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเรื่อง/ประเด็น	60

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 ขั้นตอนการขอและพิจารณาให้ความยินยอมหรืออนุญาตให้ใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน	13
ภาพที่ 2 แผนที่ตำบลเขาไม้แก้ว อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี	36

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาวิจัย

ตำบลเขาไม้แก้วมีพื้นที่บางส่วนอยู่ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) สำหรับที่ดิน ส.ป.ก. นั้น ตามประกาศเป็น ส.ป.ก. โดยเริ่มมีขึ้นตั้งแต่ในปี 2518 เป็นพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ซึ่งเป็นเอกสารสิทธิที่ให้ประชาชนสามารถเข้าไปทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดินด้านเกษตรกรรมได้เพียงอย่างเดียวเท่านั้น ไม่สามารถนำมาทำประโยชน์อย่างอื่นได้ ทั้งนี้ผู้ครอบครองที่ดิน ส.ป.ก. นี้ จะต้องเป็นผู้ที่มีฐานะการเงินยากจนเท่านั้น นอกจากนี้เอกสารสิทธิ ส.ป.ก. 4-01 ยังไม่อนุญาตให้กระทำการซื้อขายที่ดิน หากมีการซื้อขายที่ดิน ในช่วงเวลาที่เอกสารสิทธินี้ยังมีผลอยู่ก็จะถือว่าเป็นโมฆะ ไม่มีผลใด ๆ ทั้งสิ้น อย่างไรก็ตามสามารถทำการแบ่งแยก โอน หรือเป็นมรดกตกทอดไปยังบุคคลอื่นในครอบครัวได้ ไม่ว่าจะเป็น บิดา มารดา สามี ภรรยา หรือบุตร เป็นต้น มีสิทธิเช่าหรือเช่าซื้อเพื่อการเกษตรกรรมเท่านั้น โดยไม่อนุญาตให้เช่าเพื่อจุดประสงค์อื่นใด และจะจดทะเบียนจำนองไม่ได้ ยกเว้นแต่จะเป็นโครงการจากทางรัฐบาลที่อนุญาตให้ใช้เอกสารสิทธิเป็นประกัน ซึ่งสิทธิของที่ดินนั้นก็ยังเป็นของทางภาครัฐอยู่ ซึ่งหากเราไม่ต้องการก็สามารถคืนที่ดินให้แก่ภาครัฐได้และในขณะเดียวกันภาครัฐได้ตรวจสอบแล้วพบว่าเราไม่ได้ใช้ประโยชน์จากที่ดินในการทำกิน ทางภาครัฐก็สามารถเรียกคืนที่ดินจากเราได้เช่นเดียวกัน พื้นที่ตำบลเขาไม้แก้ว มีการแบ่งเขตการปกครองในพื้นที่ตำบลออกเป็น 5 หมู่บ้าน จำนวน 4,108 หลังคาเรือน พบว่าทั้ง 5 หมู่บ้านมีการติดต่อและมีปฏิสัมพันธ์ในการดำเนินชีวิตประจำวันกันของพื้นที่ในตำบล มีการดำรงชีวิตแบบชาวบ้านในพื้นที่ชนบท กล่าวคือส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรม ในพื้นที่ไม่ได้มีการพัฒนาในด้านโครงสร้างต่าง ๆ มาก แต่มีโอกาสจากพื้นที่ภายนอกที่อยู่ในอำเภอเดียวกันและห่างออกไปเป็นระยะทางประมาณเกือบ 30 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 30 นาที อย่างเมืองพัทยาที่เคยเป็นเมืองท่องเที่ยวระดับโลกเป็นผลพลอยได้ที่ทำให้ผู้คนเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่และส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจภาพรวมของทั้งอำเภอ รวมไปถึงทุนของพื้นที่ด้วยความเป็นชนบทในภาพรวมของเมืองท่องเที่ยว ที่มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำกิจกรรมกีฬากลางแจ้ง ไม่ว่าจะเป็นการแข่งขันจักรยาน รวมไปถึงมอเตอร์ไซค์วิบาก วิ่งเทรล (การวิ่งผจญภัยในพื้นที่ธรรมชาติไม่ว่าจะเป็น ป่า เขา) นี้ถือเป็นทุนทางสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ที่สามารถประชาสัมพันธ์พื้นที่ที่มีพื้นเพวิถีชีวิตแบบเกษตรกรรมมาอย่างยาวนานเป็นที่รู้จักจากกลุ่มคนที่เข้ามาทำกิจกรรมเหล่านี้เป็นการสร้างเศรษฐกิจจากกิจกรรมกีฬากลางแจ้งที่ไม่ส่งผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่และถือว่าเป็น

การที่ชุมชนสามารถเข้าถึงทรัพยากรและใช้ประโยชน์จากพื้นที่สาธารณะที่มีในชุมชนเพื่อสร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้อีกด้วย

จากการเปลี่ยนแปลงจากนโยบายของภาครัฐในการพัฒนาอุตสาหกรรมชาติเพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจตามการพัฒนาเมืองในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เป็นไปตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ได้มีคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 47/2560 เรื่อง ข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การจัดทำแผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินที่สอดคล้องกับแผนผังการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคที่จะมีขึ้นในอนาคต ประกาศคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก, 2565)

ตำบลเขาไม้แก้วมีพื้นที่ติดต่อกับตำบลห้วยใหญ่ซึ่งเป็นเป้าหมายที่ชัดเจนว่าจะสร้างเป็นเมืองใหม่อัจฉริยะ (Smart city) และยังเป็นเส้นทางที่สัญจรไปมา ที่เรียกกันว่าถนนเส้น 331 ระหว่างพื้นที่เป้าหมายของการพัฒนาที่ดินในครั้งนี้ จากที่เคยเดินทางไปมาหาสู่กันได้ง่ายภายในเขตพื้นที่ตำบลที่ถูกแบ่งกันด้วยถนนเส้นหลัก ยังจะถูกตัดทางสัญจรด้วยการสร้างเส้นทางถนนเพื่อรองรับการคมนาคมในอนาคต มีหน้าผาพื้นที่ประมาณร้อยละ 80-90 ของตำบลเขาไม้แก้วเป็นที่ดินประเภทที่พระราชกฤษฎีกากำหนดให้เป็นเขตปฏิรูปที่ดิน (ส.ป.ก.) ที่อดีตจนถึงปัจจุบันมีความสำคัญอย่างยาวนานกับชาวบ้านในชุมชนจากการที่ชาวบ้านในชุมชนได้ใช้พื้นที่ส่วนนี้เป็นทั้งที่อยู่อาศัย และใช้ประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงคนทั้งใช้เป็นที่ในการปลูกมันสำปะหลัง มะพร้าว ปาล์ม และยางพารา เมื่อพื้นที่ดังกล่าวอยู่ในแผนการประกาศพื้นที่อีอีซี โดยมีการวางแผนการจัดการพื้นที่เพื่อสร้างรถไฟความเร็วสูง การเปิดสนามบินอู่ตะเภา ได้มีทั้งทางส่วนราชการ รวมไปถึงนายทุนเข้ามายังพื้นที่เพื่อจะทำธุรกรรมต่าง ๆ แต่ในทางกลับกันสำหรับผู้คนในชุมชนบางพื้นที่ของชุมชนอย่างเช่น หมู่ที่ 1 นั้น เป็นพื้นที่ ส.ป.ก. เกือบทั้งสิ้น

จากพื้นเพวิถีชีวิตของคนในชุมชนตั้งแต่ดั้งเดิมที่มีความผูกพันกับอาชีพเกษตรกรรมและวิถีชีวิตความเป็นเกษตรกรรมในพื้นที่เมืองท่องเที่ยว ชาวบ้านยังคงมีข้อกังวลใจ หากเกิดการเวนคืนที่ดินตามที่ทางภาครัฐหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้เข้ามาทำเวทีประชาคมเพื่อรับฟังข้อคิดเห็นและให้ข้อมูลความคืบหน้าต่าง ๆ รวมไปถึงการชี้แจงค่าชดเชยจากการเสียดินทำกินถึงแม้ว่าทางภาครัฐจะออกมาชี้แจงว่าขอให้เกษตรกรมั่นใจในนโยบายของภาครัฐ นโยบายที่เกิดขึ้นจากภาครัฐจะไม่ทำให้ประชาชนเดือดร้อนและต้องได้ประโยชน์อย่างเต็มที่โดยเบื้องต้นได้ให้สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดชลบุรีเข้าสำรวจพื้นที่ว่าแต่ละครอบครัวประกอบอาชีพใด ในขนาดพื้นที่เท่าไร เพื่อนำมาคำนวณค่าชดเชยในการเวนคืนที่ดิน ทั้งยังมีการอ้างถึงสิทธิพิเศษสำหรับเจ้าของพื้นที่ที่ดินที่จะถูก

เวนคืนว่าสามารถมีกรรมสิทธิ์ในการถือหุ้นในธุรกิจของอีอีซีด้วย รวมไปถึงการที่ยังไม่ได้รับฟังข้อมูลต่าง ๆ อย่างครบถ้วนชาวบ้านกล่าวว่าไม่ได้รับความชัดเจนจากการกล่าวอ้างถึงกรรมสิทธิ์ต่าง ๆ ของทางภาครัฐและขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของกระบวนการและความรู้ที่เกี่ยวข้องในเรื่องของกรรมสิทธิ์ต่าง ๆ ข้อกังวลแรกที่เกิดขึ้นซึ่งไม่พ้นทางด้านปัจจัยพื้นฐานที่มนุษย์พึงมีหลัก ๆ คือการที่อยู่อาศัยและยังรวมไปถึงที่แห่งนั้นยังเป็นที่ทำกินได้ส่งผลกระทบต่อความเป็นวงกว้างต่อการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน จะเรียกได้ว่าวิถีชีวิตที่มีมาอย่างยาวนานหากต้องเกิดการเปลี่ยนแปลงจากการพัฒนาเศรษฐกิจในครั้งนี้คงไม่สามารถปรับตัวและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นได้ ไม่ว่าจะในด้าน การประกอบอาชีพ สังคม วิถีชีวิต การปรับตัวที่จะต้องเกิดขึ้นนี้ยังคงมีผลกระทบเป็นอย่างมากต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนในชุมชนจากการดำเนินชีวิตบนพื้นเพดั้งเดิมที่พึ่งพาตนเองต้องพลิกผันสู่การขับเคลื่อนไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญที่เป็นไปเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจที่จะเกิดขึ้น ที่คิดว่าเป็นปัญหาที่หนักหน่วงของคนในพื้นที่จากความต้องการที่เรียกว่าการพัฒนา แต่ภายใต้ข้อกฎหมาย ข้อบังคับ พรก. นโยบายต่าง ๆ ทำให้ชาวบ้านเห็นถึงผลกระทบมากกว่าผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น เรื่องของการจัดการปัญหาที่ดิน พื้นที่ ส.ป.ก. เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบจากเรื่องของที่ดินที่เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ทุกคนต้องการ เพื่อสร้างความมั่นคงของชีวิตและเป็นความรู้สึกทางจิตใจของผู้คนในชุมชน ถือเป็นปัญหาหลักและปัญหาใหญ่ต่อชาวบ้านแทบจะทุกครัวเรือนในชุมชน (สัมภาษณ์ผู้อาวุโส, 2564)

สำนักงานเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ร่วมกับสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ได้ศึกษาและเลือกพื้นที่ ส.ป.ก.บริเวณ อ.บางละมุง เพื่อพัฒนาเป็นเมืองใหม่อัจฉริยะ (Smart city) พื้นที่ 62,500 ไร่ ซึ่งพื้นที่ ส.ป.ก.ตั้งอยู่บนจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญของอีอีซี ซึ่งมีจุดแข็งทางการท่องเที่ยว เมืองอุตสาหกรรมสะอาด แหล่งผลิตสินค้าเกษตร (เป็นบางละมุงสมาร์ทซิตี้ ส.ป.ก. เร่งคิดคำนวณคืน, 2564) นายวิณะโรจน์ ทรัพย์ส่งสุข เลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ชี้แจงว่าคณะกรรมการนโยบายพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก หรือบอร์ดอีอีซีมีความต้องการพื้นที่ที่ดิน ส.ป.ก. เพื่อใช้ในการดำเนินการจัดตั้งบริษัทมหาชน เพื่อเป็นบริษัททุนร่วมกันกับภาครัฐบาล เพื่อให้เจ้าของที่ดินมีโอกาสเป็นหุ้นอยู่ในบริษัทที่สร้างขึ้น โดยให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการคิดกันการจัดตั้งของโครงการที่จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสามารถร่วมกำหนดเงื่อนไขการใช้ที่ดินได้และมีมติในที่ประชุมอย่างเป็นทางการเป็นเอกฉันท์ในข้อมูลที่กล่าวมา ส่วนรายละเอียดจะต้องมีการสำรวจข้อมูลและร่วมประชุมหรือกันอีกครั้งภายใต้แผนขับเคลื่อนโครงการศูนย์ธุรกิจอีอีซีและเมืองนำอยู่อัจฉริยะ มูลค่า 1.34 ล้านล้านบาท ของสำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.) ภายใต้พระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ.2561 จากการปักหมุดจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญระหว่างสำนักงานเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC)

ร่วมกับสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ที่ได้เลือกพื้นที่ ตำบลห้วยใหญ่ ตำบลโป่ง และตำบลเขาไม้แก้วซึ่งทั้ง 3 พื้นที่นี้เป็นตำบลที่มีพื้นที่ติดต่อกันและติดกับเมืองท่องเที่ยวระดับโลก อย่างเช่นเมืองพัทยา จากการได้รับการจัดการงบประมาณปี 2566 วงเงิน 15,000 ล้านบาทและได้มีการเปลี่ยนแปลงเป้าหมาย เนื่องจากพื้นที่ทั้ง 3 ตำบลที่เป็นพื้นที่จุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญและเป็นที่ดินประเภทเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

พื้นที่เป้าหมายการพัฒนาที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่บ่อยครั้ง จนกระทั่งปี พ.ศ. 2566 ได้มีการเคาะเลือกพื้นที่เป้าหมายพัฒนาแห่งแรกได้แก่ ต.ห้วยใหญ่ อ.บางละมุง จ.ชลบุรี ถึงแม้ว่าตำบลเขาไม้แก้ว จะไม่ได้อยู่ในดุลยพินิจปัจจุบันในการดำเนินโครงการเมืองใหม่อัจฉริยะ ภายใต้การดำเนินการพิจารณาพื้นที่ในปีปัจจุบัน พ.ศ. 2566 พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงในด้านของขอบเขตพื้นที่และตั้งเป้าหมายการพัฒนาตามห้วงเวลาดังนี้

- ระยะเวลาที่ 1 ช่วงปี พ.ศ. 2566 – 2575 (10 ปี) ดำเนินการในพื้นที่เป้าหมายคือตำบลห้วยใหญ่ จำนวน 5,795 ไร่ และได้เริ่มดำเนินการจ่ายค่าชดเชยให้กับผู้เข้าร่วมโครงการแล้ว

- ระยะเวลาที่ 2 ช่วงปี พ.ศ. 2576 – 2577 พื้นที่ดำเนินการอยู่ระหว่างการพิจารณา จำนวน 4,254 ไร่

- ระยะเวลาที่ 3 ช่วงปี พ.ศ. 2578 – 2580 พื้นที่ดำเนินการอยู่ระหว่างการพิจารณา จำนวน 4,570 ไร่

ภายใต้การพัฒนาเพื่อรองรับการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ว่าทิศทางการเปลี่ยนแปลงในด้านของการถูกเวนคืนที่ดินในพื้นที่ตำบลเขาไม้แก้วจะเปลี่ยนไป แต่ชาวบ้านยังคงมีอคติจากสิ่งที่ได้รับจากการพัฒนาเส้นทางคมนาคมที่พาดผ่านระหว่างตำบลที่ถูกถล่มด้วยถนนสายหลัก การพัฒนาโครงสร้างทางคมนาคมที่ก่อผลกระทบทางสุขภาพ สภาวะแวดล้อมเป็นมลพิษจากละอองฝุ่นรวมไปถึงการต้องถูกเวนคืนที่ดินที่เคยอยู่อาศัยและเป็นแหล่งเลี้ยงชีพข้อนี้ถือเป็นข้อกังวลหลักของชาวบ้านในชุมชนเลยที่เดียวเนื่องจากสิ่งที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาเศรษฐกิจนี้จะส่งผลกระทบต่อปัจจัยหลักในการดำเนินชีวิตของผู้คนในชุมชนที่จะส่งผลการเปลี่ยนแปลง ที่เกี่ยวโยงกับสิ่งอื่นภายใต้การบริหารจัดการที่ดินที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ของสาธารณะชนเป็นหลัก

จากเสียงวิพากษ์วิจารณ์ของชาวบ้านในชุมชนต่อความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ในการเข้ามาของนโยบายพัฒนาอีอีซีในพื้นที่พบว่าผลกระทบหลักเป็นเรื่องของการจัดการปัญหาที่ดิน ซึ่งชาวบ้านนั้นได้พูดไปในแง่ลบ ต่อการพัฒนาในครั้งนี้ และรู้สึกว่าการพัฒนาที่ส่งผลกระทบต่อจัดการปัญหาที่ดินส่งผลการดำรงชีวิตเป็นอย่างมาก อาจจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตครั้งใหญ่ ภายใต้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโลกาภิวัตน์ ชุมชนตำบลเขาไม้แก้วยังคงเกิดคำถามในข้อสงสัยของการพัฒนาภายใต้การเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์นี้ ผลสะท้อนกลับจากการพัฒนา ยังคงเป็นสิ่งกระตุ้นที่ทำให้เกิดข้อแคลงใจ เป็นความขัดแย้งระหว่างชุมชน นายทุนและภาครัฐที่ยังคงหาบทสรุปของการพัฒนาร่วมกันอย่างยั่งยืนไม่ได้และยังมีผลต่อโครงสร้างของชุมชน

ที่เปลี่ยนแปลงไปโดยสิ้นเชิงหากเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางนโยบายและการพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงไปของทางชุมชนไม่ว่าจะเป็นทุนต่าง ๆ เช่น ทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สัญลักษณ์ ธรรมชาติที่จะเป็นผลนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างเฉียบพลันของชุมชนถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างทางสังคมที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน ทั้งนี้ชาวบ้านเองมีความเคลงใจต่อสิ่งที่เกิดขึ้นอีกประการหนึ่งคือ ชาวบ้านมีส่วนร่วมในนโยบายน้อยมาก ในฐานะของผู้ที่อยู่ในพื้นที่มาอย่างยาวนาน เรียกได้ว่าเป็นเจ้าของพื้นที่นั้น ไปแล้ว ด้วยกฎหมายมาตรา 44 ออกคำสั่งหัวหน้าคสช. ที่ 2/2560 เรื่องการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก หรือที่รู้จักกันในนามของอีอีซี เขตสิทธิพิเศษ สำหรับนักลงทุน มีการรวมอำนาจการตัดสินใจด้านนโยบายไว้ที่รัฐบาล คสช. รวบอำนาจการให้สิทธิ ให้สัมปทานในพื้นที่ไว้ที่คณะกรรมการนโยบายอีอีซี พ.ร.บ.ว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ให้อำนาจรัฐเวนคืนที่ดินในเขตเศรษฐกิจพิเศษ คำสั่งคสช. ที่ 47/2560 ให้มีการยกเว้นกฎหมายผังเมืองในการจัดทำแผนผังการใช้ประโยชน์ในที่ดินและแผนผังการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภคและยังมี พ.ร.บ.เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ที่สร้างข้อยกเว้นมากมาย ทั้งเรื่องกรรมสิทธิ์ในที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์ของชาวต่างชาติ สิทธิในการเช่าที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์ได้สูงสุดถึง 99 ปี สิทธิในการยกเว้นหรือลดหย่อนภาษีตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน สิทธิเช่นเดียวกับผู้ประกอบการในเขตปลอดอากร คลังสินค้า ทัณฑ์บนหรือเขตประกอบการเสรีและการนำเข้า-ส่งออกที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร สิ่งที่เกิดขึ้นเหล่านี้นับว่าเป็นการเปิดช่องทางให้มีการช่วงชิงและจัดสรรทรัพยากรอย่างไม่เป็นธรรม ทำให้ชาวบ้าน ผู้คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกต้องตกอยู่ในการดำเนินนโยบายในทางบีบบังคับ

จากปรากฏการณ์ข้างต้นเป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะศึกษาผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก: กรณีศึกษาตำบลเขาไม้แก้ว อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี จากการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างไรบ้าง เพื่อสร้างข้อเสนอต่อแนวทางในการแก้ไขปัญหา ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น จากมุมมองทางเลือกของภาคประชาชนในการจัดการกับสถานการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในตำบลเขาไม้แก้ว อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี
2. เพื่อเสนอแนวทางในการจัดการที่ดินในตำบลเขาไม้แก้ว อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี จากมุมมองของภาคประชาชน

ขอบเขตการศึกษา

ช่วงเวลาในการศึกษา

ปี พ.ศ. 2560 ถึง พ.ศ. 2566 ช่วงเวลาดังกล่าวตั้งแต่เริ่มมีประกาศคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ได้มีคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 47/2560 เรื่อง ข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ในที่ดิน ในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกจนถึงช่วงเวลาปัจจุบัน

พื้นที่ที่ศึกษา

ตำบลเขาไม้แก้ว อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี เนื่องจากเป็นพื้นที่ตำบลที่อยู่ในเขต อำเภอพื้นที่ของการพัฒนารวมไปถึงมีเส้นทางคมนาคมหรือเป็นเส้นทางผ่านไปยังพื้นที่เป้าหมายการพัฒนาหลักของอำเภอ (เมืองใหม่อัคริยะ) และยังเป็นพื้นที่ที่ได้ถูกกำหนดไว้ในห้วงการดำเนิน โครงการระยะที่ 2 หรือ 3 (เป็นหนึ่งในพื้นที่เป้าหมายการพัฒนา)

เนื้อหาการศึกษา

ปัญหาความซับซ้อนในด้านของการจัดการ เรื่องของกรรมสิทธิ์ที่ยังไม่ชัดเจนและเอกสาร สิทธิในการครอบครองของชาวบ้านในชุมชนเกือบทั้งหมดเป็นประเภท ส.ป.ก. ที่ชาวบ้านไม่ได้มี สิทธิการต่อรองในเรื่องของการใช้ประโยชน์จากที่ดินได้อย่างเต็มที่ หากต้องดำเนินตามกระบวนการของ นโยบายที่เกิดขึ้นภายใต้กฎหมาย ข้อบังคับต่าง ๆ และทิศทางความคาดหวังของคนในพื้นที่ที่มีความ แตกต่างในเชิงบริบท จึงทำให้มุมมองต่อภาพลักษณ์ของโครงการที่แตกต่างกันเป็นปัญหาที่เกิดขึ้น กับเรื่องของสิทธิในการใช้ทรัพยากรของชาวบ้านในชุมชนเป็นสำคัญ เพื่อศึกษาข้อมูลในเชิงลึก ถึงปัจจัยของปัญหาหรือผลกระทบที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ในการนำไปสู่ข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการ ที่ดินเพื่อการขับเคลื่อนของพื้นที่ระหว่างชุมชนและองค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. คาดว่าผลการศึกษาครั้งนี้จะนำไปสู่การได้รับการคาดการณ์ต่อผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น จากการจัดการปัญหาที่ดินในระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกของพื้นที่ตำบลเขาไม้แก้วที่เกิดขึ้น
2. คาดว่าผลการศึกษาครั้งนี้จะนำไปสู่ข้อเสนอแนะ ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมภายใต้ มุมมองของประชาชนในพื้นที่

บทที่ 2

การสำรวจองค์ความรู้

การศึกษาเรื่อง ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในระยะเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก: กรณีศึกษาตำบลเขาไม้แก้ว อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในนำเสนอเนื้อหา ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎี
2. เอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. นิยามศัพท์เฉพาะ

แนวคิดและทฤษฎี

แนวคิดทฤษฎีที่จะใช้เป็นกรอบในการศึกษา ประกอบด้วยแนวคิดทฤษฎีที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบ
2. แนวคิดเกี่ยวกับที่ดินและการใช้ประโยชน์ที่ดิน
3. แนวคิดเกี่ยวกับเมืองใหม่อัจฉริยะ

แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบ

1. ความหมายของผลกระทบ

ประสิทธิ์ ดงเจริญยิ่ง (2542) กล่าวว่า ผลกระทบ (Impact) โดยทั่วไปจะหมายถึงผลของการดำเนินกิจกรรมของมนุษย์ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงในสิ่งแวดล้อม โดยผลกระทบดังกล่าวอาจจำแนกออกตามประเภท ขนาดและระยะเวลา ได้ดังนี้ ประเภทของผลกระทบได้แก่ การสูญเสียทางเศรษฐกิจ การสูญเสียบริการทางสังคมและการสูญเสียเกี่ยวกับวิถีการดำเนินชีวิต ขนาดของผลกระทบจะมีตั้งแต่ระดับน้อยถึงมากและระยะเวลาของผลกระทบก็มีทั้งระยะสั้นและระยะยาว

แสวง รัตนมงคลมาส (2538) กล่าวว่าอย่างไรก็ดีผลกระทบสามารถแบ่งออกเป็นแง่มุมต่าง ๆ ได้ดังนี้

การแบ่งผลกระทบตามแง่มุมเนื้อหา (Content) สามารถแบ่งออกได้หลายรูปแบบ คือ

- ผลกระทบทางเศรษฐกิจ หมายถึง ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับกระบวนการผลิตและกระบวนการกระจายการผลิตหรือสินค้า บริการ เช่น ผลกระทบของนโยบายที่มีต่อรายได้ต่อหัวต่อคน

- ผลกระทบทางการเมือง หมายถึง ผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับการจัดผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ตำแหน่ง หน้าที่และเกียรติยศชื่อเสียง โดยมุ่งที่จะตอบคำถาม “ใครได้ ใครเสีย อะไร เมื่อไรและอย่างไร”

- ผลกระทบทางกายภาพ หมายถึง ผลกระทบที่เกิดขึ้นทางวัตถุตามธรรมชาติหรือชีววิทยา เช่น ผลกระทบที่ทำให้เกิดโรคมาเร็งจากการส่งเสริมการสูบบุหรี่

- ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม หมายถึง ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสภาพนิเวศวิทยาทางอากาศ น้ำ เสียงและทางเดิน

- ผลกระทบทางสังคม หมายถึง ผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับวิถีดำเนินชีวิตของราษฎรในแง่ของระบบคุณค่าและพฤติกรรมทางสังคม การแบ่งผลกระทบตามแง่มุมของความเป็นจริงที่เกิดขึ้น (Reality) คือ ผลกระทบเชิงภาวะวิสัย (Objective impact) ซึ่งได้แก่ ผลกระทบที่เกิดขึ้นตามกฎเกณฑ์ หรือสภาพทางด้านกายภาพที่ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความต้องการของปัจเจกชนคนใดคนหนึ่ง ผลกระทบอีกประเภทหนึ่งคือ ผลกระทบเชิงอัตวิสัย (Subjective impact) ได้แก่ ผลกระทบที่เกิดขึ้นในความรู้สึกนึกคิดภายในจิตใจต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ได้แก่ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ความขัดแย้ง เป็นต้น การแบ่งตามแง่มุมของทิศทางที่กระทบ (Direction) คือ ผลกระทบโดยตรง (Direct impact) และผลกระทบทางอ้อม (Indirect impact) การแบ่งตามแง่มุมของคุณค่าผลกระทบ (Value) คือ ผลกระทบในเชิงบวก (Positive impact) หมายถึง ผลกระทบที่เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาและผลกระทบในเชิงลบ (Negative impact) ได้แก่ ผลกระทบที่ไม่เป็นที่พึงปรารถนา การแบ่งผลกระทบตามแง่ของระยะเวลา คือ ผลกระทบระยะสั้น หมายถึง ผลกระทบที่เกิดขึ้นแล้วในปัจจุบันและผลกระทบระยะยาว หมายถึง ผลกระทบที่เกิดขึ้นในอนาคตและการแบ่งผลกระทบตามความคาดหวัง (Expectation) คือ ผลกระทบที่คาดหวัง (Expected impact) และผลกระทบที่ไม่คาดคิด (Unexpected impact)

ผลกระทบ คือ ผลของการกระทำต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ผลนี้อาจจะเป็นได้ทั้งทางบวกและทางลบทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลในทางสนับสนุนหรือโต้แย้งต่อการกระทำนั้น ๆ และอาจเกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายโดยตรง หรือกลุ่มอื่นนอกเหนือจากกลุ่มเป้าหมาย มีผลได้ทั้งทางตรงและทางอ้อมและผลจากการกระทำนี้อาจจะมีผลต่ออดีตรวมไปถึงปัจจุบัน

2. ผลกระทบจากการไร้ที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย

สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร (2547) กล่าวว่า การไร้ที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยเกี่ยวข้องกับโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงพัฒนาจากความเป็นเกษตรกรรมชนบทไปสู่ความเป็นประเทศอุตสาหกรรมและการบริการประชาชนหลายพื้นที่ยังดำเนินชีวิตตามพื้นเพระบบเศรษฐกิจเดิม ถือว่ายังเป็นกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบถูกละเลยและถูกขูดรีดจากภาครัฐ

รวมถึงมูลค่าของผลิตผลทางการเกษตรมีมูลค่าต่ำมากซึ่งประชากรกว่าร้อยละ 70 อยู่ในภาคการเกษตร แต่ผลผลิตมวลรวมของจีดีพีมีไม่ถึงร้อยละ 10 ซึ่งนักวิชาการหลายท่านกล่าวว่า ประเทศไทยไม่ได้เป็นประเทศเกษตรกรรมแล้ว อย่างไรก็ตามเมื่อละเอียดทางภาคเกษตรมานานปัญหาจึงพอกพูน เกษตรกรละทิ้งอาชีพดั้งเดิมมุ่งหน้าเข้าเมืองเกิดชุมชนแออัด หรือขายที่ดินทำกินเพราะขาดทุนและเป็นหนี้อย่างต่อเนื่อง กลุ่มเหล่านี้ก็บุกรุกพื้นที่ป่าพื้นที่นายทุน กลายเป็นคนไร้ที่ดินและรอพึ่งพิงความสงเคราะห์จากรัฐ รวมถึงผลกระทบจากการเปิดการค้าเสรี ปัญหาการขาดแคลนที่ดินและไม่สามารถเข้าถึงที่ดินของเกษตรกรรายย่อยและคนยากจน จากตัวเลขการขึ้นทะเบียนคนจนทั่วประเทศของศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนแห่งชาติ (ศจจ.) ในปี 2547 พบว่า มีคนจนและเกษตรกรรายย่อย มาขึ้นทะเบียนเพื่อขอรับความช่วยเหลือด้านที่ดิน ทั้งหมด 4,800,000 ราย ผ่านการคัดกรอง (ใช้เกณฑ์รายได้ต่ำกว่า 20,000 บาทต่อปี) และยืนยันต้องการความช่วยเหลือจำนวน 2,217,546 ราย จำแนกเป็น ไม่มีที่ดินทำกิน จำนวน 889,022 ราย มีที่ดินทำกินแต่ไม่เพียงพอจำนวน 517,263 ราย มีที่ดินแต่ไม่มีเอกสารสิทธิ 811,279 ราย

3. ผลกระทบทางสังคม

การพัฒนาที่เกิดขึ้นในสังคมส่งผลต่อโครงสร้างระบบเศรษฐกิจซึ่งมีผลทั้งทางบวกและทางลบต่อสังคม ไม่ว่าจะเป็นแง่มุมของการพัฒนาที่ทำให้เกิดการลงทุนของบริษัท หรือหน่วยงานเอกชนในพื้นที่ ทำให้บริบทของสังคม แนวทางการดำรงชีวิตแบบพื้นบ้านลดลงไปจากผลของความเจริญจากการพัฒนาที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ความต้องการแรงงานต่างชาติดูถูก ซึ่งตรงกันข้ามกับความต้องการของคนในพื้นที่ต่อโอกาสในการจ้างงาน เมื่อหน่วยงานภาครัฐมีสิทธิอย่างเต็มที่ในการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษนี้ยังส่งผลต่อคนในพื้นที่ที่จะต้องสูญเสียสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากร สูญเสียวัฒนธรรมการดำรงชีวิตแบบพื้นเพดั้งเดิมและกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

4. ผลกระทบทางเศรษฐกิจ

ผลกระทบในทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นมีทั้งผลเชิงบวกและเชิงลบหากมองในภาพรวมทิศทางของผลกระทบจะเป็นไปทางบวกจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ทำให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศสามารถพัฒนาและมีผลต่อผลรวมมูลค่ารวมของประเทศที่เพิ่มสูงมากขึ้น ทั้งนี้ผลที่อาจเกิดขึ้นจากธุรกิจขนาดใหญ่แนวหน้าของประเทศแต่ในทางกลับกันของผลกระทบเชิงลบแน่นอนว่าจะเกิดขึ้นกับกลุ่มธุรกิจรายย่อย หรือกลุ่มเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับการใช้กรรมสิทธิ์ ในที่ดิน ที่จะต้องสูญเสียสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากร การใช้ประโยชน์จากที่ดินเพื่อดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ รวมไปถึงการพัฒนาอุตสาหกรรมและการบริการที่เกิดขึ้นทำให้มูลค่าของเกษตรกรรมของกลุ่มเกษตรกรนั้นลดลง

ถือเป็นผลกระทบจากกลุ่มเศรษฐกิจขั้นเริ่มต้นของประเทศที่อาจถูกมองข้ามและละเลยจากภาครัฐ จนอาจเป็นผลในเชิงโครงสร้างต่อระบบเศรษฐกิจระดับประเทศต่อไปได้ในระยะยาว

ผลกระทบนั้นสามารถเกิดขึ้นได้จากกระบวนการการกระทำของมนุษย์ทั้งสิ้น ซึ่งรูปแบบของผลกระทบมีทั้งผลกระทบในทางที่ดี (เชิงบวก) และผลกระทบในทางที่ไม่ดี (เชิงลบ) ดังนั้นในวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่ผ่านไปแล้วทุกวันย่อมมีผลกระทบเกิดขึ้นอยู่เสมอ หากผลกระทบที่เกิดขึ้นส่งผลในเชิงลบ จำเป็นที่จะต้องใช้กระบวนการในการการศึกษาเพื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดผลกระทบนั้น เป็นกุญแจที่นำไปสู่แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขผลกระทบเชิงลบที่เกิดขึ้น หรือสร้างแนวทางตามที่สังคมหรือมนุษย์พึงปรารถนา

แนวคิดเกี่ยวกับที่ดิน

1. ความหมายของที่ดิน

นิติ เรื่องพานิช (2546) กล่าวว่า ที่ดิน หมายถึง ผืนแผ่นดินใช้เป็นที่อยู่อาศัยหรือประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ เช่น เป็นที่ตั้งของบ้านเรือน เมือง โรงงานอุตสาหกรรมและทิวทัศน์ธรรมชาติอันสวยงาม เป็นต้น ซึ่งจะเป็นได้ว่าที่ดินมีความมั่นคงกว่าเนื้อดินมาก เพราะเนื้อดิน ประกอบไปด้วย อินทรีย์วัตถุและแร่ธาตุต่าง ๆ นั้นง่ายต่อการถูกชะล้าง

อภิวัฒน์ รัตนวราหะ (2558) กล่าวว่า ที่ดิน ซึ่งหมายถึง พื้นที่ดินทั่วไป ซึ่งรวมถึงภูเขา ห้วย หนอง คลอง บึง บาง ลำน้ำ ทะเลสาบ เกาะและที่ชายทะเล ตามนิยามนี้ ที่ดินครอบคลุมพื้นดินบนพื้นผิวโลก ไม่ว่าที่ดินนั้นจะเป็นที่ดินชนิดใดจะอยู่เหนือหรือใต้น้ำ ก็ถือเป็นที่ดินทั้งสิ้น โดยการให้ความหมายของที่ดินดังนี้

- ที่ดินในฐานะที่ตั้ง ในการบริโภคที่ดินที่เกิดขึ้นในสังคม คุณภาพของที่ดินถูกลดทอนคุณค่าสิ่งที่มีค่ามากที่สุดนั้นเป็นที่ตั้งของที่ดินทั้งนี้ที่ตั้งของดินเป็นสิ่งที่มิมีมูลค่าในระบบเศรษฐกิจ จนกลายเป็นวลีที่เป็นที่นิยมพูดกันว่า ปัจจัยสามประการที่สำคัญที่สุดในอสังหาริมทรัพย์คือที่ตั้งที่ตั้งและที่ตั้ง (location) ด้วยเหตุนี้ ทฤษฎีเกี่ยวกับที่ดินในเมืองจึงตั้งอยู่บนฐานความคิดที่ถือว่า คุณลักษณะหลักของที่ดิน คือ ที่ตั้งบทบาทของที่ดินในฐานะที่ตั้งของการผลิตมาพร้อมกับการใช้ประโยชน์ ที่ดินในพื้นที่เมือง ซึ่งมีกิจกรรมเศรษฐกิจระดับทุติยภูมิและตติยภูมิในการผลิตด้านอุตสาหกรรม การค้าและการบริการ

- ที่ดินกับเศรษฐกิจที่ดิน ที่ดินคือสิ่งที่มีความสำคัญเชื่อมโยงกับชีวิตของผู้คนตั้งแต่ยังไม่ได้เริ่มต้นใช้ชีวิตจนถึงขั้นสุดท้ายของชีวิต ที่ดินไม่ได้เป็นกรรมสิทธิ์ในฐานะของปัจเจกชนเนื่องจากเมื่อเจ้าของกรรมสิทธิ์แก่ได้จากหายไปจะมีการกำหนดกรรมสิทธิ์ใหม่ขึ้นมาเรื่อย ๆ นั่นก็เปรียบได้ว่า

ที่ดินนั้นก็เปรียบเสมือนสิ่งสำหรับสาธารณะ แต่ในเบื้องต้นได้มีการกำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับที่ดินในสังคมเกิดขึ้นเพื่อเป็นการรักษากรมสิทธิ์นั้น ๆ ของคนในสังคม ระบบการถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินแบบปัจเจกบุคคลพัฒนามาพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินมีทั้งสาเหตุผลลัพธ์และเป็นทั้งปัจจัยเกื้อหนุนและเป็นอุปสรรคของการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจสังคม สิ่งแวดล้อมและการดำรงชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบัน เรื่องเศรษฐกิจที่ดินเกี่ยวพันอย่างแยกไม่ออกจากความท้าทายสำคัญด้าน สิ่งแวดล้อมของโลก ไม่ว่าจะเป็นประเด็นเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่จะใช้ประโยชน์จากที่ดินในประเทศไทยที่เพิ่มมากขึ้น ตั้งแต่จำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น การปรับโครงสร้างทางสังคม โครงสร้างประชากร การย้ายถิ่นฐานของผู้คนจากชนบทสู่พื้นที่เมือง ทำให้รูปแบบในการใช้ประโยชน์ที่ดินเปลี่ยนแปลงไปตามกลไกทางสังคมที่เกิดขึ้น ที่ดินไม่ใช่เพียงเพื่อเป็นการรองรับต่อการดำรงชีวิตแต่เพียงเท่านั้น พบว่าที่ดินเป็นสิ่งที่ความจำเป็นมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการรองรับในเรื่องของอุตสาหกรรมต่าง ๆ ธุรกิจการท่องเที่ยว ที่อยู่อาศัยและกิจกรรมสันทนาการต่าง ๆ ทั้งนี้เป็นไปเพื่อรองรับต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในการพัฒนาและดำเนินไปทางกลไกที่เกิดขึ้นของสังคม เป็นผลให้ตลาดที่ดินมีความซับซ้อนเพิ่มมากขึ้น ตามความหลากหลายของการใช้บริการ หรือรูปแบบการบริโภคที่หลากหลายของมนุษย์ในสังคม ที่มาพร้อมกับความซับซ้อนของสถาบันทางเศรษฐกิจที่ควบคุมความเป็นไปของตลาด ในทางที่ความต้องการที่ซับซ้อนและหลากหลายมากขึ้น แต่ที่ดินไม่สามารถพัฒนาขยายไปตามความต้องการหรือรูปแบบของการบริโภคได้ จึงจำเป็นต้องมีนโยบายสาธารณะที่มุ่งจัดการปัญหาที่ดินให้เกิดประสิทธิภาพ ความเป็นธรรมและความยั่งยืน ทั้งนี้ นโยบายควรรองรับต่อความต้องการของคนในสังคมนั้น ๆ เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย และมีกฎกติกาเพื่อเป็นข้อกำหนดในการดำเนินการของนโยบายเพื่อความยุติธรรมในการดำเนินการของนโยบาย

- ที่ดินในฐานะสินค้าบริโภค ในสถานการณ์ของความแออัดที่เกิดขึ้นจากการกลไกการพัฒนา ระบบเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในสังคม ทำให้สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปสู่คนเริ่มโยกย้ายในสิ่งที่ถูกเปลี่ยนแปลงไปแล้ว ไม่ว่าจะเป็นความต้องการอยู่ในพื้นที่โล่ง ห่างจากพื้นที่เสี่ยงอันตรายจากอุตสาหกรรม หลีกเลียงภาวะการจราจรที่ติดขัด ต้องการใช้ชีวิตในสภาวะที่ใกล้ชิดกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ นับเป็นจุดเปลี่ยนของความคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจที่ดินในพื้นที่เมืองและชานเมือง เมื่อผู้คนเติบโตไปพร้อมกับระบบเศรษฐกิจ การเปลี่ยนผ่านยุคเศรษฐกิจที่ผ่านมา พบว่าที่ดินกลายเป็นสินค้าบริโภคเพื่อสันทนาการและการบริการด้านสิ่งแวดล้อมนิเวศ เช่น ในพื้นที่ที่ห่างจากตัวเมืองและชานเมือง พื้นที่ที่อยู่ท่ามกลางหุบเขามักมีมูลค่าที่สูงกว่าที่อยู่ในพื้นที่สาธารณะ

แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับพื้นที่สีเขียวในสังคมที่มีความพร้อมด้านวัตถุและได้ผ่านกระบวนการพัฒนาอุตสาหกรรมและกระบวนการเป็นเมืองมาแล้ว

2. การใช้ประโยชน์ที่ดิน

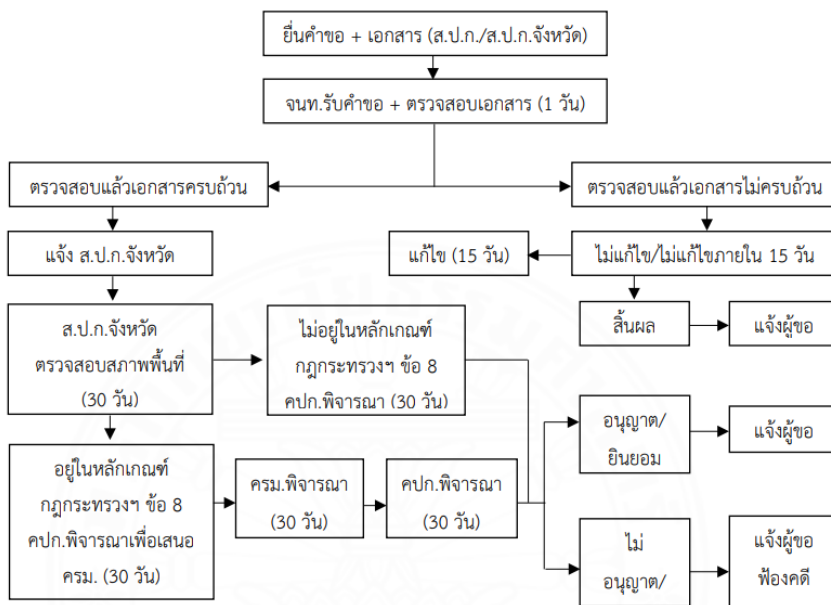
ธนภุต ลากชน โรจน์ (2562) กล่าวว่า การใช้ประโยชน์ที่ดิน หมายถึง บริเวณที่มีการกำหนดกิจกรรมทุกชนิด ที่มีลักษณะเป็นประจำในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งและเอื้อต่อการใช้ประโยชน์ต่าง ๆ ของมนุษย์ในกิจกรรมต่าง ๆ ประกอบกิจกรรมเพื่อที่อยู่อาศัย เพื่อประกอบธุรกิจการค้าบริการเพื่ออุตสาหกรรม หรือเพื่อสาธารณสถานต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินออกเป็น 5 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มพื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง พื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่ป่าไม้ พื้นที่น้ำและพื้นที่เบ็ดเตล็ด ที่มีความเหมาะสมที่จะใช้ในการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ยาวเรศ จันทะกัต (2542) กล่าวว่า การใช้ที่ดิน หมายถึง การนำที่ดินมาใช้บำบัดความต้องการของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ เช่น เกษตรกรรม พาณิชยกรรม ที่อยู่อาศัย ซึ่งการใช้ที่ดินนั้น มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาตามความต้องการของมนุษย์ แต่สมบัติคงที่ของที่ดินไม่ได้เปลี่ยนไปตามความต้องการนั้น เพราะฉะนั้น การใช้ที่ดินควรคำนึงถึงสมบัติคงที่ของที่ดินเป็นหลักเสมอ

3. การใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน

ชนิสรา เกตุแก้ว (2563) กล่าวว่า หากมีเหตุจำเป็นต้องใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินในด้านอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านพลังงานการใช้ทรัพยากรธรรมชาติหรือประโยชน์ส่วนรวมของประเทศให้คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมมีอำนาจ ในการพิจารณาให้ความยินยอมหรืออนุญาตให้ใช้ประโยชน์ที่ดินได้ ทั้งนี้ควรคำนึงถึงยุทธศาสตร์ชาติ ประโยชน์แก่เกษตรกรและประโยชน์ส่วนรวมของประเทศเป็นสำคัญ โดยมีวิธีการดังนี้ ออกกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการต่าง ๆ ทั้งการแต่งตั้ง คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ในด้านอำนาจอรรถเบียบกำหนด วิธีการและเงื่อนไขการใช้ประโยชน์ที่ดิน รวมไปถึงการทวงถามจากผู้ขอใช้ประโยชน์ที่ดิน ในเรื่องของคำตอบแทนเงื่อนไขการให้คำตอบแทนและความเหมาะสมของคำตอบแทนให้แก่ผู้ที่ยินยอมในการให้ใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยโครงการหรือกิจการที่จะได้รับความยินยอมให้ใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินได้ มีดังนี้ กิจการด้านพลังงาน การใช้ทรัพยากรธรรมชาติตามกฎหมายว่าด้วยแร่ และโครงการของรัฐซึ่งเป็นประโยชน์ส่วนรวมของประเทศ โดยวิธีดำเนินการตามขั้นตอนดังภาพที่ 1

ขั้นตอนการขอและการพิจารณาให้ความยินยอมหรืออนุญาตให้ใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน

ที่มา : สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม, คู่มือการขอและพิจารณาให้ความยินยอมหรืออนุญาตให้ใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม, 2561), น. 24.

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการขอและพิจารณาให้ความยินยอมหรืออนุญาตให้ใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน

ที่มา : สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (2561)

4. วิวัฒนาการของบทบาทที่ดินในระบบเศรษฐกิจ

อภิวัฒน์ รัตนวราหะ (2558) กล่าวว่า เศรษฐกิจที่ดินมีวิวัฒนาการไปตามการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจสังคมของมนุษย์ ผ่านตามยุคสมัยต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นยุคเศรษฐกิจแบบเกษตรกรรมในชนบท การพัฒนามาสู่ยุคการผลิตอุตสาหกรรมในพื้นที่เมืองจนไปถึงการพัฒนาในระบบเศรษฐกิจไปสู่การค้า การบริการข้ามพรมแดนรัฐชาติและยุคหลังอุตสาหกรรม จากการพัฒนาจะพบว่าในสังคมเกิดการพึ่งพา ระบบอุตสาหกรรมมากขึ้นเรื่อย ๆ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับที่ดินเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นบทบาทหลักของที่ดินในระบบเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น แนวคิดเบื้องต้นที่ว่าที่ดินเป็นเศรษฐกิจทรัพย์และเป็นปัจจัยพื้นฐานในการผลิตทางเศรษฐกิจ แต่ที่ดินในฐานะเศรษฐกิจทรัพย์เองก็มีบทบาทและความสำคัญ เปลี่ยนไปตามยุคสมัย ที่ดินถือเป็นวัตถุดิบหลักในด้านการบริโภค ความหมายของการบริโภคนี้ไม่ได้ให้ความหมายว่ามนุษย์บริโภคที่ดินโดยตรงแต่เป็นการบริโภคที่ดินเพื่อเป็นแหล่งปัจจัยการผลิต โดยมีโครงสร้างเศรษฐกิจที่เน้นการค้าบริการและการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ผู้คนมีรายได้และความมั่นคงมากขึ้นและเริ่มกลับมาให้ความสำคัญกับสภาพธรรมชาติที่สูญหายไปผ่านการบริโภคที่ดินในระบบเศรษฐกิจที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็นการเริ่มอนุรักษ์พื้นที่ธรรมชาติและอุทยานต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

5. การปฏิรูปที่ดิน

จุฑามาศ นิสารัตน์ (2544) กล่าวว่า การปฏิรูปที่ดินบางครั้งอาจนำไปใช้กับการปฏิรูปที่ดินเพื่อหวังผลอย่างอื่น เช่น การรักษาป่าเพื่อสิ่งแวดล้อม เพื่อความมั่นคงแต่โดยส่วนมากแล้วถ้ากล่าวถึงการปฏิรูปที่ดินจะหมายถึง การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม โดยเฉพาะถ้าใช้กับประเทศกำลังพัฒนา การปฏิรูปที่ดิน เพื่อเกษตรกรรมจะส่งผลให้ชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรดีขึ้น รวมถึงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจภายในประเทศ ซึ่งมีความจำเป็นเพื่อพัฒนาประเทศ อย่งไรก็ดี ไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะให้คำจำกัดความที่จะนำไปใช้ร่วมกันหรือเป็นแบบอย่างเดียวกัน เพราะนอกจากแต่ละประเทศ จะมีระบบการเมือง การปกครองและเศรษฐกิจที่ต่างกันไปแล้ว แต่ละประเทศยังมีระบบที่ดิน ไม่เหมือนกัน โดยได้รับการปลูกฝังกันมานาน การปฏิรูปที่ดินเหมือนเป็นประวัติศาสตร์ เป็นการปฏิวัติที่ใช้เวลานาน ยังเป็นการแสดงที่หวังผลทางการเมือง ความเป็นอิสระของชาติ อีสรภาพ ความเท่าเทียมกันทางสังคม เพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตรกรรม เพิ่มรายได้และงานซึ่งเป็น จุดหมายหลัก

สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (2547) กล่าวว่า การปฏิรูปที่ดิน (Land reform) เป็นการรวมการปฏิรูปที่ดินการถือครอง การผลิต การเกษตรและโครงสร้างด้านการให้บริการสนับสนุนและสถาบันท้องถิ่นอื่น ๆ ทั้งนี้เพื่อลดปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นจากโครงสร้างการเกษตร โดยใช้วิธีการกระจายความมั่งคั่งสมบูรณมีโอกาสนในการเป็นเจ้าของที่ดินและการควบคุมดูแลที่ดิน น้ำ ทรัพยากรอื่น ๆ

6. ปัญหาการบริหารจัดการที่ดิน

ปัญหาการจัดการที่ดิน นับว่าเป็นปัญหาทุนเดิมมาอย่างยาวนาน เป็นปัญหาที่การจัดการไม่จบสิ้น ด้วยปัจจัยหลาย ๆ อย่าง ในด้านวิธีการ เวลา สภาพแวดล้อม สถานการณ์ ผู้คน ทัศนคติ รัฐบาล สิ่งทีกล่าวมานั้นล้วนแต่มีความสำคัญทั้งในด้านการดำรงชีวิต ไปจนถึงกระบวนการจัดการปัญหาต่าง ๆ และการจัดสรรที่ดินสาธารณะประโยชน์ เมื่อเป็นสิ่งสาธารณะผู้คนล้วนแต่มีสิทธิในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการครอบครอง ภายใต้กติกาของผู้มีอำนาจที่จะใช้กฎหมายบังคับทิศทางที่นำไปสู่ผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ตัวบุคคล หรือกลุ่มบุคคลนั้น หากผลประโยชน์ส่วนน้อยหรือส่วนตัว ยังคงมีความสำคัญมากกว่าความเป็นอยู่หรือผลดีแก่ทุกคน ปัญหาเหล่านี้ที่เกิดขึ้นจากที่ดินยังคงเกิดขึ้นอยู่เสมอ แม้แต่ที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์เป็นทรัพย์สินสมบัติของคนในครอบครัวเองยังเกิดปัญหาในการจัดการอยู่เสมอ แล้วนับประสาอะไรกับสิ่งที่ไม่ใช่เจ้าของแบบตายตัว เป็นสิ่งของที่เป็นสาธารณะ

แนวคิดเกี่ยวกับเมืองใหม่อัจฉริยะ

เขมนิชฐ์ แสนยะนันท์ธนะ และคณะ (2562) กล่าวว่า ปัจจุบันเมือง Smart city มีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งเป็นการพัฒนาตามแนวคิดยุคเศรษฐกิจดิจิทัลที่รัฐบาลสนับสนุนให้เกิดการเชื่อมโยงถึงกันเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างพื้นฐานของเมือง เพื่อมอบการบริการที่มีประสิทธิภาพสูงที่สุด มีการพัฒนาในหลายส่วน ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานราชการ พลังงาน สาธารณสุข โครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภค

พวงเพชร ทองหมื่นไวย และคณะ (2560) กล่าวว่า แนวคิดในเรื่องของเมืองใหม่อัจฉริยะ ถูกพัฒนาเพื่อให้เกิดชุมชนเมือง สะดวกในด้านการเป็นที่อยู่อาศัยและได้รับคุณภาพในการใช้ชีวิตอย่างมากที่สุด เป็นการบูรณาการวิทยาการต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศและวิธีการจัดสรร บริหารจัดการด้านการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มความสะดวกสบายในการดำรงชีวิต การให้บริการด้านต่าง ๆ ที่หลากหลายขึ้นสร้างความเชื่อมโยงในการดำรงชีวิต ดังนั้นควรบูรณาการวิทยาการในด้านต่าง ๆ ให้ดำเนินการไปด้วยกันไม่ว่าจะเป็นสังคม การเมือง เศรษฐกิจ วิถีชีวิต ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะส่งผลดีต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนในระยะยาว

ภาสกร ประถมบุตร (2560) กล่าวว่า แนวคิดการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ การพัฒนาเมืองใหม่อัจฉริยะจำเป็นที่ทุกคนจะต้องมีส่วนร่วม เพราะหน่วยเล็กที่สุดของเมืองก็คือผู้คนที่ต้องใช้ชีวิตในเมืองที่เกิดการพัฒนา โดยสาเหตุหลักของการพัฒนาเมืองเกิดจากการที่เมืองมีความแออัดของคนในเมืองหลักมากจนเกิดเป็นปัญหาที่ต้องมีการแก้ไข จากความแออัดที่มีการขับเคลื่อนเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องสู่จุดอ่อนของการพัฒนา เนื่องด้วยยุคสมัยที่มีการแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการแบบประยุกต์ใช้ดิจิทัล ในการปรับปรุงสภาพความเป็นเมืองด้วยการขับเคลื่อนเทคโนโลยีฐานเมืองด้วยการเชื่อมโยงโครงข่ายข้อมูล ที่เชื่อมต่อกันด้วย Internet of Things (IoT) แต่ทั้งนี้การแก้ไขปัญหาด้วยดิจิทัล ด้วยการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ ซึ่งต้องเป็นการแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกับสภาพปัญหา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนา ซึ่งต้องอยู่ในนิยามการพัฒนาที่ครอบคลุมทั้ง 4 ได้แก่ ประสิทธิภาพ นำอยู่ ยั่งยืนและดิจิทัลเทคโนโลยีและความเป็นเมืองอัจฉริยะนำอยู่แสดงถึงเมืองที่ประชาชนทุกกลุ่ม สามารถลดความเหลื่อมล้ำและเข้าถึงสวัสดิการ การศึกษา สาธารณสุข มีการดำเนินรูปแบบการดำเนินชีวิตที่สะดวก สบายและปลอดภัย สอดคล้องกับความเป็นเมืองอัจฉริยะ

จากการศึกษาพบว่าเมืองอัจฉริยะในต่างประเทศที่ประสบความสำเร็จ ต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจน แต่ในโซนยุโรปได้มีการกำหนดขอบเขตกว้าง ๆ ของความอัจฉริยะเป็น 6 ด้าน ได้แก่ 1. เศรษฐกิจอัจฉริยะ 2. ประชากรอัจฉริยะ 3. ระบบบริหารปกครองอัจฉริยะ โดยที่ประชาชนมีส่วนร่วม 4. การขับเคลื่อนที่อัจฉริยะ 5. สิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ 6. การดำเนินชีวิตอัจฉริยะ สำหรับประเทศไทยแล้วหลาย ๆ เมืองเริ่มมีการพัฒนาเข้าสู่ความเป็นเมืองอัจฉริยะ เช่น เทศบาลเมืองแสนสุข ที่ชูจุดเด่น

สำคัญของสภาพปัญหาในประเทศไทยและพื้นที่สำหรับกลุ่มเป้าหมายผู้สูงอายุ ผ่านสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบติดตามสำหรับผู้สูงอายุ เมืองพัทยามีระบบกล้องวงจรปิดที่ควบคุมความปลอดภัยทั้งเมือง เมืองขอนแก่น พัฒนาขนส่งระบบราง เป็นตัวนำในการพัฒนาเมืองรอบ ๆ สถานีให้เป็นนครอัจฉริยะและภูเก็ตมีการติดตั้งกล้องวงจรปิดเพื่อควบคุมวินัยจราจรและเซนเซอร์วัดสภาพแวดล้อมและนอกจากนี้ ยังมีอีกหลายพื้นที่ที่อยู่ระหว่างการพัฒนา แต่อย่างไรก็ตามสำหรับประเทศไทยยังคงพบกับสภาพปัญหาถ่วงดุลการพัฒนาอีกหลายด้าน จุจยังไม่สามารถเข้าสู่การพัฒนาได้อย่างเต็มกำลัง เช่นปัญหาด้านกฎหมาย การขยายผลดำเนินการในพื้นที่ ความต่อเนื่องในการขับเคลื่อน เทคโนโลยีกับประชาชนในพื้นที่ ความต่อเนื่องของผู้นำ ปัญหาคอร์รัปชัน

แนวคิดที่สำคัญในการสร้างเมืองอัจฉริยะผ่านการมีส่วนร่วมที่สำคัญในการพัฒนาเมืองระหว่างรัฐ ประชาชนและผู้ลงทุน มีแนวคิดสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมือง ดังนี้

- ต้องเข้าใจ เข้าถึง ความต้องการ จากสภาพปัญหาความต้องการที่แท้จริงในพื้นที่การพัฒนาเพื่อประสิทธิภาพและความเหมาะสมในด้านการบริหารจัดการ

- ต้องมีเจ้าภาพ การพัฒนาจำเป็นอาศัยความร่วมมืออย่างหลากหลาย จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่แต่ละผู้ที่เกี่ยวข้องมีบทบาทชัดเจนอย่างไร

- การให้ความรู้ ความเข้าใจกับทุกฝ่ายที่มีส่วนได้ส่วนเสียในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะกฎหมายที่เกี่ยวข้องและการเปิดโอกาสทางการพัฒนา ผ่านศักยภาพของพื้นที่

- สร้างให้มีข้อมูลที่ดี มีความเชื่อมโยง พร้อมต่อยอดและแบ่งปัน ข้อมูลเป็นปัจจัยพื้นฐานที่นำไปสู่การพัฒนาและสร้างความเชื่อมโยงในด้านข้อมูลการพัฒนาด้านอื่น ๆ ข้อมูลจึงเป็นสิ่งสำคัญ

- มีแบบจำลองเพื่อให้ยั่งยืน สร้างระบบความมั่นคงจากการสร้างระบบการหมุนเวียนเงินทุนและความมั่นคงจากการสนับสนุนจากกลุ่มทุนที่เกี่ยวข้อง

- การมีส่วนร่วม เชื่อมโยงคนและองค์กร การเปิดเวทีทางสังคมในการสร้างข้อเท็จจริงในการพัฒนาจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมไปถึงการสร้างความปลอดภัย ความยุติธรรมให้เป็นมาตรฐานในการดำเนินงานของหน่วยงาน

- สร้างสรรค์นวัตกรรม ส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมและเครื่องมืออำนวยความสะดวก

- ปรับปรุงกฎระเบียบ ข้อกำหนด มาตรฐาน กฎหมายเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญในการส่งเสริมภูมิของการพัฒนา ที่ช่วยลดอุปสรรค ข้อจำกัดและเสริมสร้างความเชื่อมั่นในการพัฒนาเมือง

การพัฒนาเมืองใหม่อัจฉริยะจำเป็นต้องมีการพัฒนารูปแบบและความเหมาะสมอย่างต่อเนื่องจากความเปลี่ยนแปลงของสภาพปัญหาในพื้นที่ รวมไปถึงบริบทของพื้นที่ทั้งเรื่องการสื่อสารการพัฒนาเทคโนโลยีที่อาจสร้างความเหลื่อมล้ำควรมีการกำหนดแผนการพัฒนาที่ชัดเจน เพื่อสร้าง

ความสมดุลทั้งในด้านการบริหารจัดการ การรักษาภาวะความสมดุลของสภาพแวดล้อมและการสร้างความเท่าเทียมและลดความเหลื่อมล้ำ

นิภาพรรณ เจนสันติกุล (2563) กล่าวว่า เมืองอัจฉริยะ มีความหมายและข้อควรพิจารณาสำหรับการพัฒนาเมือง การพัฒนาเมืองอัจฉริยะ Smart City เป็นแนวคิดของการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองภายใต้การพัฒนาผ่านคุณภาพชีวิต โดยการนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้เพื่อให้เกิดกลไกของการพัฒนาในเชิงสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อการพัฒนา ผ่านองค์ประกอบทั้ง 8 ด้านด้วยกัน ประกอบด้วย เศรษฐกิจ ทรัพยากรมนุษย์ รัฐ/การปกครอง ระบบการขนส่งและโครงสร้างพื้นฐาน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คุณภาพและวิถีชีวิต ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและนโยบาย ภายใต้ต้นนโยบายของการพัฒนาแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การปรับเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างเมืองต้นแบบ ในปี 2561 เน้นการพัฒนาเป็นเมืองต้นแบบ 7 จังหวัด ได้แก่ในพื้นที่ EEC 3 จังหวัด (ชลบุรี ระยองและฉะเชิงเทรา) กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ ขอนแก่นและภูเก็ต ระยะที่ 2 ต่อยอดจุดแข็ง บูรณาการระดับภาค ขยายต่อการพัฒนาในเมืองรองที่มีความพร้อมพัฒนาเป็นเมืองใหม่อัจฉริยะและระยะที่ 3 ขยายการพัฒนาทั่วภูมิภาคในประเทศ

จากการศึกษาทำให้พบว่า การนิยาม คำว่า เมืองอัจฉริยะนั้นยังมีข้อแตกต่าง ๆ ในด้านของการให้ความหมายหรือการอธิบายเพื่อสร้างการสื่อสาร แต่เป้าหมายหลักที่มีทิศทางเดียวกัน คือการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความปลอดภัยของประชากร ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ผู้กำหนดนโยบายและผู้นำนโยบายไปปฏิบัติต้องให้ความสำคัญกับสภาพปัญหาของพื้นที่ โดยเฉพาะประวัติศาสตร์และความเป็นมาที่สำคัญ ควรพิจารณาการพัฒนาเมืองอัจฉริยะในมิติต่าง ๆ ดังนี้ มิติความเป็นเมือง มิติด้านการก่อสร้าง มิติของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มิติโครงสร้างพื้นฐาน จึงจำเป็นต้องมีกระบวนการสร้างความรู้ผ่านแนวทางการสร้างแนวทางของประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ทั้งด้านการพัฒนาคน พัฒนาระบบการทำงาน ปัจจัยหลักในการพัฒนา คือการขับเคลื่อนประสิทธิภาพของการพัฒนาคนและการพัฒนาที่ดิน จำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีในการสร้างเครือข่าย ด้านการออกแบบและการพัฒนาเมือง ควรสำรวจและจัดเก็บข้อมูลสภาพเดิมของพื้นที่ ตลอดจนสภาพปัญหาของพื้นที่ไปจนถึงตัวบุคคลในพื้นที่นั้น ๆ เพื่อต่อยอดสู่การสร้างความรู้ความเข้าใจผ่านสภาพปัญหาในพื้นที่สู่การพัฒนาเมือง โดยอาศัยความรู้และความเชี่ยวชาญของนักวิชาการ รัฐ เอกชน ผ่านการวิเคราะห์หัวใจหลักที่สำคัญของการเปลี่ยนแปลง คือการศึกษาสภาพเดิมของพื้นที่ ผังเมือง การใช้ที่ดิน สภาพปัญหา ลักษณะของโครงสร้างพื้นฐาน

สุเทพ รักษาพล และภักดี โพธิ์สิงห์ (2564) กล่าวว่า เมืองอัจฉริยะ ถือเป็นนโยบายที่เป็นวาระระดับชาติ เพื่อให้สอดคล้องการพัฒนาตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 โมเดลการพัฒนาเศรษฐกิจ Thailand 4.0 และแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

เพื่อสกัดภาพความเหลื่อมล้ำและกระจายความเท่าเทียมในเชิงของการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีในสังคม รัฐจะเป็นผู้ขับเคลื่อนหลักผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนและประชาชน มิติเชิง Smart City ต้องมีการพัฒนาโดยนโยบายการกระตุ้นเมือง เพื่อปลูกกระแสในการผลักดันและสร้างแรงจูงใจให้กับภาคประชาชน ในด้านการตื่นตัวเพื่อพัฒนาตนเองให้เป็นพลเมืองอัจฉริยะควบคู่ไปด้วย เมืองอัจฉริยะจะเป็นการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและสารสนเทศขนาดใหญ่ ในการขับเคลื่อนการพัฒนาทั้งในด้านการสร้างนวัตกรรมและการให้บริการ เพื่อลดต้นทุน การใช้พลังงานแบบสิ้นเปลือง โอกาสในการเข้าถึง เมืองอัจฉริยะเกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการพัฒนาของเทคโนโลยี Internet of Things (IoT) ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงโครงข่ายการสื่อสารแบบอินเทอร์เน็ต การวางผังเมืองที่ชาญฉลาด รองรับการใช้ชีวิตที่สะดวกสบาย เป็นการสร้างเมืองที่เน้นการเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน ความสมดุลของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ทางเลือกพลังงานสะอาด ที่สามารถช่วยลดปัญหาที่กำลังเป็นปัญหาหลัก ๆ ในสังคมไทย ทั้งด้านมลพิษที่เกิดจากการคมนาคม อุบัติเหตุบนท้องถนนจากการคมนาคม มลพิษทางน้ำ อากาศ ความจำเป็นในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ จำเป็นต้องทราบสภาพทั่วไปของพื้นที่ เพื่อนำมาวิเคราะห์วิถีการแก้ไขและการพัฒนาที่ถูกต้องและเหมาะสมกับพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งปัจจุบันสหประชาชาติ สหภาพยุโรปได้กำหนดมาตรฐาน ของเมืองอัจฉริยะไว้ โดยเฉพาะประเด็นปัญหาความแออัดทั้งด้านที่อยู่อาศัยและการจราจร การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สังคมผู้สูงอายุ ความเหลื่อมล้ำในสังคม ทั้งนี้เพื่อเป็นการตอบสนองต่อความต้องการของสังคมเมืองและสังคมชนบท ที่มีหลากหลายของพื้นที่ที่แตกต่างกัน เพื่อให้เกิดการกระจายความรู้อย่างเท่าเทียมในสังคม ทั้งในด้านของความรู้ในพื้นที่ชนบท จากการอพยพประชากรจากชนบทเข้าสู่เมือง เพื่อค้นหาทรัพยากรทางด้านการประกอบอาชีพและโอกาสในชีวิตที่มากกว่าสังคมชนบทในปัจจุบัน เพื่อส่งเสริมการลดอัตราการกระจุกตัวประชากรในสังคมเมืองและความแออัดในภาคการคมนาคมที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและการขนส่งในสังคมเมือง ซึ่งความจำเป็นอย่างมากที่สุดคือทรัพยากรมนุษย์ที่จำเป็นต้องมีส่วนร่วมในเชิงการขับเคลื่อนนโยบายร่วมกัน

ประเทศไทยยังคงมีความพร้อมในด้านการพัฒนาเมืองอัจฉริยะน้อยมาก จึงจำเป็นที่การพัฒนาอาจจะต้องปรับปรุงทิศทางหรือการขยายขอบเขตการพัฒนาในบางส่วน หรือบางทรัพยากร เนื่องจากหากเกิดการพัฒนาที่ต่อเนื่องไปแล้ว จากการขาดองค์ประกอบที่ได้กล่าวไปนั้น รวมไปถึงลักษณะอัจฉริยะที่พึงมีของการพัฒนาเมือง จะทำให้ประเทศติดกับดักการพัฒนาและอาจกลายเป็นวิกฤตที่จะต้องเผชิญอีกครั้ง ซึ่งการพัฒนาที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ควรผ่านแนวทางการพัฒนาดังนี้

1. การพัฒนาเมืองอัจฉริยะควรเริ่มที่ท้องถิ่น
2. เมืองอัจฉริยะควรมีผู้บริหารเมืองที่อัจฉริยะ
3. ประชาชนในฐานะเจ้าของเมืองควรเข้าถึงเทคโนโลยีอย่างเท่าเทียม
- 4) เร่งพัฒนาเมืองอัจฉริยะด้านการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (2565) รายงานประจำปี 2565 เมืองใหม่อัจฉริยะน่าอยู่สำหรับเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก จำเป็นต้องมีความสอดคล้อง

กับความเป็นศูนย์กลาง อีอีซี เนื่องด้วยเป้าหมายในการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม สนับสนุนธุรกิจ และการเติบโตของเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องใน อีอีซี เพื่อรองรับการขยายตัวจากความเป็นชนบทสู่เมืองที่จะรองรับกลุ่มประชากรที่กระจายตัวออกจากกรุงเทพมหานคร พบความกระจุกตัวของขนาดประชากรที่เพิ่มมากขึ้นบริเวณชายฝั่งแถบภาคตะวันออก 3 จังหวัด ได้แก่ ระยอง ชลบุรี และฉะเชิงเทรา โดยการคาดการณ์ว่าในอนาคตจะมีประชากรมากถึง 350,000 คน ในด้านการสร้างมูลค่าของงานและการเปิดโอกาสให้คนในพื้นที่เข้าถึงงานได้มากขึ้น ภายในปี 2575 อีอีซีพยายามขับเคลื่อน ให้เป็นเมืองนำอยู่อัจฉริยะ 1 ใน 10 ของโลก ภายในปี 2580 โดยโครงการที่เกิดขึ้นในการพัฒนาเมืองใหม่อัจฉริยะนั้น ถูกเลือกให้มีการพัฒนาบนพื้นที่การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) พื้นที่เป้าหมายดำเนินการ บนพื้นที่ ส.ป.ก. ตำบลห้วยใหญ่ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี (ขนาดพื้นที่ประมาณ 14,619 ไร่) โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบให้ สกพอ. สามารถเข้าใช้ประโยชน์ที่ได้ ส.ป.ก. ตาม พ.ร.บ. อีอีซี มาตรา 36 เพื่อดำเนินการอื่นใด นอกเหนือกฎหมายว่าด้วยการใช้ประโยชน์เพื่อเกษตรกรรมได้และเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการฯ ดังกล่าว จะได้รับค่าชดเชยในการเสียโอกาสในการใช้ที่ดิน โดยมีคณะกรรมการกำหนดค่าชดเชยโครงการศูนย์ธุรกิจ อีอีซีและเมืองใหม่นำอยู่อัจฉริยะ เป็นผู้กำหนด ปัจจุบันมีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ แล้ว พื้นที่จำนวนประมาณ 2,466 ไร่

เมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม 2565 ได้รับอนุมัติ ร่างแผนการปฏิบัติการเมืองใหม่นำอยู่อัจฉริยะแล้ว ซึ่งได้มีการวางแผนธุรกิจหลัก 5 คลัสเตอร์ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเมืองใหม่ด้วยศูนย์ส่งเสริมธุรกิจ อีอีซี ดังนี้ สำนักงานภูมิภาค อีอีซี ศูนย์กลางการเงินในเขต อีอีซี ศูนย์การแพทย์แม่นยำและการแพทย์เพื่ออนาคต ศูนย์การศึกษา วิจัยและพัฒนาาระดับนานาชาติและธุรกิจเฉพาะด้าน เช่น พลังงานสะอาด 5G เป็นต้น และในปี 2566 จะดำเนินการจ้างที่ปรึกษาาระดับนานาชาติที่มีประสบการณ์ร่วมออกแบบการพัฒนาพื้นที่เมืองใหม่นำอยู่อัจฉริยะ เพื่อประกาศพื้นที่โครงการฯ ให้เป็นเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษเพื่อกิจการพิเศษ ต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (ตุลาคม - ธันวาคม 2565) ความคืบหน้าการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก วัตถุประสงค์หลักของการสร้างเมืองใหม่นำอยู่อัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการพัฒนาศูนย์ธุรกิจ อีอีซี เพื่อเป็นการรองรับธุรกิจที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาเมืองนำอยู่อัจฉริยะ ทั้งด้านที่อยู่อาศัย โครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภค การลงทุนในพื้นที่ดังกล่าว มีเป้าหมายมุ่งเน้นสนับสนุนอุตสาหกรรมเป็นพิเศษ ได้มีการออกแบบแปลนให้พื้นที่มีน้ำและพื้นที่สีเขียว 30% และพื้นที่เพื่อการพัฒนา 70% โดยแบ่งการพัฒนาเป็นศูนย์สำนักงานใหญ่ภูมิภาคและศูนย์ราชการ (เพื่อรองรับรูปแบบการปกครอง สังคมแบบใหม่ในพื้นที่) ศูนย์บริการทางการเงิน (ส่งเสริมด้านการพัฒนาธุรกิจและการลงทุนในพื้นที่การพัฒนาอุตสาหกรรมและเมืองนำอยู่อัจฉริยะ โดยเฉพาะ) ศูนย์การแพทย์แม่นยำ (เพื่อส่งเสริมด้านคุณภาพ

ชีวิต รวมถึงการรองรับสภาวะของกลุ่มแรงงานทั้งในประเทศและแรงงานต่างชาติ) ศูนย์การศึกษา ระดับนานาชาติ (มุ่งเน้นการส่งเสริมอาชีพ การพัฒนาบุคลากรในพื้นที่ เพื่อให้มีโอกาสเข้าถึง การจ้างงานและเป็นแรงงานที่สำคัญในศูนย์อุตสาหกรรม ศูนย์ธุรกิจ อีอีซี) ศูนย์ธุรกิจอนาคตและ ที่อยู่อาศัยสำหรับคนทุกกลุ่ม (การพัฒนาที่เน้นการส่งเสริมภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมเป็นหลัก และมุ่งเน้นให้เกิดศักยภาพในด้านกลไกแรงงาน จึงจำเป็นต้องสร้างอุตสาหกรรม สร้างเศรษฐกิจ ควบคู่ไปกับสังคม) คาดการณ์ว่าในปี 2567 จะเปิดฐานธุรกิจเพื่อให้เอกชนร่วมลงทุนและเข้าพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานส่วนกลางได้ (เพื่อลดการลงทุนของภาครัฐ) ซึ่งพื้นที่ดำเนินการคือ ตำบลห้วยใหญ่ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี บนพื้นที่เป้าหมาย ประมาณ 14,619 ไร่ ซึ่งถือว่าพื้นที่ดังกล่าว มียุทธศาสตร์ที่สำคัญ ทั้งด้านความพร้อมในการพัฒนาของระบบ โครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคม ดินถนนเส้นหลัก ทางหลวง 331 (ฉะเชิงเทรา - ระยอง) เชื่อมทางหลวงหมายเลข 7 และแนวรถไฟ ความเร็วสูงเชื่อมสามสนามบิน

ปัจจุบัน สกพอ. ดำเนินการจ่ายค่าชดเชยเสียโอกาสในที่ดินที่ใช้ในโครงการฯ แล้ว ขนาดพื้นที่ สำหรับใช้ดำเนินโครงการฯ รวมประมาณ 2,483 ไร่ ณ ปัจจุบัน (ได้มีการออกระเบียบว่าด้วยการรื้อถอน ทำลายสิ่งปลูกสร้าง พืชผล หรือสิ่งอื่นใด บนพื้นที่ ส.ป.ก. เพื่อเข้าใช้ประโยชน์ที่ดินของสำนักงาน การปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม พ.ศ. 2565 พร้อมดำเนินการดูแลพื้นที่ที่ได้รับค่าชดเชยฯ ไปบางส่วนแล้ว เช่น ดัดตั้งคลองวงจรปิด กำหนดเจ้าหน้าที่ตรวจสอบพื้นที่และทรัพย์สินรายสัปดาห์ เป็นต้น)

จากผลการดำเนินงานและแผนการดำเนินงาน ดังกล่าว พบว่าการพัฒนาเมืองใหม่หน้าอยู่อัจฉริยะ อาจไม่ใช่เป้าหมายหลักแห่งการพัฒนาในครั้งนี้ แต่การพัฒนาเมืองใหม่หน้าอยู่อัจฉริยะ เพื่อเป็นการ กำหนดขอใช้พื้นที่เพื่อรองรับการทำอุตสาหกรรมและการลงทุนที่เอื้อให้ภาคเอกชน ได้มีส่วนร่วม มากและเข้าถึงได้ง่ายมากยิ่งขึ้น ด้วยพื้นที่เป้าหมายหลักของการพัฒนาเมืองใหม่หน้าอยู่อัจฉริยะมีเป้าหมาย คือ ส.ป.ก. ที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายและรัฐสามารถจัดการหรือควบคุมเพียงการสร้างกฎหมาย เพื่อให้ รัฐเกิดความชอบธรรมในการสร้างประโยชน์จากการช่วงชิงพื้นที่ทางการเกษตรของประชาชน ผู้ยากไร้ในพื้นที่และอ้างถึงสิทธิในการพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล (2564) เมืองอัจฉริยะ คือการบริหารจัดการเมืองให้มี ประสิทธิภาพเพื่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการเป็นอยู่ที่ดีให้เกิดขึ้นกับผู้คนในพื้นที่ด้วยการ ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในเรื่องของการให้บริการและการ บริหารจัดการเมือง ลดการใช้ทรัพยากรเกินความจำเป็น และส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากร ผ่านนวัตกรรมเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับกลุ่มคนแต่ละเป้าหมาย เน้นการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม ทั้งภาคธุรกิจและภาคประชาชนเป็นแรงขับเคลื่อนในการพัฒนา ภายใต้แนวคิด “การพัฒนา เมืองหน้าอยู่ เมืองทันสมัย ให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข อย่างยั่งยืน” การพัฒนาเมืองอัจฉริยะ

จำเป็นต้องออกแบบวางแผนการพัฒนาย่างครอบคลุมและผ่านการดำเนินงานตามมิติที่สำคัญ 7 ด้าน ได้แก่

- สิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ (Smart environment) การปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่ผ่านการคำนึงถึงผลกระทบภายใต้การพัฒนาเมือง ทั้งสถานะแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงผ่านการนำเทคโนโลยีเข้ามาบริหารจัดการและติดตามเฝ้าระวัง เพิ่มคุณภาพการจัดการน้ำ อากาศ ขยะและพื้นที่สีเขียว ลด CO2 Emission มากกว่าหรือเท่ากับ 1% ต่อปี

- การเดินทางและขนส่งอัจฉริยะ (Smart mobility) การพัฒนาระบบการคมนาคม ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในกลไกการขนส่ง ของระบบเศรษฐกิจ รวมไปถึงการสร้างสุขภาวะที่ดีของชีวิตผู้คนในพื้นที่ผ่านการคมนาคมที่เป็นมิตรและสะดวกสบาย สร้างความพึงพอใจและการขนส่งจราจรที่สะดวกมากกว่าหรือเท่ากับ 60% ลดอัตราการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนและการเดินทางบนถนนให้ลดลง 50% ต่อปี

- การดำรงชีวิตอัจฉริยะ (Smart living) ประเทศไทยมีแนวโน้มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มรูปแบบ จึงจำเป็นที่จะต้องเร่งพัฒนาคุณภาพชีวิต ผ่าน โมเดลการดำรงชีวิต ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของกลุ่มคนแต่ละช่วงวัย ทั้งในด้านการอำนวยความสะดวกเพื่อให้ทุกกลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงและได้รับการพัฒนาชีวิตจากการดำรงชีวิตได้อย่างทั่วถึง ค่าดัชนีสุขภาวะที่ดีมากขึ้น มากกว่าหรือเท่ากับ 80% ต่อปี

- พลเมืองอัจฉริยะ (Smart people) การพัฒนาศักยภาพของพลเมืองในพื้นที่เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาที่เกิดขึ้น ลดอัตราการว่างงานที่เป็นประเด็นปัญหาที่สำคัญของประเทศไทย รวมไปถึงการส่งเสริมให้เกิดอาชีพกับทุกคน โดยเฉพาะกลุ่มคนที่มีส่วนได้ส่วนเสียในรูปแบบของการพัฒนาเชิงพื้นที่ ประชาชนในพื้นที่มี Digital Literacy มากกว่าหรือเท่ากับ 70%

- พลังงานอัจฉริยะ (Smart energy) การบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านการใช้พลังงานสะอาดทางกระบวนการเทคโนโลยีที่เข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อสร้างประสิทธิภาพ ความสมดุล ระหว่างการผลิตและการใช้พลังงานเพื่อสร้างความมั่นคงและความปลอดภัยในด้านสุขภาวะที่ดีของการใช้พลังงานมากขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน เพิ่มพลังงานทดแทนในพื้นที่มากกว่าหรือเท่ากับ 1% ต่อปี

- เศรษฐกิจอัจฉริยะ (Smart economy) การบริหารจัดการระบบเศรษฐกิจโดยอาศัยเทคโนโลยี ในด้านการส่งเสริมเพื่อสร้างมูลค่า ทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพและด้านความคล่องตัวในการดำเนินธุรกิจ สร้างให้เกิดความเชื่อมโยงในระบบเศรษฐกิจ ในการพัฒนา เช่น เมืองเกษตรอัจฉริยะ เพิ่มรายได้ต่อหัวประชากรให้เพิ่มมากขึ้น มากกว่าหรือเท่ากับ 250,000 บาท

- การบริหารภาครัฐอัจฉริยะ (Smart governance) ระบบบริการภาครัฐที่พัฒนาควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านอื่น ๆ ผ่านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงการบริการได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ลดขั้นตอนในการเดินทางเพื่อติดต่อกับภาครัฐ รวมไปถึงเป็นการสร้างวินัยใน

การบริหารจัดการของภาครัฐที่สร้างความโปร่งใส ประชาชนสามารถเข้าถึงและตรวจสอบได้อย่างต่อเนื่อง การเข้าถึงข้อมูลได้มากขึ้นถึง 60% และมีสัดส่วนของประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบบริการสาธารณะมากกว่าหรือเท่ากับ 60%

การพัฒนาที่จะได้มาซึ่งเป้าหมายลักษณะของการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ 7 ด้าน ผ่านองค์ประกอบการทำงานของแผนการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ โดยคณะกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานเพื่อจัดทำแผนนโยบายและการขับเคลื่อนระดับพื้นที่ผ่านหลักเกณฑ์ 5 เสาหลัก ได้แก่ 1. กำหนดพื้นที่เป้าหมายการพัฒนาผ่านการศึกษาข้อมูลระดับพื้นที่เพื่อศึกษาผ่านองค์ประกอบส่วนสำคัญในการพัฒนา 2. แผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน มีแผนงานพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ชัดเจน มีวิสัยทัศน์ ระบุรูปแบบการลงทุนและมีวิธีการดำเนินการที่ชัดเจน 3. แผนพัฒนาระบบข้อมูลและความปลอดภัยแนวทางการพัฒนาระบบจัดเก็บและบริหารข้อมูลของเมือง มีการจัดทำข้อมูลเพื่อนำไปต่อยอดในการพัฒนา 4. บริการระบบเมืองอัจฉริยะ 7 ด้าน มีรายละเอียดแผนการดำเนินงานและมีตัวชี้วัดที่ชัดเจน เพื่อการติดตามประเมินผล 5. การบริหารจัดการอย่างยั่งยืน การดำเนินงานในด้านการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพในการร่วมลงทุนระหว่างรัฐและเอกชน รวมไปถึงส่งเสริมความร่วมมือของทุกภาคส่วนในพื้นที่

เอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กัมปนาท เบ็ญจนาวิ (2563) กล่าวว่า เมื่อชีวิตเกษตรกรแขวนอยู่บนเส้นด้าย: การปิดล้อมใหม่และความไม่แน่นอนที่ถูกสร้างขึ้นในพื้นที่หลังบ้านอีอีซี ผลพวงจากการที่รัฐกำหนดให้ จังหวัดชลบุรี ระยองและฉะเชิงเทรา เป็นพื้นที่เขตยุทธศาสตร์ที่สำคัญในด้านการพัฒนาอุตสาหกรรมหลักของประเทศภายใต้โครงการพัฒนาอุตสาหกรรมชายฝั่งทะเลตะวันออก (Eastern Seaboard Development Program: ESB) ภายหลังจากขยายเขตการพัฒนามายัง ระยะที่สอง ได้ครอบคลุม ถึงพื้นที่ปราจีนบุรี ผ่านการกำหนดให้พัฒนาและเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินแหล่งเกษตรกรรมถูกนำไปรองรับระบบการพัฒนาอุตสาหกรรมในเขตการพัฒนา ESB จึงทำให้เกิดการเคลื่อนตัวของนักลงทุนภาคธุรกิจที่ขับเคลื่อนเข้ามาในพื้นที่เพื่อกว้านซื้อที่ดิน เพื่อพื้นที่ดินภาคเกษตรราคาถูกเพื่อนำเข้าสู่กระบวนการเก็งกำไรเพื่อต่อรองทางเศรษฐกิจต่อไป แต่พบอุปสรรคในด้านการซื้อขายที่ดิน 2 ประการด้วยกัน ได้แก่ การออกเอกสารสิทธิ์ (เอกสารแดง) การที่เจ้าของผู้ครอบครองที่ดินยังไม่มีเอกสารสิทธิ์ที่เป็นทางการ ความไม่มั่นใจในความไม่แน่นอนหลังสูญเสียที่ดินทำกินที่เคยเป็นแหล่งสร้างอาชีพเดิม เพื่อเป็นการดึงดูดให้ที่ดินเข้าสู่กลไกเศรษฐกิจในการเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับในครั้ง นี้ พบว่ามีกลุ่มนักแสดงที่เกี่ยวข้องอย่างหลากหลาย ทั้งรัฐ นายทุนและเครือข่ายท้องถิ่นที่พยายามเข้าถึงอำนาจในการจัดการที่ดินเหล่านี้เองและหลักประชาชนเจ้าของพื้นที่ออกจากกลไกเศรษฐกิจผ่าน 3 ปฏิบัติการที่สำคัญ ได้แก่

ปฏิบัติการที่หนึ่ง การเปลี่ยนที่ดินกลายเป็นทุน รัฐสนับสนุนการออกเอกสารสิทธิ์ที่ดินตามโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน เพื่อเพิ่มความมั่นคงในการครอบครองสิทธิ์และสนับสนุนการเปลี่ยนความสัมพันธ์ของที่ดินกับเกษตรกรให้กลายเป็นสินค้าที่ผ่านการรับรองอย่างถูกต้อง เพื่อรอการส่งถ่ายเข้าสู่กลไกตลาดของกลุ่มผู้มีอิทธิพลทางเศรษฐกิจต่อไป

ปฏิบัติการที่สอง การผลิตซ้ำภูมิทัศน์การพัฒนาแบบทุนนิยม การกระตุ้นกระแสหลังจากเมื่อที่ดินกลายเป็นทุน ทำให้ผู้คนยอมรับภูมิทัศน์ของการพัฒนาแบบทุนนิยมและอุตสาหกรรมมากขึ้น เพื่อเข้าสู่หนทางแห่งความก้าวหน้าในอนาคต โดยการกำหนดแนวทางและเป้าหมายเพื่อสร้างทิศทางของพัฒนา ภายใต้การแอบแฝงเพื่อรัฐและกลุ่มนายทุนมีความชอบธรรมที่จะดำเนินการด้านเศรษฐกิจต่อจากการเปลี่ยนแปลงที่ดินเป็นทุนเสร็จสิ้นลงแล้วและเพิ่มมูลค่าของที่ดิน ในฐานะความเหมาะสมแก่การลงทุนเพื่อนำมาแทนที่ภูมิทัศน์แบบเกษตรกรรมสำหรับคนในท้องถิ่น

ปฏิบัติการที่สาม การใช้เครือข่ายความสัมพันธ์และความรุนแรง เครือข่ายกลุ่มธุรกิจเป็นผู้ดำเนินธุรกิจหลักที่สำคัญ (กลุ่มข้าราชการ เจ้าพ่อท้องถิ่น เกษตรกรในพื้นที่บางราย) ดำเนินการกว้านซื้อที่ดินที่มีบทบาทสำคัญทางต้นทุนชีวิตของเกษตรกรและอาศัยความรุนแรงเพื่อผลักดันจากเกษตรกรเข้าสู่กลไกตลาดที่ดินในที่สุด

จึงสร้างความไม่แน่นอนในด้านการดำรงอยู่ของเกษตรกรท่ามกลางภาวะความไม่แน่นอน กลุ่มเกษตรกรขาดอำนาจในการเข้าถึงสิทธิ์ที่ถูกต้องของตนเองในที่ดิน ทั้งในด้านของการถูกกดขี่จากสิทธิ์ที่ไม่สมบูรณ์และการขาดการมีส่วนร่วมในด้านการกำหนดความต้องการในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามภูมิทัศน์ที่รัฐสร้างขึ้นเพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่เครือข่ายของตน ทั้งนี้ พบว่า เกษตรกรได้มีการสะท้อนกลับถึงความที่ไม่แน่นอนในที่ดินผ่าน โครงร่างความหวัง โดยประเด็นที่สำคัญได้แก่ ความมั่นคงทางอาหาร การสร้างภูมิทัศน์เป็นการสะท้อนความคิดที่รัฐใช้อำนาจจัดการและเข้าควบคุมมากกว่าการแก้ไขปัญหา จากการสะท้อนให้เห็นถึงการชี้แนะว่ากลุ่มเกษตรกรเป็นปัญหา ที่พาสังคมอยู่ในยุคแห่งความล่าช้า โดยรัฐจะเป็นผู้มีความชอบธรรมในการบริหารจัดการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในสังคมเกษตรกรรม รวมถึงพาสังคมอื่นก้าวข้ามความไม่แน่นอนของเกษตรกรรม

กัมปนาท เจริญจนาวิ (2566) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์การพัฒนาในพื้นที่หลังบ้านอิธิสี: การช่วงชิงพื้นที่ ความหมายที่ไม่ตายตัวและการสถาปนาอำนาจเหนือดินแดน อิทธิพลเชิงอำนาจมีการสะท้อนความคิดในเรื่องของ พื้นที่ ในด้านของพลวัตความสัมพันธ์เชิงอำนาจ โดยเฉพาะในสังคมเกษตร จากการภูมิทัศน์การพัฒนาในภาคตะวันออก (ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง จันทบุรี) ถูกยึดโดยอยู่กับการสถาปนาอำนาจเหนือดินแดนของรัฐ ถึงแม้ว่าจะมีการร่างผังการวางแปลนที่ดินที่รัฐได้ช่วงชิงอำนาจมาจากประชาชนไว้แล้ว แต่อย่างไรบริบทของผืนดินนั้นสามารถเปลี่ยนแปลง

ได้ตลอดเวลา ด้วยปัจจัยอำนาจที่เกิดขึ้นหลาย ๆ อย่าง จากการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในเชิงพื้นที่ผ่านองค์ประกอบเหล่านี้ ได้แก่ ผู้คน ภาคเศรษฐกิจและทรัพยากรท้องถิ่น

กิตติกาญจน์ หาญกุล (2560) ได้ศึกษา บทวิเคราะห์ข้อขัดแย้งการใช้ประโยชน์ที่ดินและกลไกการแก้ไขปัญหา: ศึกษาเฉพาะกรณีที่ดินในเขตชลประทานทุ่งรังสิต นโยบายการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เพื่อรองรับการขยายตัวของกรุงเทพมหานครทำให้เกิดการพัฒนาทั้งด้านอุตสาหกรรมและที่อยู่อาศัยแทนที่การทำเกษตรกรรม ชุมชนดั้งเดิมที่เป็นชาวนาหรือชาวบ้านที่มีบรรพบุรุษได้ร่วมบุกเบิกที่ดินมาพร้อมกับการขุดคลองรังสิตต้องเผชิญหน้ากับสถานการณ์ความขัดแย้งเรื่องที่ดิน โดยจาก 3 กรณีศึกษา พบว่าชุมชนมีกลไกในการแก้ไขปัญหาที่แตกต่างกัน ทั้งการแก้ไขปัญหาพร้อมกับสถาบันการศึกษา การใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวกับนักการเมืองท้องถิ่นหรือการรวมกลุ่มเพื่อขอสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานรัฐ โดยทั้งสามกรณีศึกษาเป็นเพียงการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้ารายชุมชน ซึ่งสาเหตุสำคัญของปัญหาความขัดแย้งเรื่องที่ดินจากทั้งสามกรณีศึกษานั้นเกิดจากความเหลื่อมล้ำในการครอบครองที่ดินและทัศนคติของรัฐที่มองชุมชนในเชิงลบ การศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นที่ประเด็นการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน โดยการสำรวจเอกสารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2545-2557) เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินอย่างรวดเร็วเลือกพื้นที่ศึกษาคือพื้นที่เขตชลประทานทุ่งรังสิตจากคลอง 1 ถึงคลอง 12 บริเวณอำเภอธัญบุรีและเขตรอยต่ออำเภอหนองเสือ จากการศึกษาผ่าน 3 กรณีศึกษาที่แตกต่างกัน มีระดับความขัดแย้งและกระบวนการแก้ไขปัญหาที่น่าสนใจแตกต่างกันคือ มุมมองทางการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกัน ความหมายของสิทธิชุมชนระหว่างรัฐกับชุมชนและการจัดการความขัดแย้งภายใต้การใช้อำนาจที่ไม่เท่าเทียมกัน พบว่าปัญหาความขัดแย้งนั้นเป็นผลมาจากการใช้อำนาจในการจัดการปัญหา ซึ่งถือว่าการใช้อำนาจที่ไม่ได้เป็นไปตามกระบวนการ ลัทธิสิทธิ ขั้นตอนไปบางประการไม่ได้คำนึงถึงประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ของผู้คนในพื้นที่ที่มีมาแต่อดีต จึงทำให้เกิดข้อขัดแย้งตามมา

จารุวรรณ ประวันเน (2563) ได้ศึกษา กระบวนการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองอัจฉริยะ: กรณีศึกษาเทศบาลนครขอนแก่น เพื่อศึกษาผลกระทบกระบวนการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองใหม่อัจฉริยะและศึกษาการปรับตัวของประชาชนให้เข้ากับการเป็นพลเมืองอัจฉริยะ จากผลการวิจัยพบว่า กระบวนการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่การเป็นเมืองอัจฉริยะเริ่มเมื่อปี พ.ศ. 2556 นั้น ประกอบไปด้วยการพัฒนา 7 ด้านที่สำคัญ ได้แก่ พลเมืองอัจฉริยะ การดำรงชีวิตอัจฉริยะ การศึกษาอัจฉริยะ สิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ เศรษฐกิจอัจฉริยะ การคมนาคมขนส่งอัจฉริยะและการบริหารจัดการอัจฉริยะ สำหรับผลกระทบที่เกิดจากกระบวนการเปลี่ยนแปลงนั้น พบว่าหากการดำเนิน โครงการได้สำเร็จจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้น ประชาชนในพื้นที่มีโอกาสในด้านต่าง ๆ มากขึ้นได้พลังงานที่สะอาด ลดค่าใช้จ่ายและภูมิทัศน์เมืองที่สวยงาม ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนในพื้นที่มี

คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สำหรับการปรับตัวของประชาชนนั้น ส่วนใหญ่ประชาชนในพื้นที่จะอยู่ในช่วงวัยรุ่นและวัยกลางคน ยังคงมีการปรับตัวในด้านของวิถีชีวิตที่เข้ายุคสมัยและเทคโนโลยีที่กำลังจะเกิดขึ้นในการพัฒนาต่าง ๆ และมีความพร้อมที่จะเป็นพลเมืองอัจฉริยะในอนาคต ซึ่งกระบวนการเปลี่ยนแปลงถูกจัดสรรภายใต้องค์กรปกครองท้องถิ่นที่ชี้แจงว่าให้ความรู้และกระจายข้อมูลอย่างทั่วถึง ผ่านการกระจายอำนาจระหว่างรัฐกับประชาชนอย่างสมดุล ซึ่งผลที่ได้มีทั้งเชิงบวกและเชิงลบ พบว่าการพัฒนายังสามารถสร้างความเหลื่อมล้ำในด้านเศรษฐกิจได้

นิธิตา สิริพงษ์ทักษิณ (2551) ได้ศึกษา ความขัดแย้งในการจัดการทรัพยากรที่ดินในบริบทสังคมไทย กรณีศึกษาที่ดินสาธารณะประโยชน์ทุ่งสระ จังหวัดพัทลุง ความขัดแย้งในพื้นที่สาธารณะประโยชน์ทุ่งสระ อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง มีสาเหตุความขัดแย้งที่เกิดขึ้นทั้งหมด 5 ด้าน 1. ด้านโครงสร้าง 2. ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร 3. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับชุมชน 4. ด้านผลประโยชน์ 5. ด้านค่านิยม ที่ต่างกันระหว่างความต้องการจัดสรรทรัพยากรของรัฐกับชุมชน ประเด็นปัญหาโครงสร้างอำนาจในการเข้าถึงและจัดการทรัพยากรที่ดินที่ไม่เท่าเทียมกันของภาครัฐและชุมชนชาวบ้าน ทำให้ฝ่ายรัฐที่มีความได้เปรียบทางทรัพยากร เช่น งบประมาณ เทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสารและอำนาจตามกฎหมาย เป็นต้น สามารถเป็นตัวตั้งและริเริ่มในการจัดการทรัพยากรที่ดินเพื่อประโยชน์ ตามฐานคิดและค่านิยมของภาครัฐ โดยมองชุมชนชาวบ้านในฐานะ “ผู้เสียสละ” เพื่อการพัฒนาในภาพของสังคมส่วนร่วม ได้เสนอแนะแนวทางเพื่อลดความขัดแย้งทั้ง 3 ข้อ ดังนี้

1. ในการดำเนินนโยบายหรือโครงการของรัฐก่อนนำไปปฏิบัติ ต้องผ่านการมีส่วนร่วมจากประชาชนอย่างแท้จริง และควรให้เครือข่ายอื่น ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขปัญหาาร่วมด้วย
2. ทฤษฎีขบวนการทางสังคมแบบใหม่ สามารถนำมาใช้ในการอุดช่องโหว่การเมืองแบบกลุ่มผลประโยชน์ที่อธิบายการ เกิดและการพัฒนาขบวนการทางสังคมด้วยเงื่อนไขด้าน “องค์การเคลื่อนไหว ทางสังคม” เช่น สมาคม องค์กรที่ไม่เป็นทางการ แต่อย่างไรก็ตามต้องพิจารณาถึงบริบททางด้านอื่นด้วยไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง เพื่อชี้ให้เห็นถึงความตื่นตัวในการเข้าร่วม

3. ควรศึกษาบทบาทขององค์กรเคลื่อนไหวทางสังคม ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียกร้องและเคลื่อนไหวของชาวบ้าน ควรศึกษาแนวทางที่ทำให้เกิดเครือข่ายเหล่านี้ในการมีส่วนร่วมเพื่อจัดการ ทรัพยากรที่ดินสาธารณะประโยชน์ในด้านการใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ฟื้นฟูควบคู่กัน

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (2561) เมืองอัจฉริยะหรือ Smart city คือเมืองที่ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัล สารสนเทศและการสื่อสาร หรือนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่ทันสมัย เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเมือง ลดค่าใช้จ่ายและการใช้ทรัพยากร รวมไปถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ในการพัฒนาเมือง ผ่านเป้าหมาย 3 ระยะ ด้วยกัน ได้แก่

- ระยะเร่งด่วน (1-2 ปี ใช้งบประมาณปี 2560 – 2561 เพื่อศึกษากรอบแนวคิดและรูปแบบการลงทุนต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก)

- ระยะปานกลาง (5 ปี ใช้งบประมาณ 2562 – 2564 ในด้านการออกแบบและจัดทำผังเมืองที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ในเขตพัฒนาฯ การพัฒนาโครงสร้างต่าง ๆ ปรับปรุงกฎหมาย สิทธิประโยชน์ มาตรการสนับสนุน ประชาสัมพันธ์เชิญชวนนักลงทุน สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในพื้นที่ รวมไปถึงการพัฒนาบุคลากรในด้านต่าง ๆ)

- ระยะต่อไป (10 – 15 ปี ใช้งบประมาณตั้งแต่ปี 2565 ลงทุนเพื่อก่อสร้างโครงสร้างในพื้นที่เมืองใหม่อัจฉริยะและภายในปี 2565 นักลงทุนสามารถลงทุนพัฒนาเมืองใหม่อัจฉริยะ) ผ่านความเป็นพื้นที่ศูนย์กลางธุรกิจ ศูนย์กลางการเงิน ภายใต้มุมมองของเมืองใหม่อัจฉริยะ ผ่านแนวทางการพัฒนาเมืองใหม่อัจฉริยะนำอยู่ ผ่านแนวทางการพัฒนา ดังนี้ แนวทางการพัฒนาระยะเร่งด่วน (ปี 2560 – 2561) เมืองอัจฉริยะประกอบด้วยองค์ประกอบ 6 ลักษณะด้วยกัน ชุมชนอัจฉริยะ สิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ การสัญจรอัจฉริยะ พลังงานอัจฉริยะ เศรษฐกิจอัจฉริยะและการบริหารจัดการอัจฉริยะ วัตถุประสงค์ของการพัฒนาต้องมีความชัดเจน เอกชนเป็นผู้ลงทุนหลักผ่านการสนับสนุนของรัฐ โดยให้ความสำคัญกับปัจจัยความสำเร็จผ่านการส่งเสริมธุรกิจในพื้นที่ ยกกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน การแก้ไขกฎระเบียบและการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน ผ่านการลงทุน 2 รูปแบบ คือ 1. รัฐร่วมดำเนินการลงทุนกับภาคเอกชนในพื้นที่ของรัฐและ 2. เอกชนเป็นผู้ลงทุนในพื้นที่ของเอกชน แนวทางการพัฒนาระยะกลาง (ปี 2562 – 2564) ออกแบบพัฒนาเมืองใหม่อัจฉริยะนำอยู่ตัวอย่างบนพื้นที่ประมาณ 12,500 ไร่ รองรับประชากร 150,000 คน เพื่อรองรับประชากร 1 ล้านคน ใน 15 ปี กำหนดพื้นที่และทำผังเฉพาะ พร้อมกับการพัฒนาโครงสร้างแบบเร่งด่วน ได้แก่ ระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ระบบโทรคมนาคม ไอโอที ศึกษาองค์กรแบบพิเศษเพื่อกำกับดูแลการบริหารแบบพิเศษในเมืองใหม่อัจฉริยะเสนอแนะการปรับปรุงกฎหมาย ประชาสัมพันธ์เชิญชวนนักลงทุน สร้างการมีส่วนร่วมในพื้นที่และพัฒนาบุคลากรและแนวทางการพัฒนาระยะต่อไป (ตั้งแต่ปี 2565) ก่อสร้างลงทุนในพื้นที่ตามองค์ประกอบของเมืองใหม่อัจฉริยะทั้ง 6 ลักษณะ และก่อสร้างลงทุนพื้นที่ให้เป็นศูนย์กลางธุรกิจและศูนย์กลางการเงิน โดยภาคเอกชน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ลดการกระจุกตัวของพื้นที่เมืองหลักอย่างกรุงเทพมหานคร ผ่านการดำเนินโครงการภายใต้การพัฒนาเมืองใหม่อัจฉริยะทั้งสิ้น 12 โครงการ เพื่อมุ่งเน้นการวางแผนเพื่อการพัฒนา

พันจ่าเอกสุธี สีกด้า (2555) ได้ศึกษา การจัดการความขัดแย้งของชุมชนจากการเวนคืนที่ดินของรัฐระหว่างการทำเรื่องกับชุมชนบ้านแหลมฉับัง ตำบลทุ่งสุขา อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี ปัญหาความขัดแย้งระหว่างการทำเรื่อง กับชุมชนหมู่บ้าน จากลักษณะภูมิประเทศของพื้นที่ทำให้เกิดการขยายตัวของสังคม ในพื้นที่แหลมฉับัง เกิดระบบเศรษฐกิจของชุมชน พบว่า มีทั้งการปลูก

ข้าวและการประมง ซึ่งเป็นเศรษฐกิจเนื่องจากการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ ผ่าน โครงการทำเรือแหลม
 ฉับ พบว่าการเปลี่ยนแปลงโดยการพัฒนาเศรษฐกิจจากการใช้ความรุนแรงในการต่อต้านกับกลุ่ม
 ประชาชนที่ต่อต้านกับโครงการในพื้นที่ พบว่าด้วยความเข้มแข็งของกลุ่มคนในพื้นที่ที่ไม่ยอมรับ
 การตอบสนองอย่างไม่เป็นธรรมและไม่ยุติธรรมจึงสร้างกระบวนการต่อสู้อย่างจริงจัง
 จากจุดเริ่มต้นการประท้วงเพื่อทวงคืนความถูกต้องและมีการพัฒนาความรุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่อง
 การจัดการความขัดแย้งของชุมชน มีการรวมกลุ่มและมีการจัดตั้งองค์กร เพื่อแก้ปัญหา รวมถึง
 การใช้ประเพณี วัฒนธรรม มาเป็นกลไกในการแก้ไขปัญหาและยุติปัญหาความขัดแย้ง

วนิดา อ่อนประดิษฐ์ (2560) ได้ศึกษา ผลกระทบของการนำรูปแบบการบริหารแบบ
 เศรษฐกิจพิเศษที่มีต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนแขวงสะหวันนะเขต สปป.ลาว การนำรูปแบบ
 การพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษผ่านการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินที่มุ่งเน้นการพัฒนาชุมชน
 เกษตรกรรมสู่การเป็นชุมชนเมือง ผ่านกระบวนการเวนคืนที่ดิน ที่รัฐจัดสรรโดยการจ่ายค่าชดเชย
 ให้กับผู้ครองสิทธิ์ในที่ดิน พบว่าเศรษฐกิจชุมชนมีการขยายตัวสูง ความสัมพันธ์ รวมไปถึง
 วัฒนธรรมพื้นถิ่นเกิดการเปลี่ยนแปลง ประชากรในพื้นที่เข้าไม่ถึงโอกาสในการพัฒนาจาก
 การศึกษาและทักษะอาชีพ ที่ทำให้เกิดความไม่พร้อมต่อการรองรับประชากรในพื้นที่เข้าสู่
 กระบวนการแรงงาน รวมไปถึงความสัมพันธ์ของประชากรแฝงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ดังกล่าว

อภิวัฒน์ รัตนวราหะ (2558) ได้ศึกษา เศรษฐกิจที่ดินของประเทศไทย ปรัชญาสถานภาพ
 ความรู้ เป็นการประมวลความรู้ขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับเศรษฐกิจที่ดินของประเทศไทยตามประเด็นปัญหา
 กรอบแนวคิดกระบวนการและวิธีการวิจัย แหล่งข้อมูลและผลการศึกษาและระบุช่องว่างความรู้ที่ควร
 ส่งเสริมให้มีงานวิจัยที่ประยุกต์ผลต่อได้ในการวางแผนนโยบายสาธารณะด้านเศรษฐกิจที่ดิน มุ่งนำเสนอ
 ประเด็นและข้อโต้แย้งในเชิงแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเศรษฐกิจที่ดินของประเทศไทย โดยจะให้
 ความสำคัญเกี่ยวกับกระบวนการทัศน์และกรอบความคิดที่ใช้ในการ วิเคราะห์เศรษฐกิจที่ดิน
 ผลการวิจัยพบว่า ประเด็นเชิงทฤษฎีประการหนึ่งที่สรุปได้จากการปริทัศน์นี้ คือ ความสัมพันธ์เชิง
 สัมพัทธ์ระหว่างที่ดิน ทุนและแรงงานของประเทศไทย ได้เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของเศรษฐกิจ
 และสังคมวัฒนธรรมในแต่ละยุคสมัย ในระบบเศรษฐกิจแบบศักดินาในอดีตที่โครงสร้างการผลิต
 ยังพึ่งการเกษตร ทฤษฎีและนโยบายสาธารณะต่าง ๆ ที่มีผลต่อการใช้ที่ดิน ยังมีช่องว่างและไม่ได้
 สะท้อนสภาพความเป็นจริง จึงส่งผลให้เกิดปัญหาด้านประสิทธิภาพ ความเป็นธรรมในเรื่องการถือ
 ครองที่ดิน รวมไปถึงการใช้ประโยชน์ที่ดิน การวิจัยในเรื่องเหล่านี้ที่ผ่านมายังขาดการคำนึง
 แนวโน้ม และเงื่อนไขทางเศรษฐกิจสังคมและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป โดยประเด็นสำคัญใน
 เรื่องของเศรษฐกิจที่ดินไทย ที่จำเป็นต้องมีการสร้างองค์ความรู้เพิ่มเติมดังนี้

- ความเหลื่อมล้ำและความเป็นธรรมด้านที่ดิน จากสภาพการณ์ในสังคมไทยเห็นแต่ภาพของปัญหาความแตกต่างทางชนชั้นที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ จำเป็นมาก ๆ ที่การสร้างองค์ความรู้เพื่อเป็นหนทางที่จะช่วยแนะแนวทางของการกำหนดนโยบายสาธารณะ ให้เป็นไปในทางที่ความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมเกิดขึ้นได้น้อยที่สุด

- กระบวนการเมือง นอกเหนือจากเรื่องราวที่เกี่ยวข้องในประวัติศาสตร์แล้ว พบว่าในการดำรงชีวิตของสังคมไทยยังคงมีผลกับเศรษฐกิจในเชิงระบบเศรษฐกิจเมืองมากกว่าเศรษฐกิจชนบท มีทิศทางการใช้ชีวิตที่มีความเป็นเมืองมากยิ่งขึ้น จากการที่เศรษฐกิจของประเทศไทยเริ่มเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรมและการบริการ นี่ถือเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้เกิดข้อจำกัดต่อเรื่องของกรรมสิทธิ์ในที่ดิน การใช้ประโยชน์ สภาพแวดล้อม การถูกลดทอนอำนาจในของผู้ครอบครองที่มีความเป็นชนบท รวมไปถึงมูลค่าของที่ดินที่เปลี่ยนแปลงไป

- การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงของคุณภาพดินรวมไปถึงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ที่น่าจะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาว

- การบริหารจัดการที่ดินในบริบทโลกาภิวัตน์ เมื่อระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงเข้าสู่กระแสเศรษฐกิจโลกาภิวัตน์ ธุรกรรมทางที่ดินเริ่มเปลี่ยนแปลงไปไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะกับเจ้าของที่เป็นชาวบ้านกับนายหน้า นายทุนเพียงเท่านั้น แต่การเคลื่อนไหวของทุนและแรงงานยังเกิดขึ้นในระดับภูมิภาคและระดับโลกซึ่งมีผลกระทบต่อตลาดที่ดินในระดับท้องถิ่นของประเทศไทย แต่ก็พบว่าจากเดิมที่อำนาจการดูแลบริหารจะอยู่ที่ศูนย์กลางได้มีการกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่น โดยให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นแต่ก็ยังพบข้อบกพร่องของการบริหารจัดการเรื่องที่ดินในพื้นที่ต่างจังหวัดอยู่ จากการรวมตัวทางเศรษฐกิจมากขึ้น การลงทุนและการค้าอย่างเสรีถูกเปิดกว้างมากยิ่งขึ้น มีการเข้ามาลงทุนของบริษัทข้ามชาติในตลาดที่ดินและอสังหาริมทรัพย์ไทยเป็นจำนวนมาก

- ตำราด้านเศรษฐกิจที่ดิน จากตำราที่มีในการศึกษาของประเทศไทยทั้งหมดจัดอยู่ในกลุ่มเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก มีเนื้อหาที่ไม่ครอบคลุมและแนวคิดหลักที่เกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์การเมืองและเศรษฐศาสตร์สถาบัน ที่เป็นหัวใจหลักของเศรษฐกิจที่ดินทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในประเด็นเชิงนโยบายสาธารณะยังหาศึกษาได้น้อย ซึ่งถือว่าจะต้องมีการปรับปรุงความรู้ในส่วนที่กล่าวมาข้างต้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือหนึ่งในการศึกษาเศรษฐกิจที่ดินของประเทศไทย

แม้ว่าระบบเศรษฐกิจจะมีวิวัฒนาการไปอย่างไร ที่ดินยังคงไว้ซึ่งความสำคัญในฐานะที่เป็นปัจจัยพื้นฐานของการผลิต ทั้งส่วนของวัตถุดิบที่มาจากที่ดิน การเป็นที่ตั้งของกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นของเศรษฐกิจและการเป็นสินค้าบริโภค ที่ดินมีขนาดและความคงที่จำกัด ต้องมีนโยบายที่มุ่งจัดและบริหารจัดการให้เกิดประสิทธิภาพของที่ดิน ในเชิงเศรษฐกิจอย่างสูงสุด งานเขียนและงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่ายังไม่ครอบคลุมถึงสิ่งที่เป็นปัจจัยต่อเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปซึ่งเกิดจาก

วิวัฒนาการต่าง ๆ ทั้งทางสังคม การเมืองและเศรษฐกิจ จึงศึกษาและหาข้อเสนอแนะดังข้างต้นที่กล่าวมาว่าควรมีประเด็นสำคัญในเรื่องของเศรษฐกิจที่ดินไทยที่จำเป็นต้องมีการสร้างองค์ความรู้เพิ่มเติมทั้ง 5 ข้อ เพื่อลดช่องว่างความรู้ในทางการวิจัยและสนับสนุนส่งเสริมให้งานวิจัยมีความทันสมัยและตอบ โจทย์กับสถานการณ์ ณ เวลานั้น ได้มากที่สุด

นิยามศัพท์เฉพาะ

ที่ดิน หมายถึง บริเวณที่พื้นที่เพื่อการใช้ประโยชน์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นที่อยู่อาศัย ที่ประกอบการ ดันทุนการผลิต รวมไปถึงเป็นทรัพย์สินชนิดหนึ่ง ที่เรียกว่าควรจะเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานของทุกครัวเรือนที่ควรมี เปรียบเสมือนกับสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความมั่นคงของชีวิต

การใช้ประโยชน์ที่ดิน หมายถึง การใช้ประโยชน์ที่ดินตามวัตถุประสงค์ของผู้ที่มีสิทธิในพื้นที่ตรงนั้น ทั้งนี้ในการเลือกใช้ประโยชน์จากที่ดินควรคำนึงถึงลักษณะของพื้นที่ ไปจนถึงความเป็นมาของพื้นที่ตรงนั้น ให้ตรงตามจุดประสงค์ในการใช้พื้นที่ รวมไปถึงคำนึงถึงสิ่งที่กล่าวมาเพื่อป้องกันการเกิดปัญหา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางด้านสภาพแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ ไปจนถึงปัญหาระหว่างตัวบุคคลเอง

การปฏิรูปที่ดิน หมายถึง การปรับเปลี่ยนอำนาจในการมีสิทธิเข้าถึงพื้นที่นั้น ๆ ทั้งนี้ในการกำหนดสิทธิในการใช้พื้นที่ที่เรียกว่าที่ดินสาธารณะประโยชน์ของรัฐนั้นควรเอื้อให้เกิดประโยชน์กับประชาชน โดยเฉพาะประชาชนในพื้นที่ ที่มีความต้องการในด้านที่ดินทำกินเป็นอันดับต้น ๆ เนื่องจากที่ดินถือเป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพอย่างหนึ่ง ยิ่งวิถีการดำรงชีวิตของคนในพื้นที่เป็นในทางเกษตรกรรมต้องมีการอาศัยหรือใช้ประโยชน์จากที่ดิน ที่ดินสาธารณะประโยชน์ของรัฐควรก่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชนมากที่สุดและประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย โดยเฉพาะกลุ่มคนยากไร้ กลุ่มคนชายขอบ อย่างน้อยพื้นที่สาธารณะประโยชน์นั้นเป็นที่พักอาศัย ที่สร้างอาชีพ ดีกว่าปล่อยทิ้งให้รกร้างโดยเปล่าประโยชน์และการได้รับสิทธิในพื้นที่ที่ดินนั้น ๆ ก็ควรเป็นไปตามกฎหมายหรือพระราชบัญญัติในการใช้ที่ดินอย่างเป็นธรรม

การบริหารจัดการที่ดินสาธารณะประโยชน์ หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการทรัพยากรสาธารณะประโยชน์ภายใต้การควบคุมดูแลจากภาครัฐ ทั้งนี้ต้องให้ประชาชนในพื้นที่สามารถมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้วย ไม่ว่าจะเป็นข้อเสนอแนวคิด รวมไปถึง ไปผู้ที่สื่อสารข้อมูลปัญหาที่เกิดขึ้นจากสิทธิ์ในการใช้ประโยชน์ที่ดินสาธารณะที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นการสร้างกระบวนการดำเนินงานที่ตอบสนองจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุดต่อความต้องการของทุกภาคฝ่าย สร้างการรับรู้จากผู้ประสบปัญหาและผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างแท้จริง เพื่อนำไปสู่กระบวนการวิธีแก้ปัญหา หรือการบริหารจัดการอย่างเหมาะสมของพื้นที่นั้น ๆ ภายใต้กฎเกณฑ์ที่สร้างขึ้นร่วมกันระหว่างรัฐและชุมชนเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติที่เป็นธรรมกับทุกคน

การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในทางด้านการบริหารจัดการที่ดิน เป็นผลมาจากการกระทำใด ๆ หรืออาจหมายถึงการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่นั้น ซึ่งเกิดโดยมนุษย์ ลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปจะเกิดขึ้นตามเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

เมืองใหม่อัจฉริยะ หมายถึง การพัฒนาที่ประยุกต์ใช้เทคโนโลยี เข้ามาส่งเสริมด้านการบริหารจัดการในพื้นที่ เพื่อสร้างสังคมตามบริบทพื้นที่ที่เคยเป็น ส่งเสริมให้เกิดความอัจฉริยะในด้านการให้บริการ การส่งเสริมคุณภาพชีวิต ที่เหมาะสมตามบริบทพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายการพัฒนา ในการพัฒนาทุก ๆ ด้านอย่างครอบคลุมต่อวิถีชีวิตและสร้างการกระจายทรัพยากรทุกรูปแบบในทุกพื้นที่

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การดำเนินวิจัย จะใช้การศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed methodology) กล่าวคือ เป็นการผสมวิธีคิดและกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) เข้าด้วยกันเพื่อตอบวัตถุประสงค์ในการวิจัย มีขั้นตอนการวิจัย ดังต่อไปนี้

การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล ในส่วนของการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพผู้วิจัย จะทำการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1.1 การศึกษาเอกสาร เอกสารที่จะใช้ในงานวิจัยชั้นนี้มี 2 ประเภท คือ การศึกษาทั้งเอกสาร ชั้นต้น (Primary data) และเอกสารชั้นรอง (Secondary data) ที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบ ที่ดิน การใช้ประโยชน์ ที่ดิน การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินและเมืองใหม่อัจฉริยะ

1.2 การสัมภาษณ์ การวิจัยครั้งนี้จะใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) เครื่องมือที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่ง โครงสร้าง (Semi-structured or Guided interview) โดยอาศัยแนวการสัมภาษณ์ (Interview guide) เป็นเครื่องมือในการวิจัย ซึ่งในงานวิจัย ชั้นนี้มีผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key-informants) คือ

- กลุ่มผู้บริหารระดับท้องถิ่น ได้แก่ ข้าราชการส่วนท้องถิ่น
- ผู้นำท้องถิ่น ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้ที่มีอิทธิพลในพื้นที่
- บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ ประชาชนผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทางตรงและทางอ้อม

สำหรับกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การเข้าสู่พื้นที่วิจัย มีแนวทางดังนี้

- การเตรียมอุปกรณ์ ผู้วิจัยเตรียมอุปกรณ์ สำหรับช่วยเก็บข้อมูล เช่น แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์กึ่ง โครงสร้าง จัดสถานที่สัมภาษณ์ตามความต้องการของผู้ให้ข้อมูล เตรียมอุปกรณ์อื่น ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ให้สัมภาษณ์ อาทิ น้ำดื่ม อาหารว่าง เป็นต้น

- การแนะนำตัว ผู้วิจัยจะเริ่มแนะนำตัวว่าเป็นใคร มาจากไหน จุดมุ่งหมายของการวิจัย คือ อะไร รวมถึงอธิบายด้วยว่าทำไมถึงเลือกมาทำวิจัยในพื้นที่ดังกล่าว โดยจะบอกถึงจุดประสงค์และผลที่ตามมา จากการวิจัยและเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลซักถามเพิ่มเติมหากมีประเด็นหรือข้อสงสัย

2. การได้มาซึ่งข้อมูล มีแนวทางดังนี้

- ผู้วิจัยจะเดินทางไปพบบุคคลเหล่านี้ในชุมชน โดยรักษามาตรการในการป้องกันโรคติดเชื้อโควิด 19 ตามที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด เช่น สวมหน้ากากอนามัยตลอดเวลาที่ทำแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ข้อมูลและล้างมือด้วยเจลแอลกอฮอล์เสมอ

- ระหว่างการสัมภาษณ์อาจจะมีการบันทึกภาพ หรืออัดเทปเพื่อเป็นการบันทึกข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ผลอย่างละเอียดแต่จำเป็นต้องได้รับการอนุญาตจากผู้เข้าร่วมให้การสัมภาษณ์ก่อนถึงจะทำการบันทึกข้อมูลด้วยเครื่องมือต่าง ๆ ในขณะการสัมภาษณ์ได้

2. การตรวจสอบข้อมูล การตรวจสอบข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ข้อมูลมีความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือ การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพผู้วิจัยจะใช้หลักการสามเส้า (Triangulation) โดยใช้วิธีการดังนี้

2.1 การตรวจสอบสามเส้าโดยใช้สหวิทยาการ (Interdisciplinary triangulation) โดยการใช้สหวิทยาการเข้ามาร่วมอธิบายข้อค้นพบต่าง ๆ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูล เป็นการนำเอาข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าวิจัย มาจัดกระทำให้เป็นระบบและหาความหมาย แยกแยะองค์ประกอบ รวมทั้งเชื่อมโยงและหาความสัมพันธ์ของข้อมูล โดยอาศัยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ซึ่งมีกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

3.1 การจัดระเบียบข้อมูล (Data organizing) เป็นกระบวนการจัดการด้วยกรรมวิธีต่าง ๆ เพื่อให้ข้อมูลเป็นระเบียบ ทั้งในทางกายภาพและในเชิงเนื้อหา เพื่อเป็นพื้นฐานในการนำเสนอข้อมูลอย่างเป็นระบบในขั้นตอนต่อไป

3.2 การแสดงข้อมูล (Data display) เป็นกระบวนการนำเสนอข้อมูล จะนำเสนอในรูปแบบการพรรณนาซึ่งเกิดขึ้นจากการเชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกัน ตามตัวแบบการวิเคราะห์เพื่อบ่งบอกเรื่องราวหรือรายละเอียดของสิ่งที่ศึกษาตามความหมายที่ข้อมูลแสดงออกมา

3.3 การหาข้อสรุป การตีความและการตรวจสอบความถูกต้องตรงประเด็นของผลการวิจัย (Conclusion, Interpretation and Verification) เป็นกระบวนการหาข้อสรุปและการตีความหมายของผลการศึกษาเพื่อให้ได้ข้อค้นพบการวิจัย รวมถึงการตรวจสอบว่าข้อสรุปหรือความหมายที่ได้ นั้นมีความถูกต้องตรงประเด็นและน่าเชื่อเพียงใด ข้อสรุปและสิ่งที่ตีความออกมาอาจจะอยู่ในรูปแบบคำอธิบาย ตัวแบบการวิเคราะห์และแนวคิดทฤษฎี

การวิจัยเชิงปริมาณ

การวิจัยเชิงปริมาณ จะใช้เพื่อสอบถามความคิดเห็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีกระบวนการดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1. ประชากรที่เป็นเป้าหมายการวิจัยในการวิจัยเชิงปริมาณ ปริมาณ คือ ประชากรในพื้นที่ตำบลเขาไม้แก้วที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่มีการรับรู้ในเรื่องของการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกในพื้นที่ จำนวนโดยประมาณ 5,366 คน

2. การกำหนดขนาดตัวอย่าง (Sample size) ใช้สูตรของ Yamane (1973) โดยกาหนดค่าความคลาดเคลื่อนในการสุ่ม (Sampling error) อยู่ที่ 5% ดังนี้

$$n = \frac{N}{1+N(e)^2}$$

n = ขนาดตัวอย่าง

N = ขนาดประชากร/จำนวนประชากรทั้งหมด

e = ความคลาดเคลื่อนในการสุ่ม (Sampling error)

$$n = \frac{5,366}{1+5,366(0.05^2)}$$

n = 372 คน

3. เทคนิคการสุ่มตัวอย่าง (Sample technique) ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi - stage sampling) ขั้นตอนแรก จะแบ่งสัดส่วนขนาดตัวอย่างตามขนาดประชากร ซึ่งจำแนกได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ขนาดตัวอย่างในการเก็บแบบสอบถาม

หมู่ที่	จำนวนประชากร	ขนาดตัวอย่าง
1	2,186	152
2	812	56
3	420	29
4	1,029	71
5	919	64
รวม	5,366	372

ขั้นตอนที่สอง ใช้การสุ่มตัวอย่างชนิดที่ทราบค่าความน่าจะเป็น (Probability sampling) ซึ่งเป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากรโดยทราบจำนวนประชากรทั้งหมด ประชากรทั้งหมดมีโอกาสที่จะถูกสุ่มมาเป็นกลุ่มตัวอย่างเท่าเทียมกัน ผู้วิจัยจะเป็นผู้ตัดสินใจกำหนดลักษณะขอบเขตตัวอย่างตามความเหมาะสม ด้วยวิธีการสุ่มแบบมีระบบ (Systematic sampling) โดยการสุ่มจะแบ่งประชากรออกเป็นช่วง ๆ ที่เท่ากันอาจใช้ช่วงจากสัดส่วนของขนาดกลุ่มตัวอย่างและประชากร และสุ่มประชากรหน่วยแรก ส่วนประชากรหน่วยต่อ ๆ ไปนับจากช่วงสัดส่วนที่คำนวณไว้ และจะสุ่มสมาชิกของกลุ่มประชากรเป้าหมายเท่าที่จะหาได้ตามขนาดตัวอย่างที่กำหนดไว้

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ (Research instrument) ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) สร้างขึ้นโดยศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผลกระทบ ที่ดินและการใช้ประโยชน์ที่ดิน ประเภทของแบบสอบถามที่ใช้ครั้งนี้ คือ แบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) และมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ของไลเคิร์ต (Likert's scale) ในลักษณะเรียงลำดับความสำคัญ (Ranking) จากอันดับ 1 ถึง 5 ซึ่งก่อนที่จะมีการเก็บแบบสอบถามจะมีการทดสอบแบบสอบถามเพื่อหาความตรง (Validity) ตามขั้นตอนและวิธีการที่เหมาะสม ดังนี้

4.1 การทดสอบความตรง (Validity) คือ การให้ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยจำนวน 3 ท่าน เป็นผู้ตรวจสอบเนื้อหาว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์/ประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาหรือไม่ หลังจากนั้นจะนำความเห็นของผู้วิจัยมาวิเคราะห์เพื่อประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item - Objective Congruency Index) การให้คะแนนแบบสอบถาม มีดังต่อไปนี้

มากที่สุด	ให้	5	คะแนน
มาก	ให้	4	คะแนน
ปานกลาง	ให้	3	คะแนน
น้อย	ให้	2	คะแนน
น้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

ทั้งนี้การสร้างเกณฑ์การตีความหรือแปลความหมายแบบสอบถาม จะใช้หลักการกระจายแบบปกติ (Normal Distribution) ที่มีลักษณะระฆังคว่ำซึ่งจะทำให้แต่ละช่วงห่างไม่เท่ากัน ซึ่งหากใช้ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จะพบว่าในแต่ละช่วงทั้ง 5 ช่วง จะมีการกระจายเป็น 1 SD, 2 SD, 2 SD, 2 SD, 1 SD ดังนั้นจึงสามารถสร้างเกณฑ์การตีความ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	การตีความ
1.00-1.49	น้อยที่สุด
1.50-2.49	น้อย

2.50-3.49	ปานกลาง
3.50-4.49	มาก
4.50-5.00	มากที่สุด

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล (Data analysis) สำหรับการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ ซึ่งสถิติที่ผู้วิจัยจะนำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ คือ สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive statistic) เป็นสถิติที่ใช้อธิบายคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบไปด้วย การแจกแจงความถี่ (Frequency distribution) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

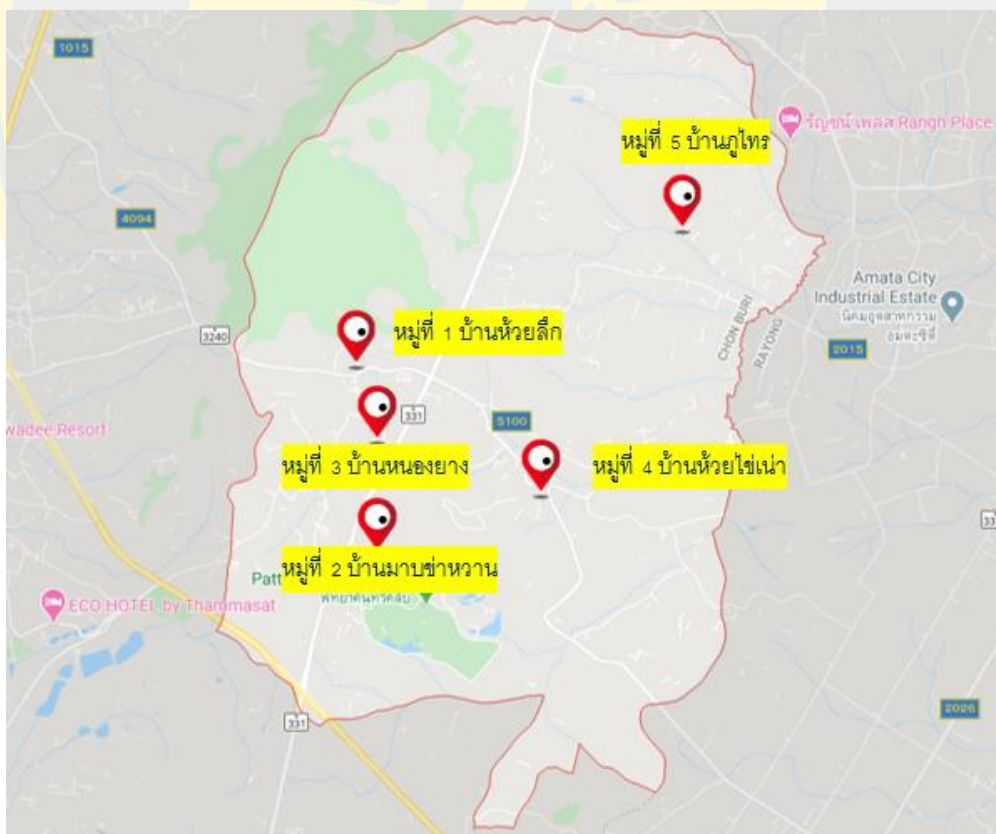
บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ในระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก: กรณีศึกษาดำบลเขาไม้แก้ว อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยนำเสนอเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในตำบลเขาไม้แก้ว อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี
2. เพื่อเสนอแนวทางในการจัดการที่ดินในตำบลเขาไม้แก้ว อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี จากมุมมองของภาคประชาชน

บริบทสภาพแวดล้อมทางด้านสังคม

ภาพที่ 2 แผนที่ตำบลเขาไม้แก้ว อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี
ที่มา : องค์การบริหารส่วนตำบลเขาไม้แก้ว (2565)

ตำบลเขาไม้แก้วอยู่ในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ได้รับการประกาศจัดตั้งเป็น องค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2538 ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภอบางละมุง จากภูมิหลังของพื้นที่ป่าสงวนที่ครอบคลุมไปด้วยพืชพันธุ์ธรรมชาติและสัตว์ป่าที่อุดมสมบูรณ์ ไร่ซึ่งผู้คน แต่เมื่อเกิดการเข้าพบแหล่งการสร้างอาชีพ แหล่งทำกิน จึงทำให้เกิดการขยายถิ่นฐาน เข้ามายังป่าสงวนและเกิดการสร้างสังคมในพื้นที่ตำบลเขาไม้แก้ว มีประชากรจำนวน 5,366 คน จำนวน 4,331 หลังคาเรือน มีความสัมพันธ์ในความเป็นเครือญาติค่อนข้างสูง สภาพสังคมชนบท สร้างความใกล้ชิด แบบเครือญาติในหมู่บ้านและตำบล เครือข่ายโครงสร้างอำนาจของกลุ่มผู้นำ ในท้องถิ่นค่อนข้างเหนียวแน่น รวมไปถึงการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับประชาชนในพื้นที่ จนเป็นวิถี วัฒนธรรมทางธรรมชาติ ในการส่งต่ออำนาจท้องถิ่นในครอบครัวใหญ่ของพื้นที่และมีความเป็น มิตรระหว่างกลุ่มคนในชุมชน ตำบลเขาไม้แก้วมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 1 แห่ง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลเขาไม้แก้ว แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 5 หมู่บ้าน ดังนี้

- บ้านห้วยลึก หมู่ที่ 1
- บ้านมาบข่าหวาน หมู่ที่ 2
- บ้านหนองยาง หมู่ที่ 3
- บ้านห้วยไชน้ำ หมู่ที่ 4
- บ้านภูไทร หมู่ที่ 5

เดิมตำบลเขาไม้แก้วในช่วงประมาณ ปี พ.ศ. 2509 แบ่งการปกครองในพื้นที่ออกเป็น 4 ชุมชน ซึ่งประกอบด้วย

- บ้านห้วยลึก หมู่ที่ 1 ที่เรียกกันว่า “บ้านห้วยลึก” เนื่องจากบริเวณพื้นที่หมู่บ้านนี้ใน สมัยก่อน มีแอ่งน้ำขนาดใหญ่อยู่แอ่งหนึ่ง ใกล้กับหมู่บ้าน ลักษณะของแอ่งน้ำค่อนข้างตื้นเขิน ซึ่งเมื่อ เข้าสู่ฤดูฝน ที่มีน้ำฝนในปริมาณจะทำให้เกิดน้ำท่วมในพื้นที่จนทำให้ชาวบ้านเดือดร้อน ชาวบ้านจึงได้ รวมตัวกันขุดห้วยนี้ให้มีลักษณะที่ลึกลงไปอีก เพื่อป้องกันน้ำท่วมในช่วงฤดูฝนและไว้สำหรับกักเก็บน้ำ ไว้ใช้ในพื้นที่เองด้วย

- บ้านมาบข่าหวาน หมู่ที่ 2 บริเวณพื้นที่นี้เป็นที่ลุ่มหรือเรียกว่ามาบ ประกอบกับบริเวณพื้นที่นี้ ชาวบ้านส่วนใหญ่นิยมปลูกพืช เพื่อนำไปบริโภค ค้าขาย ชนิดพืชที่ปลูกบริเวณพื้นที่นี้ ได้แก่ ข่า ตะไคร้ มะกรูด มะนาว เป็นต้น ซึ่งมีเพียง ข่า ชนิดเดียวที่เป็นพืชมีรสชาติต่างไปจากรสชาติที่พืช ชนิดข่าพืงมี โดยรสชาติของข่าจะมีความเผื่อน เฝ็ดเล็กน้อย แต่ข่าในพื้นที่นี้ มีรสชาติหวาน ไม่เผื่อน ไม่เฝ็ด จึงได้เรียกชื่อของพื้นที่บริเวณนี้ให้เป็น หมู่บ้าน “มาบข่าหวาน”

- บ้านหนองยาง หมู่ที่ 3 พื้นที่ดังกล่าวมีหนองน้ำอยู่หนองหนึ่ง บริเวณรอบ ๆ หนองน้ำ นั้นเต็มไปด้วยต้นยางที่เจริญขึ้นเป็นจำนวนมาก

- บ้านห้วยไช้เนา หมู่ที่ 4 บริเวณพื้นที่จะมีน้ำขังไหลมาจากภูเขาหรือห้วยและบริเวณดังกล่าว มีต้นไช้เนาอยู่เป็นจำนวนมาก โดยที่ไม่มีต้นไม้ชนิดอื่นผสมอยู่เลย (ไช้เนา เป็นพืชที่ขึ้นตามป่าดงดิบ และที่ราบลุ่มทั่วไป สูง 8 – 12 เมตร ดอกเล็ก สีม่วงอ่อน ผลรูปไข่ขนาดหัวแม่มือ เมื่อสุกมีสีดำรับประทานได้ มีรสหวานเล็กน้อย เปลือกและรากสามารถนำไปปรุงยาได้) และเมื่อเกิดการพัฒนาในพื้นที่ป่าสงวนเกิดการสร้างโครงสร้างสาธารณูปโภคโดยการตัดเส้นทางคมนาคมผ่านพื้นที่ตำบล รวมไปถึงการพัฒนาด้านระบบสาธารณูปโภคที่เกิดขึ้น ทั้งด้านการสร้างเส้นทางเชื่อมโยงพื้นที่ชนบท ต่างอำเภอที่อยู่ใกล้เคียงกัน จึงได้มีการแปรสภาพพื้นที่ป่าที่อยู่ห่างออกไปอีกฝั่งหนึ่งของถนนสร้างเป็นชุมชนเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจและการส่งเสริมอาชีพในพื้นที่มากยิ่งขึ้น จึงเกิดเป็น ชุมชนบ้าน

- หมู่ที่ 5 บ้านภูไทร พื้นที่บริเวณนี้มีขนาดกว้างใหญ่อยู่ในพื้นที่ป่าสงวน มีทั้งภูเขาและต้นไทรเป็นจำนวนมาก พื้นที่บริเวณนี้จะเป็นพื้นที่สำหรับพักผ่อนของชาวบ้านที่สัญจรไปมา และด้วยเป็นที่แห่งการพักผ่อน สมัยก่อนชาวบ้านนิยมรับประทานหมากพลูกันเป็นจำนวนมาก จึงได้มีชาวบ้านในพื้นที่ได้นำต้นพลูมาปลูกรอบ ๆ ต้นไทรทุกต้น เพื่อให้ผู้ที่มาพักผ่อนบริเวณดังกล่าวได้เก็บพลูรับประทานกับหมากที่เตรียมมา จึงมีการตั้งชื่อพื้นที่บริเวณนี้ให้เป็น “พลูไทร” ต่อมาวันที่ 30 มีนาคม 2525 รัฐบาลได้ขยายหมู่บ้าน เนื่องจากตำบลเขาไม้แก้วมีประชากรเพิ่มขึ้น ต้นพลูที่เคยถูกปลูกไว้ ถูกถอนทิ้งทั้งหมดและได้มีการตั้งหมู่บ้านขึ้น ซึ่งเป็นหมู่ที่ 5 และเปลี่ยนชื่อพื้นที่ดังกล่าวเป็น ภูไทร เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศของหมู่บ้าน (กฤษฎา ศิริสังวรรณ, 2539)

ปัจจุบันการปกครองผ่านโครงสร้างเชิงสังคม ส่งเสริมให้เกิดการจัดตั้งกลุ่มผู้นำทางสังคม ตามเขตการปกครองของท้องที่มีผู้นำในระดับท้องถิ่น ตั้งแต่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน

1. นายจำเนียร กิติปกุล	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเขาไม้แก้ว
2. นายคณาเดช ผิวน้อย	กำนันตำบลเขาไม้แก้ว
3. นายประสงค์ เขียวแก้ว	สารวัตรกำนัน
4. นายฉัฐพล พ่วงอ่อน	สารวัตรกำนัน
5. นางฉวีพร สรสิทธิ์	แพทย์ประจำตำบล
6. นายจักรกฤษ สายสมร	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 1
7. นายเดชกิจ กิติปกุล	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 2
7. นายสุวรรณ เมืองกลิ่น	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 3
8. นายบรรพต กองแก้ว	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 4
9. นายคณาเดช ผิวน้อย	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 5
10. นางวิลาวรรณ แก้วรุ่ง	ประธานคณะกรรมการพัฒนาสตรีตำบล (กพสศ.)
11. นางพัชรี เพตัสเดอะเนเฟอะ	ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน (ผู้นำ อช.)

12. นายบุญส่ง บุญบาศรี ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน (ผู้นำ อช.)

สรุปได้ว่า พื้นที่ตำบลเขาไม้แก้ว เดิมเป็นพื้นที่เขตป่าสงวนที่ถูกปกคลุมไปด้วยต้นไม้และความอุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ธรรมชาติ เมื่อการขยายเมืองเกิดขึ้นผู้คนเริ่มบุกรุกเข้าสู่พื้นที่ป่ามากขึ้น เพื่อสร้างการผลิตและระบบเศรษฐกิจในพื้นที่ เมื่อเกิดการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่เริ่มมีการขยายตัวทางสังคมมากยิ่งขึ้นและจากสังคมในพื้นที่หลังการจัดตั้งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีการแบ่งเขตหมู่บ้านเพื่อการบริหารจัดการในพื้นที่ จนถึงการขยายตัวของประชากรในพื้นที่ไปสู่การขยายขอบเขตหมู่บ้านของตำบลเพื่อกำหนดพื้นที่การบริหารจัดการ โดย อปท.ในพื้นที่และกลุ่มผู้นำในท้องที่ จากการสังเกตรายชื่อกลุ่มผู้นำทางสังคมในท้องที่พบว่า เป็นกลุ่มผู้นำที่มีการถ่ายทอดด้วยความเป็นครอบครัว และจะมีความเป็นเครือญาติในกลุ่มผู้นำสูงมาก ตั้งแต่แรกยกอปท. ไปจนถึงสารวัตรกำนัน และยังค้นพบอีกว่าพื้นที่ตำบลเขาไม้แก้ว ก่อนข้างมีความเป็นองค์กรในด้านโครงสร้างเชิงอำนาจ พบว่าในพื้นที่มีองค์กรทั้งสังคมเพียงองค์กรเดียว กล่าวคือเลือกตั้งระดับ อปท. (นายก อบต.) จะเป็นครอบครัวเดิม นามสกุลเดิม เปรียบได้เหมือนกับเป็นบ้านใหญ่ในพื้นที่ ความแตกต่างเชิงโครงสร้างทั้งในด้านการบริหารจัดการโดยหน่วยงานภาครัฐในการให้บริการแก่ประชาชนในพื้นที่จะไม่ค่อยแสดงความแตกต่างหรือมีการเปลี่ยนแปลงมากนัก จึงทำให้ประชาชนในพื้นที่มีความคุ้นชินกับลักษณะสังคมแบบดั้งเดิม

บริบททรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตำบลเขาไม้แก้วอยู่ในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ห่างจากที่ว่าการอำเภอบางละมุง 20 กิโลเมตร ห่างจากศาลากลางจังหวัดชลบุรี 60 กิโลเมตร ตำบลเขาไม้แก้วมีพื้นที่ทั้งสิ้น 98 ตารางกิโลเมตร (61,250 ไร่)

1. ลักษณะภูมิประเทศ เป็นที่ราบสลับเนินเขาที่ไม่สูงมากนัก มีพื้นที่เกี่ยวเนื่องกับป่าสงวนแห่งชาติ “ป่าบางละมุง” มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลข้างเคียง ดังนี้

- ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลบ่อวิน อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลมาบยางพร อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลตะเคียนเตี้ยและตำบลโป่ง อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี
- ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลโป่ง อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

ลักษณะภูมิอากาศเป็นเขตร้อนชื้น มีฝนตกต้องตามฤดูกาล อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 30 - 35 องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์ประมาณ 50 - 60% ปริมาณน้ำฝน ประมาณ 1,200 - 1,300 มิลลิเมตร/ปี

- ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่ เดือนกุมภาพันธ์ - เมษายน อากาศร้อนเป็นเวลานาน
- ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่ เดือนพฤษภาคม - ตุลาคม ฝนจะทิ้งช่วงเดือนกรกฎาคม - สิงหาคม

ฝนตกชุกมาก เดือนกันยายน - ตุลาคม

- ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่ เดือนพฤศจิกายน - มกราคม

2. การคมนาคมของตำบลเขาไม้แก้ว ตั้งอยู่บริเวณเส้นทางคมนาคมหลักที่เชื่อมโยงสู่พื้นที่เศรษฐกิจอื่น ในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 331

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 36

3. ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของตำบลเขาไม้แก้ว คือ ทรัพยากรป่าไม้และทรัพยากรแหล่งน้ำธรรมชาติ ป่าไม้และแหล่งน้ำที่สำคัญ ได้แก่

- ป่าสงวนแห่งชาติ “ป่าบางละมุง” พื้นที่ประมาณ 11,993 ไร่ ป่าสงวนใจกลางตำบลเขาไม้แก้ว ถือเป็นหัวใจหลักทางทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ทั้งเป็นจุดเริ่มต้นของทรัพยากรป่าไม้ สัตว์และทรัพยากรน้ำในพื้นที่ เป็นป่าภายใต้การดูแลของกรมป่าไม้ ทั้งนี้ยังเป็นป่าไม้ที่ส่งเสริมกิจกรรมที่นำไปสู่เศรษฐกิจการท่องเที่ยว ทั้งนี้ยังมี สวนป่าเชิงอนุรักษ์ (ม.1) พื้นที่ประมาณ 10 ไร่ และที่สาธารณประโยชน์ 10 แปลง (670 ไร่ 3 งาน 38 ตารางวา) ที่เป็นหัวใจโอโซนหลักของพื้นที่และส่งเสริมการใช้สอยทางด้านเกษตรกรรมรวมไปถึงอนุรักษ์พืชพื้นถิ่นในท้องที่และยังมีแหล่งน้ำธรรมชาติส่งเสริมการทำเกษตรและการบริโภคที่สำคัญในพื้นที่ ซึ่งแหล่งน้ำเหล่านี้จะกระจายอยู่แต่ละหมู่บ้านของตำบลเขาไม้แก้ว คือ

- อ่างเก็บน้ำห้วยลึก หมู่ที่ 1
- ห้วยมาบข่าหวาน หมู่ที่ 2
- ห้วยล้าน หมู่ที่ 3
- ห้วยมาบหวายโสม หมู่ที่ 4
- ห้วยภูไท หมู่ที่ 5 (มีน้ำช่วงฤดูฝนเท่านั้น)

ในอดีต ตำบลเขาไม้แก้วประกอบไปด้วย 4 หมู่บ้านคือ บ้านห้วยลึก หมู่ที่ 1 บ้านมาบข่าหวาน หมู่ที่ 2 บ้านหนองยาง หมู่ที่ 3 และบ้านห้วยไช้เนา หมู่ที่ 4 เป็นการตั้งชื่อสังคมในท้องที่ตามลักษณะหรือสิ่งที่พึงมีของการจัดสังคมบริเวณนั้น ดังที่กล่าวมาแต่ละพื้นที่มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญและข้อยกเว้นหนึ่งประการของชื่อหมู่บ้านดั้งเดิมของหมู่ที่ 3 ในอดีตตั้งอยู่ใกล้กับเขาไม้แก้วเป็นที่ตั้งหลักเป็นสง่าของพื้นที่ จึงตั้งชื่อของหมู่ที่ 3 ไว้ว่า เขาไม้แก้ว (ถูกกล่าวในช่วง ปี พ.ศ. 2479) และในปี พ.ศ. 2518 ตามการปกครองท้องที่ ได้เพิ่มพื้นที่ปกครองของหมู่ที่ 5 ซึ่งห่างไกลจากหมู่บ้านอื่นและอยู่ในเขตป่าสงวนทั้งพื้นที่ ซึ่งได้รับการตั้งชื่อว่าบ้านภูไท

บริบทสภาพแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจ

เขาไม้แก้ว คือเนินเขาเล็ก ๆ ที่มองผ่านไปจากองค์การบริหารส่วนตำบลเขาไม้แก้วขึ้นไปทางซ้ายมือประมาณ 45 องศาหรือไปที่วัดเขาไม้แก้วให้มองไปทางด้านอุโบสถของวัด จะเห็นเนินเตี้ย ๆ ปกคลุมไปด้วยต้นไม้และเต็มไปด้วยความร่มรื่นแห่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญซึ่งถือเป็นต้นทุนทางระบบเศรษฐกิจทั้งในอดีตและปัจจุบัน พบว่าสภาพความหลังของพื้นที่ตำบลเขาไม้แก้วคือพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ที่มีผลผลิตทางการเกษตรรวมไปถึงการขยายอาณาเขตของพื้นที่ทั้งในด้านของต้นทุนการผลิตจนเริ่มกระจุกตัวในส่วนของแหล่งที่อยู่อาศัย จากชื่อเรียกที่ได้รับกันเรียกต่อมาเป็นทอด ๆ เมื่อครั้งจัดตั้งพื้นที่ตำบลและเริ่มมีการแบ่งพื้นที่ปกครองภายในตำบลเขาไม้แก้วออกเป็นหมู่บ้าน การเรียกชื่อแรกเริ่ม บ่งบอกถึงลักษณะทางกายภาพ ภูมิประเทศ ที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นธรรมชาติแบบมีเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่ โดยรอบ มีทั้ง ห้วย มาบ ที่บ่งบอกความอุดมสมบูรณ์ในทรัพยากรน้ำของพื้นที่ พืชท้องถิ่น ที่สามารถเป็นต้นทุนทางการผลิตและแสดงศักยภาพในด้านทุนทางสังคมให้กับพื้นที่หมู่บ้านของตำบลเขาไม้แก้ว จนกระทั่งมีการขยายเขตอุตสาหกรรมในพื้นที่ ด้วยระยะขอบเขตของพื้นที่ที่ค่อนข้างติดต่อกับพื้นที่อุตสาหกรรม เช่น จังหวัดระยอง รวมถึงเส้นทางการคมนาคม การขนส่งระหว่างเขตอุตสาหกรรม ทั้งจังหวัดฉะเชิงเทราและจังหวัดระยอง โดยบริษัทเอกชนได้ขยายขอบเขตเข้ามายังพื้นที่ตำบลเขาไม้แก้ว และเริ่มสร้างกลไกทางเศรษฐกิจที่สมบูรณ์แบบมากขึ้น จากพื้นที่ชนบท รายล้อมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ พบว่าทรัพยากรธรรมชาติลดลง จากป่าที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมบูรณ์ได้ถูกปรับเปลี่ยนเป็นไร่ มันเพื่อการอุตสาหกรรมในตลาด เริ่มมีประชากรเคลื่อนย้ายเข้ามายังพื้นที่เขาไม้แก้วมากขึ้น และได้มีการรวมตัวของความเป็นสังคม จากระบบเศรษฐกิจในพื้นที่ และเมื่อปี พ.ศ. 2509 รัฐได้เริ่มโครงสร้างพื้นฐานให้กับตำบลเขาไม้แก้ว โดยจุดเริ่มต้นของการขยายทิศทางด้านเศรษฐกิจได้แก่การสร้างถนนตัดทางผ่านพื้นที่ตำบล ได้แก่ถนน 331 ไปยังอู่ตะเภา ที่ฝากลางของตำบลแบ่งระหว่างพื้นที่ตำบลออกเป็นสองส่วนจากการสร้างถนน และเมื่อเกิดการสร้างโครงสร้างพื้นฐานจึงทำให้มีผู้คนเริ่มผ่านเส้นทางนี้รวมไปถึงผู้สร้างถนน จึงเกิดเป็นเศรษฐกิจในชุมชน ตั้งแต่ศูนย์กลางการค้า (โดยกำนันอัมพร ผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ตำบลเขาไม้แก้วช่วงเวลานั้น) ได้แก่ ตลาดที่อยู่ใกล้กับถนนเส้นหลักนี้ ชาวบ้านในพื้นที่จึงให้ความสำคัญกับการปลูกไร่มัน ทำนา พืชผักอย่างต่อเนื่องเพื่อหาเลี้ยงชีพให้ครอบครัวจนถึงปัจจุบัน จากสภาพลักษณะทางภูมิประเทศของตำบลเขาไม้แก้ว พื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบสลับเนินเขาไม่สูงมากนัก มีพื้นที่ป่าไม้คือ ป่าสงวนแห่งชาติ “ป่าบางละมุง” พื้นที่บางส่วนอยู่ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ดินเป็นดินร่วนปนทรายเหมาะกับการปลูกมันสำปะหลัง สับปะรด เส้นทางการคมนาคมในหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นถนนลูกรัง ทำให้การขนส่งผลผลิตด้านการเกษตรไม่ได้รับความสะดวกเท่าที่ควร และการเลือกประกอบอาชีพเกษตรกรรมของเกษตรกร

ในพื้นที่ จะเป็นการปลูกพืชหมุนเวียน เนื่องจากราคาที่ได้รับจากผลผลิตไม่คงที่และประกอบกับปัจจัยอื่น ๆ จึงทำให้ภายหลัง พืชพื้นถิ่นในพื้นที่ตำบลเขาไม้แก้วเริ่มเปลี่ยนแปลงไป แต่อย่างไรก็ตามพื้นที่ยังคงมีกลุ่มเกษตรกรและกลุ่มสมาชิกของพื้นที่ ที่ยังคงประกอบการในด้าน การนำพืชพื้นถิ่น อย่างสับปะรดมาแปรรูปและยังดำเนินการอยู่อย่างต่อเนื่อง และนอกจากพืชพื้นถิ่นแล้วยังมีสวนป่าที่ได้กล่าวไปข้างต้น ยังเป็นต้นทุนในด้านเศรษฐกิจที่สำคัญของพื้นที่ทั้งเทศกาลการแข่งขันกีฬากลางแจ้ง เช่น จักรยาน วิ่ง และยังมีกิจกรรมที่คนในพื้นที่ได้สร้างสรรค์สำหรับผู้ที่ต้องการสัมผัสกับธรรมชาติและวิถีชีวิตของพื้นที่ด้วยเช่นกัน

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 2 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (n = 372)	ร้อยละ
ชาย	145	39.0
หญิง	227	61.0

จากตารางที่ 2 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 372 คน เป็นเพศชาย 145 คน (ร้อยละ 40.05) และเป็นเพศหญิง 227 คน (ร้อยละ 59.95)

ตารางที่ 3 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน (n = 372)	ร้อยละ
20 - 25	15	4.0
26 - 30	47	12.6
31 - 35	56	15.1
36 - 40	58	15.6
41 - 45	58	15.6
46 - 50	67	18.0
51 - 55	35	9.4
56 - 60	29	7.8
อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป	7	1.9

จากตารางที่ 3 จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 372 คน อยู่ในช่วงอายุ 46–50 ปี (ร้อยละ 18) รองลงมาคือช่วงอายุ 36–40 ปี (ร้อยละ 15.6) และ 41–45 ปี (ร้อยละ 15.6) ตามลำดับ พบว่าช่วงอายุของกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้มีแนวโน้มในการตอบแบบสอบถามจากกลุ่มวัยทำงานหรือวัยผู้ใหญ่ตอนปลาย

ตารางที่ 4 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน (n = 372)	ร้อยละ
ประถมศึกษา	40	10.8
มัธยมศึกษา	53	14.1
ปวช./ปวส.	104	28.0
ปริญญาตรี	167	44.9
สูงกว่าปริญญาตรี	8	2.2

จากตารางที่ 4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างผ่านการศึกษาในระดับปริญญาตรีจำนวน 167 คน (ร้อยละ 44.9) ระดับปวช./ปวส. 104 คน (ร้อยละ 28.0) และมัธยมศึกษา 53 คน (ร้อยละ 14.2) ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน (n = 372)	ร้อยละ
อิสระ	88	23.6
พนักงานบริษัท	80	21.5
ข้าราชการ	52	14.0
เกษตรกร	100	26.9
อื่น ๆ	52	14.0

จากตารางที่ 5 แนวโน้มอาชีพของกลุ่มตัวอย่างมีการประกอบอาชีพเกษตรกร 100 คน (ร้อยละ 26.9) อาชีพอิสระ 88 คน (ร้อยละ 23.7) และพนักงานบริษัท 80 คน (ร้อยละ 21.5) ตามลำดับ

ตารางที่ 6 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามช่องทางทางการรับข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนา

ช่องทางทางการรับข้อมูล เกี่ยวกับการพัฒนาระเบียง เศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก	จำนวน (n = 372)	ร้อยละ
รายการทีวี	70	18.8
สื่อออนไลน์	221	59.4
เวทียุทธศาสตร์	72	19.4
อื่น ๆ	9	2.4

จากตารางที่ 6 พบว่า ช่องทางการรับรู้ข่าวสารที่กลุ่มตัวอย่างสามารถเข้าถึงได้ คือช่องทางผ่านสื่อออนไลน์ 221 คน (ร้อยละ 59.4) เวทียุทธศาสตร์ 72 คน (ร้อยละ 19.4) รายการทีวี 70 คน (ร้อยละ 18.8) และช่องทางอื่น ๆ (ไลน์หมู่บ้าน ประกาศจากอำเภอ หนังสือราชการ) 9 คน (ร้อยละ 2.4) ตามลำดับ ตารางที่ 7 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน	จำนวน (n = 372)	ร้อยละ
เป็นที่อยู่อาศัย	302	81.2
เป็นแหล่งเพาะปลูก	70	18.8

จากตารางที่ 7 พบว่า ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ตำบลเขาไม้แก้วของกลุ่มตัวอย่างใช้ประโยชน์เป็นที่อยู่อาศัย 302 คน (ร้อยละ 81.2) และใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นแหล่งเพาะปลูก 70 คน (ร้อยละ 18.8) ตามลำดับ

ตารางที่ 8 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน

ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน	จำนวน (n = 372)	ร้อยละ
น้อยกว่า 5 ปี	19	5.1
5 - 10 ปี	50	13.4
11 - 15 ปี	35	9.4
16 - 20 ปี	46	12.4
มากกว่า 20 ปีขึ้นไป	222	59.7

จากตารางที่ 8 พบว่า กลุ่มตัวอย่างอาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนเป็นระยะเวลามากกว่า 20 ปีขึ้นไป 222 คน (ร้อยละ 59.7) 5 - 10 ปี 50 คน (ร้อยละ 13.4) และ 16 - 20 ปี 46 คน (ร้อยละ 12.4) ตามลำดับ ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในตำบลเขาไม้แก้ว อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเรื่อง/ประเด็น

เรื่อง/ประเด็น	\bar{X}	SD	การตีความ	ลำดับที่
1. หากมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน อาจส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพของประชาชนดั้งเดิมในชุมชน	3.91	0.80	มาก	16
2. การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินอาจเป็นเงื่อนไขให้ประชาชนท้องถิ่นสูญเสียที่ดินทำกินมากขึ้น	3.66	1.12	มาก	17
3. หากมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน อาจเป็นเงื่อนไขให้นายทุนเข้ามาครอบครองที่ดินในพื้นที่ง่ายขึ้น	4.05	0.85	มาก	12
4. หากมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจะทำให้ประชาชนในพื้นที่มีโอกาสในการประกอบอาชีพหลากหลายยิ่งขึ้น	3.95	1.00	มาก	15

ตารางที่ 9 (ต่อ)

เรื่อง/ประเด็น	\bar{X}	SD	การตีความ	ลำดับที่
5. การเปลี่ยนแปลงที่ดินเพื่อสร้างเมืองใหม่ส่งผลเชื่อมโยงต่อมูลค่าที่ดินโดยรอบที่จะเพิ่มสูงขึ้น	4.11	0.86	มาก	10
6. การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินอาจเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดมลพิษทางดิน น้ำ อากาศและเสียง	4.22	0.75	มาก	4
7. หากมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น	4.26	0.79	มาก	3
8. การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินส่งผลกระทบต่อสายพันธุ์พืชพื้นถิ่นในพื้นที่	4.18	0.87	มาก	6
9. ที่ดินจะได้รับการปรับปรุงและการพัฒนาให้เป็นพื้นที่ที่สามารถจัดการเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ดีมากยิ่งขึ้น	3.99	0.93	มาก	14
10. การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างประชาชน หน่วยงานรัฐ และภาคเอกชนมีความรุนแรงขึ้น	4.11	0.91	มาก	11
11. การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินส่งผลกระทบต่อความร่วมมือในการดำเนินการระหว่างรัฐและประชาชน	4.00	0.94	มาก	13
12. การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินทำให้เกิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ส่งผลกระทบต่อความเจริญในท้องถิ่น	4.11	0.83	มาก	9
13. การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นเงื่อนไขที่ส่งผลให้เกิดการเพิ่มขึ้นของประชากรแฝงในพื้นที่	4.34	0.72	มาก	2
14. การเพิ่มขึ้นของประชากรแฝงอันเป็นผลจากการพัฒนาเมืองใหม่จะเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรม ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	4.13	0.96	มาก	8

ตารางที่ 9 (ต่อ)

เรื่อง/ประเด็น	\bar{X}	SD	การตีความ	ลำดับที่
15. การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินอาจส่งผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะความพร้อมและความเพียงพอของโครงสร้างพื้นฐาน	4.19	0.78	มาก	5
16. การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินก่อให้เกิดการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนท้องถิ่น	4.18	0.93	มาก	7
17. การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจระหว่างประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ในท้องถิ่น	4.42	0.78	มาก	1

จากตารางที่ 9 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีแนวโน้มที่ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการใช้ประโยชน์ที่ดินในตำบลเขาไม้แก้ว มีทั้งผลกระทบเชิงบวกและผลกระทบเชิงลบ ดังนี้

- ผลกระทบเชิงลบ การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นเงื่อนไขของความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจระหว่าง ($\bar{X} = 4.42$, $SD = 0.78$) เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายใต้ระยะเวลาการดำเนินงาน กระบวนการขั้นตอนต่าง ๆ เป็นไปด้วยระบบราชการ และยังพบข้อจำกัดหลักอย่างเช่นการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลซึ่งมีผลต่อการขับเคลื่อนโครงการ โดยเฉพาะด้านงบประมาณเป็นหลัก และหลังจากที่โครงการผ่านกระบวนการชดเชยค่าเสียหายให้กับผู้ที่ยอมสละสิทธิถือครองที่ดินประเภท ส.ป.ก ให้กับทางโครงการแล้ว ยังมีส่วนของข้อเสนอต่าง ๆ ของคณะกรรมการในโครงการที่สร้างการยกระดับด้านการบริการ และให้ความสำคัญแก่ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในที่ดินเป็นอันดับต้น ๆ ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของความเหลื่อมล้ำภายใต้การพัฒนาเป็นเมืองใหม่อัจฉริยะที่จะรองรับทุกการพัฒนา แต่ยังคงสร้างความเหลื่อมล้ำตั้งแต่จุดเริ่มต้นของโครงการ และเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ จากระยะเวลาดำเนินการของโครงการภายใต้ห้วงเวลาที่ถดถอยห่างกันระยะที่ 1 การดำเนินการอยู่ในช่วง พ.ศ. 2566–2575 ระยะที่ 2 การดำเนินการอยู่ในช่วง พ.ศ. 2576–2577 และระยะที่ 3 การดำเนินการอยู่ในช่วง พ.ศ. 2578–2580 (ข้อมูล ณ มิถุนายน 2565) ซึ่งเป็นช่วงการพัฒนา

ภายใต้การคาดการณ์ของคณะกรรมการโครงการฯ ทั้ง 3 ระยะของการดำเนินโครงการนี้เป็นเพียงการดำเนินการในพื้นที่ภาคตะวันออก หรืออาจจะดำเนินการได้เพียงโซนพื้นที่อุ้งตะเภา อำเภอสัตหีบ ถึงตำบลเขาไม้แก้ว อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี นี่อาจเป็นปัจจัยหลักของผลกระทบจากการพัฒนาที่สร้างความเหลื่อมล้ำให้เกิดขึ้นตั้งแต่ภายในพื้นที่ดำเนินโครงการฯ ไปจนถึงพื้นที่ต่างจังหวัดต่างภูมิภาค จึงทำให้เกิดประชากรแฝงเพิ่มมากขึ้นในพื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาแล้ว ($\bar{X} = 4.34, SD = 0.72$) และเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาโครงสร้าง จะส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมในเชิงระบบนิเวศของพื้นที่แน่นอนว่าพื้นที่ภาคการเกษตรจะลดลง การพัฒนาด้วยระบบเมืองอัจฉริยะจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสายพันธุ์พืชในท้องถิ่น ($\bar{X} = 4.18, SD = 0.87$) เนื่องจากปัจจัยทางด้านการสถิติในการถือครองที่ดิน ส.ป.ก. การถูกกว้านล้อมเมืองเป็นอีกหนึ่งสาเหตุที่ทำให้ชาวบ้านในพื้นที่จำเป็นต้องยอมสถิติในที่ดินนั้น ๆ หากใครที่ไม่เข้าร่วมก็จะกลายเป็นพื้นที่ที่ไม่ได้รับการพัฒนา เหมือนเป็นเกาะร้างท่ามกลางเมืองอัจฉริยะ ($\bar{X} = 4.26, SD = 0.79$) และจะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่การเริ่มต้นของโครงการเมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการเข้าร่วมโครงการผ่านการยินยอมสถิติการใช้ประโยชน์ที่ดินเกิดขึ้นแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการจัดเตรียมพื้นที่โครงการฯ โดยเปิดให้ทั้งรัฐและเอกชนเข้ามาร่วมพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภค กระบวนการสร้างเป็นขั้นตอนการดำเนินโครงการที่ผู้ตอบแบบสอบถามกังวลว่าจะเกิดผลกระทบเสียมากกว่าผลกระทบดี ทั้งนี้ไม่ได้มีการคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะตามมาหลังจากการพัฒนาโครงสร้างเหล่านี้เสร็จสิ้นแล้ว แต่ยังคงให้ความสนใจในการก่อสร้างสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐานจะสร้างผลกระทบในด้านของผลเสียมากกว่าผลดี ($\bar{X} = 4.22, SD = 0.75$) และเมื่อเกิดโครงสร้างพื้นฐานดังกล่าวพร้อมที่จะพัฒนาเศรษฐกิจแล้วกลุ่มตัวอย่างยังคงมั่นใจว่าสิ่งเหล่านี้จะสร้างความเหลื่อมล้ำในแง่ของของการเป็นประชาชนธรรมดาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ โดยพื้นฐานของสังคมไทย ผู้ที่มีฐานะหรืออำนาจทางสังคม ทางเศรษฐกิจ มักจะเป็นผู้ที่ได้รับการบริการอยู่เสมอ ($\bar{X} = 4.19, SD = 0.78$) และเมื่อพูดถึงผู้ที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจ ยังเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกหนึ่งข้อของการพัฒนา เมื่อเกิดโครงการฯ ขึ้น นายทุนจะเริ่มเข้ามาในพื้นที่พร้อมกับเสนอข้อตกลงให้กับประชาชนในพื้นที่ทั้งนี้ ผลของการต่อรองอาจเป็นข้อตกลงที่ยอมรับได้ระหว่างนายทุนกับผู้ถือครองสิทธิ์ที่ดินในพื้นที่ หากโครงการมีการพัฒนาไปได้ดีไม่มีข้อจำกัดและเกิดปัญหาติดขัดระหว่างห้วงเวลาการพัฒนาจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงเศรษฐกิจที่ดิน นายทุนเข้ามาในพื้นที่มากขึ้นและอาจเกิดการต่อรองทางด้านผลประโยชน์อื่น ๆ ระหว่างนายทุน ผู้ครอบครองที่ดินกับรัฐหรือเอกชนที่สัมปทาน โครงการต่าง ๆ ในพื้นที่ ทั้งนี้พบว่าผู้ที่เสียประโยชน์มากที่สุดคือประชาชนในพื้นที่เนื่องจากเป็นผู้ที่ส่งต่อประโยชน์ที่ดินเป็นอันดับแรกและมูลค่าของที่ดินจะยิ่งเพิ่มทวีคูณมากขึ้นเมื่อโครงการฯ ดำเนินการไปด้วยดีและได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐเป็นอย่างดี ($\bar{X} = 4.11, SD = 0.86$) และนี่อาจเป็นอีกปัจจัยหนึ่งของ

ความขัดแย้งที่เพิ่มขึ้นตามมา หลังจากการพัฒนาเกิดขึ้น ที่มีความไม่เข้าใจและความขัดแย้ง ในด้านความคิด การรับรู้ ผลประโยชน์เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ($\bar{X} = 4.00$, $SD = 0.94$) และจากตาราง ดังกล่าวพบว่าประเด็นของผลกระทบที่ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยมากแต่เป็นประเด็นที่ลำดับ ความสำคัญน้อยกว่าประเด็นความเหลื่อมล้ำต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น นั่นคือการเปลี่ยนแปลงการใช้ ประโยชน์ที่ดินที่จะสร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านอาชีพ ($\bar{X} = 3.91$, $SD = 0.80$) หรือเกิดการ สูญเสียที่ดินทำกิน ($\bar{X} = 3.66$, $SD = 1.12$) จากชุมชนเกษตรที่จะพัฒนากลายเป็นชุมชนเมืองอัจฉริยะ ซึ่งมีความแตกต่างทางด้านประเพณี วัฒนธรรมที่สะท้อนถึงการดำรงชีพในด้านต่าง ๆ และไม่สร้าง ผลกระทบในเชิงบวกให้กับพื้นที่เลย ทั้งรูปแบบอาชีพที่เปลี่ยนแปลงและทรัพยากรที่เป็นส่วนหนึ่งของการ ประกอบอาชีพได้ถูกเปลี่ยนสถานะไป เป็นข้อกั่วงวลต่อการดำรงชีวิตของพื้นที่ค่อนข้างมาก และยัง ส่งผลเกี่ยวเนื่องจากประชากรแฝงเดิมที่เคยอยู่ในพื้นที่ก่อนการพัฒนาเกิดขึ้นไปจนถึงเมื่อเกิดการพัฒนา ที่อัตราการกระจุกตัวของประชากรแฝงในพื้นที่ที่จะเพิ่มมากขึ้นส่งผลกระทบเชิงลบมาจากรูปแบบการ ประกอบอาชีพเดิมของพื้นที่ไปสู่การเปลี่ยนแปลงและสิ่งทีคาดว่าจะเกิดคือการเปลี่ยนแปลงของสาขาอาชีพ ที่อาจสร้างข้อจำกัดต่อคนในพื้นที่และประชากรแฝงจนนำไปสู่สภาพปัญหาผลกระทบในด้านของการ เพิ่มขึ้นของประชากรแฝงในพื้นที่จากการพัฒนาเมืองใหม่จะเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดปัญหาอาชญากร ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ($\bar{X} = 4.13$, $SD = 0.96$) จากการแย่งชิงทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง ในด้านการประกอบอาชีพ

- ผลกระทบเชิงบวก ประเด็นความคิดเห็นในด้านของการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ก่อให้เกิดการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่น ($\bar{X} = 4.18$, $SD = 0.93$) กลุ่มผู้ตอบ แบบสอบถามยังคงมั่นใจและให้ความเชื่อมั่นในด้านของการพัฒนาเชิงบวกที่มองว่าการพัฒนาจะสร้าง ให้ชีวิตของคนในพื้นที่ดีขึ้นได้ ภายใต้เงื่อนไขที่รัฐสนับสนุนประชาชนอย่างเต็มที่และให้ความยุติธรรม กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างเท่าเทียมและไม่เลือกปฏิบัติ และส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคน ในพื้นที่เป็นอันดับต้น ๆ ซึ่งเป็นประเด็นที่ถูกให้ความสำคัญอยู่ในระดับมากและถูกจัดอยู่ในลำดับที่เจ็ด ที่จะส่งผลไปสู่การพัฒนาในด้านอื่นต่อไป ในการรองรับการพัฒนาจากทรัพยากรมนุษย์ไปสู่การพัฒนา โครงสร้างพื้นฐาน ($\bar{X} = 4.11$, $SD = 0.83$) ส่งผลต่อการจัดสรรจัดการกับทรัพยากรที่เกี่ยวกับการพัฒนา คุณภาพชีวิตที่ดีมากขึ้น ($\bar{X} = 3.99$, $SD = 0.93$) การพัฒนาที่ดีตามเป้าหมายที่ อธิษฐานไว้ หากทำได้จริง ตามที่ให้ข้อมูลถึงประโยชน์ที่ได้รับจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในด้านของการประกอบอาชีพ ที่หลากหลายและ โอกาสในการประกอบอาชีพมากขึ้น แต่ทั้งนี้ ในด้านของการประกอบอาชีพผู้ตอบ แบบสอบถามเองยังคงมีข้อขัดแย้งในด้านของลักษณะการกระทำของภาครัฐ จึงแบ่งมุมมองในเชิง การประกอบอาชีพเป็นได้ทั้งผลกระทบเชิงบวกและผลกระทบเชิงลบ

จากที่กล่าวมาข้างต้นกลุ่มตัวอย่างมีแนวโน้มให้ความสำคัญกับเรื่องของการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ที่เป็นเงื่อนไขของความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจระหว่างรัฐกับคนภายในท้องถิ่น และเห็นด้วยระดับมาก เป็นลำดับที่หนึ่งในส่วนของผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายใต้ระยะเวลาการดำเนินงานกระบวนการขั้นตอนต่าง ๆ จากนโยบายการพัฒนาเมืองใหม่อัจฉริยะ ผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงโดยมีจุดเริ่มต้นจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินไปจนถึงการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานระบบสาธารณูปโภค และปัจจัยเสริมที่กระตุ้นให้เกิดห้วงระยะเวลาที่ค่อนข้างยาวนาน ด้วยเหตุจากสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคมและโรคระบาด จึงทำให้ทิศทางของการพัฒนาเกิดความสับสนขาดการสื่อสารที่ชัดเจนดังคำบอกเล่าจากชาวบ้านในพื้นที่ว่า

“...อาจเป็นเพราะเราอยู่ในชุมชนที่ห่างไกลจากตัวเมืองหลักที่เขาสัญจรกัน คนที่เขาทำโครงการเขาก็อยากได้พื้นที่ของเราทั้งหลาย แต่เขาไม่เคยลงมาให้ข้อมูล หรือเปิดพื้นที่ให้เราได้พบปะกันโดยตรงเลย เราไม่เคยเจอเจ้าของโครงการแม้สักครั้ง มีแต่คนในบ้านเรานี่แหละ ที่ไปช่วยเขาทำงาน มาบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ให้เพื่อนบ้านฟัง พอเราเกิดคำถามเราก็ไม่เคยได้คำตอบ” (นายเอ, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2566)

กระบวนการพัฒนาที่อีอีซีสร้างนโยบายการพัฒนาเมืองอัจฉริยะนำอยู่ ที่ได้จัดทำขึ้นมาเป็นขั้นตอนตามระยเวลานั้น พบว่าสิ่งแรกที่คนในพื้นที่อาจรับรู้ได้คือการ “เวนคืนที่ดิน ส.ป.ก.” โดยที่โครงการพัฒนาให้คำนิยามว่า การจ่ายค่าชดเชยให้แก่ผู้มีสิทธิใช้ประโยชน์ที่ดินของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ที่สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเข้าใช้ประโยชน์

“...เหตุผลหลักของการใช้ที่ดิน ส.ป.ก. มาเป็นเป้าหมายในการพัฒนานั้น ก็เกิดมาจากเป็นที่ดินที่อยู่ในการดูแลของรัฐเป็นที่สาธารณประโยชน์แต่นำมาจัดสรรให้กับคนยากไร้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนเหมาะสมเพียงพอที่จะได้รับสิทธิในการครอบครองที่ดินนั้น พอเป็นแบบนี้ รัฐก็เล่นเองง่าย ๆ อยากรจะทวงคืนที่ดินจากประชาชน โดยใช้การยกเลิก ปลดล็อกข้อกฎหมายต่าง ๆ เพื่อที่จะให้คนในพื้นที่ยอมสละสิทธิในการครอบครองที่ดิน และตกลงเข้าร่วมที่จะรับค่าชดเชยการเสียโอกาสในการใช้ประโยชน์จากที่ดิน” (นางบี, สัมภาษณ์, 27 พฤษภาคม 2566)

โดยอีอีซีให้เหตุผลความจำเป็นในการต้องเวนคืนพื้นที่ ส.ป.ก. ที่อยู่ภายใต้การดูแลของภาครัฐมาพัฒนาเพื่อเศรษฐกิจเติบโต จากการคาดการณ์ว่าในอีก 20 ปีข้างหน้า การพัฒนาเขตพื้นที่เศรษฐกิจ อีอีซี โดยเฉพาะ โครงสร้างพื้นฐานที่เพิ่มขึ้นและระบบสาธารณูปโภคขนาดใหญ่ จะทำให้ประชากรในเมืองชลบุรี ระยองและฉะเชิงเทรา กระจุกตัวทุกจังหวัด จากจำนวนประชากรในพื้นที่อีอีซี ประมาณ 6 ล้านคน โดยเฉพาะเมืองพัทยา เทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล

การพัฒนาเมืองอัจฉริยะน่าอยู่จึงเป็นคำตอบในการเตรียมการเพื่อรองรับการขยายตัวของอีอีซี ซึ่งสอดคล้องกับประเด็นการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นเงื่อนไขที่ส่งผลให้เกิดการเพิ่มขึ้นของประชากรแฝงในพื้นที่ ประชากรกลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญและเห็นด้วยมากกับประเด็นผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นลำดับที่สอง ถึงแม้ว่านโยบายของโครงการจะสร้างขึ้นภายใต้เหตุผลของการรองรับจำนวนประชากรที่คาดว่าจะเพิ่มสูงขึ้นในอนาคต แต่ประเด็นการที่มีประชากรแฝงกระจุกตัวในพื้นที่เพิ่มมากขึ้นตามนโยบายนั้นส่งผลต่อความคิดเห็นในด้านผลกระทบของเงื่อนไขที่ส่งผลให้เกิดปัญหาอาชญากรรมด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งผลกระทบดังกล่าวกลุ่มตัวอย่างให้การเห็นด้วยมากซึ่งถูกจัดอยู่ในลำดับที่แปด โดยการพัฒนาสภาพแวดล้อมของการเป็นเมืองสร้างสรรค์ให้ความสำคัญกับการยกระดับคุณภาพชีวิตและขับเคลื่อนเศรษฐกิจ โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาคือ เมืองอัจฉริยะ ศูนย์กลางธุรกิจและนวัตกรรมที่น่าอยู่ นำลงทุน เป็นมิตรกับผู้คนและสิ่งแวดล้อมและมีอัตลักษณ์ความเป็นไทย และได้มีการศึกษาศักยภาพของพื้นที่พบว่ามีความเหมาะสมต่อการพัฒนา 3 ด้าน คือ การพัฒนาเมือง การพัฒนาอุตสาหกรรม และการพัฒนาเกษตรกรรม และพบว่าความเป็นเมืองในปัจจุบันมีความกระจุกตัวสูงมาก โดยความหนาแน่นอยู่ตลอดแนวชายฝั่งทะเลในอำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรีและจังหวัดระยอง และมีแนวโน้มการขยายตัวของประชากรเข้าสู่พื้นที่ตอนในมากขึ้น ซึ่งปัจจุบันเป็นพื้นที่เกษตรและมีความหนาแน่นของประชากรต่ำ ซึ่งพื้นที่เหล่านี้ จะได้รับการพัฒนาจากภาครัฐ ได้แก่

- โครงการรถไฟฟ้าความเร็วสูงเชื่อม 3 สนามบินและทางรถไฟคู่เชื่อม 3 ท่าเรือ
- สนามบินอู่ตะเภา และเมืองการบินภาคตะวันออก
- ท่าเรือพาณิชย์สัตหีบ
- ท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุด ระยะที่ 3
- ท่าเรือแหลมฉบัง ระยะที่ 3
- เขตนวัตกรรมระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EECi)
- เขตส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรมดิจิทัล (EECd)

สิ่งสำคัญในการพัฒนา คือ การมุ่งเน้นพัฒนา “คน” ให้เป็นพลเมืองอัจฉริยะที่มีความเข้าใจพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป (ร่างโครงการศึกษาออกแบบใหม่การพัฒนาเมืองใหม่บนพื้นที่นำร่องในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก กรกฎาคม 2563) ผ่าน 5 ปัจจัยที่ทำให้เมืองน่าอยู่คือ ความปลอดภัย สาธารณสุข วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม การศึกษา โครงสร้างพื้นฐาน 4 ปัจจัยอัตลักษณ์ความเป็นไทย คือวัฒนธรรมวิถีชีวิต วัฒนธรรมทางอาหาร วัฒนธรรมที่สร้างสรรค์และวัฒนธรรมทางสังคม และ 7 ปัจจัยเมืองอัจฉริยะ ได้แก่ สิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ

การบริหารจัดการเมืองอัจฉริยะ การใช้ชีวิตอัจฉริยะ พลังงานอัจฉริยะ เศรษฐกิจอัจฉริยะ ระบบคมนาคมอัจฉริยะ และพลเมืองอัจฉริยะ

จากที่เคยได้ข้อมูลข่าวสารในเรื่องของการพัฒนาเป็นเมืองใหม่น่าอยู่มานั้น ก็ยังคิดไม่ตกว่าการพัฒนาในแนวทางที่อีอีซี โฆษณามานั้นจะไปในทิศทางเดียวกัน ได้จริงหรือ ตั้งแต่เริ่มเลยในการพัฒนาเพื่อส่งเสริมภาคอุตสาหกรรมแทบจะทั้งหมดในโครงการที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ ที่เรียกกันว่าเป็นโครงสร้างพื้นฐาน ระบบสาธารณูปโภคที่ใหญ่ แต่จะต้องจำกัดโดยการลดขนาดพื้นที่ทางการเกษตรของเกษตรกรลงแล้วยังมาบอกกันว่าจะส่งเสริมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิต ตั้งแต่ที่โครงการอีอีซีสื่อสารมานั้น ในความเข้าใจแบบไม่เข้าใจ และไม่มีกรให้คำตอบในสิ่งที่ยากรูรวมไปถึงการที่ไม่ได้มีสิทธิ์ออกเสียงในความต้องการเสนอนั้น

“...เราเองเห็นแต่ภาพการนำเอาที่ดินเกษตรไปก่อสร้างพวกโครงสร้างที่มันอัจฉริยะแล้วจะเหลือพื้นที่ตรงไหนให้เกษตรกรได้ทำกิน จะเหลือสภาพแวดล้อมที่คนอย่างไรในเมื่อพื้นที่จะเต็มไปด้วยอุตสาหกรรมที่รองรับคนมากมาย พื้นที่ชนบทที่มีวิถีชีวิตที่ค่อนข้างเป็นอัตลักษณ์กำลังจะถูกเปลี่ยนแปลงจะเป็นไปตามปัจจัยความสำคัญของอัตลักษณ์ความเป็นไทยได้อย่างไร” (นางสาวชี, สัมภาษณ์, 27 พฤษภาคม 2566)

สิ่งที่คนในพื้นที่กังวลว่าจะเกิดขึ้นนั้นค่อนข้างไปในทิศทางเดียวกับแบบสอบถาม คือผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งสอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่างที่แสดงความเห็นด้วยในระดับมากของการศึกษาเชิงปริมาณที่กังวลต่อผลกระทบด้านระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นที่อาจเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดมลพิษทางดิน น้ำ อากาศและเสียง โดยกลุ่มตัวอย่างแสดงความเห็นด้วยเป็นอย่างมากถูกจัดอยู่ในลำดับที่สามและสี่ ปัจจัยหลักที่ทำให้กลุ่มประชากรตัวอย่างมีความเห็นในทิศทางของสภาพแวดล้อมที่เสียหาย เป็นมลพิษนั้น น่าจะเป็นผลมาจากข้อเสนอในการประชาสัมพันธ์ถึงแนวทางโครงการ ที่จะสร้างโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ แต่ทั้งนี้การสร้างโครงสร้างเหล่านั้นจะต้องเกิดหลังจากที่คนในพื้นที่ยอมสละสิทธิในที่ดินทำกิน คืนให้กับรัฐ ซึ่งเกษตรกรรายเก่าจะไม่สามารถประกอบอาชีพเกษตรกรรมในที่ดินเดิมรวมไปถึงรูปแบบเดิมได้ ที่มีความสอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่างที่แสดงความเห็นด้วยในระดับมากในด้านของการพัฒนาที่อาจส่งผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะความพร้อมและความเพียงพอของโครงสร้างพื้นฐาน ผ่านวิธีการจัดหาที่ดิน จากการพิจารณาศักยภาพในการพัฒนาเมืองใหม่อัจฉริยะน่าอยู่ ได้มีการออกกฎหมายเขตพิเศษภาคตะวันออกที่อำนาจไว้ในการใช้ประโยชน์จากที่ดินและเสนอ 3 วิธีการจัดการ คือ การใช้ที่ดินเอกชน (เอกชนร่วมลงทุน) การใช้ที่ดินรัฐ (ที่ราชพัสดุ) และการขอใช้ที่ดินรัฐ (ที่ ส.ป.ก.) จากผลการศึกษา พบว่าการขอใช้ที่ดิน ส.ป.ก. นั้นเหมาะสมที่สุด ทั้งในเรื่องของกระบวนการที่ไม่ยุ่งยาก ใช้เวลาน้อย มีค่าใช้จ่ายประมาณร้อยละ 70 ของราคาตลาด และการขอใช้ที่ดิน ส.ป.ก.

นั้นเป็นความสมัครใจของเกษตรกรในการเข้าร่วมโครงการ โดยจะจ่ายค่าชดเชยการสูญเสียโอกาส และผลประโยชน์ตอบแทนอื่นดังนี้

- รับเงินสดตามราคาประเมินมูลค่าที่ดิน และทรัพย์สินทั้งหมดในครั้งเดียว
- รับเงินบางส่วนและถือหุ้นตามวงเงิน (ราคาประเมิน) ของที่ดินที่เหลือ
- รับเป็นหุ้นตามวงเงิน (ราคาประเมิน) ของที่ดิน และสิทธิพิเศษแก่ผู้เข้าร่วมโครงการที่

แจ้งขอถือหุ้น ได้แก่ ได้สิทธิในการเช่าอยู่อาศัยในราคาพิเศษ ได้สิทธิในการเช่าที่ดินเพื่อประกอบ ธุรกิจราคาพิเศษ และได้โอกาสในการจ้างงานในพื้นที่โครงการ (รวมบุตรหลาน) จำนวน 200,000 ตำแหน่ง สำหรับคนในพื้นที่ ที่เข้าร่วมโครงการฯ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากใน ลำดับท้าย ๆ ของความสำคัญในด้านของผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ในส่วนของประชาชนในพื้นที่ มีโอกาสในการประกอบอาชีพหลากหลายยิ่งขึ้นถูกจัดอยู่ในการเห็นด้วยระดับมากลำดับที่สิบห้า

“...ตอนแรกก็ไม่สนใจโครงการฯ เลย แต่พอมาประชาสัมพันธรรวมไปถึงได้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของคณะกรรมการกำหนดราคา ก็เริ่มรู้สึกถ้าเราดันทุรังที่จะเป็นไข่มุกกลางใจชาว เราจะถูกตัดขาดจากสาธารณูปโภคอย่างที่เขากล่าวอ้างไว้ ระบบเมืองที่อัจฉริยะที่จะได้รับการพัฒนา เราจะไม่สามารถเข้าถึงได้ ถึงแม้จะคิดว่าจะเก็บที่ดินไว้ทำมูลค่าอื่น และจะได้ไม่ต้องเสียสิทธิและ มาเช่าซื้อในภายหลัง ก็เริ่มมีความคิดที่ว่า เข้าร่วมโครงการฯ ก็ น่าสนใจดี พอได้ค่าชดเชยและ ค่าตอบแทนอื่น ๆ ก็เอาไปซื้อที่ ซื้อทางที่อื่นอยู่ หรือต่อเติมจากพื้นที่เก่าที่ไม่ใช่ที่ดิน ส.ป.ก ก็ไม่น่าเสียหายอะไร” (นางสาวซี, สัมภาษณ์, 27 พฤษภาคม 2566)

นโยบายที่ถูกกำหนดขึ้นเปรียบเสมือนข้อบังคับที่ต่างจากเอกสารที่อีอีซีจัดทำและบอกว่า เน้นความสมัครใจ โดยการให้เหตุผลแก่ผู้ที่ไม่สนใจเข้าร่วมโครงการว่าจะระบบสาธารณูปโภคที่จะพัฒนาในเมืองอัจฉริยะนั้นจะแตกต่างจากเมืองปัจจุบัน จึงทำให้มีผู้สนใจเข้าร่วมโครงการถึง 90% ถึงแม้ว่าจะมีข้อกังวลในเรื่องที่ดินทำกิน การประกอบอาชีพในอนาคต สวัสดิการที่จะได้รับการย้ายถิ่นฐาน สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ด้วยพื้นที่ตำบลเขาไม้แก้วประกอบไปด้วยพื้นที่ เกษตรกรรมประมาณ 80% - 90% ภายใต้แบบแปลนที่ทางโครงการอีอีซีนำมาเสนอขาย เพื่อให้มี ผู้คนสนใจเข้าร่วมโครงการฯ มากขึ้น มีความสอดคล้องกับความคิดเห็นของกลุ่มประชากรตัวอย่าง ในด้านของการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินทำให้เกิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ส่งผล ต่อความเจริญในท้องถิ่น ซึ่งถูกจัดอยู่ระดับมากเป็นลำดับที่เก้า แต่เป็นข้อสังเกตให้คนในพื้นที่เกิด ข้อกังวลใจอีกหนึ่งเรื่องคือการวางแบบแปลน ที่ไม่สอดคล้องกับปัญหาความต้องการของคนในพื้นที่ รวมไปถึงการจัดแผนผังเมืองที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในพื้นที่

“...จริง ๆ โครงการฯ ก็ น่าสนใจอยู่ อะไรใหม่ ๆ เกิดขึ้นคนก็อยากจะพัฒนาไปด้วยนั่นแหละ เดี่ยวไม่ทันสมัย แต่พอดูแผนการพัฒนา ทำไมเมืองชนบท พื้นที่เกษตรกรรมของเราจะถูกแปลงเป็น

เมืองอุตสาหกรรมในอนาคต แล้วสามารถจัดการในเรื่องการจัดสรรกับพื้นที่ที่ดีกว่านี้ได้ไหม ทำอย่างไรให้คนในพื้นที่ยังคงใช้ชีวิตชีวิตแบบเดิมได้ควบคู่ไปกับการพัฒนาเมืองอัจฉริยะที่น่าอยู่ สมชื่อรวมไปถึงเรื่องมลพิษที่แฝงอยู่กับการพัฒนาทั้งมลพิษทางอากาศ น้ำ เสียง จะป้องกันปัญหาเหล่านี้ตั้งแต่เริ่มต้น โครงการได้อย่างไรบ้าง” (นางบี, สัมภาษณ์, 27 พฤษภาคม 2566)

นโยบายที่เกิดจากการกำหนดมาแล้วจากรัฐนั้นอยากที่จะตอบ โจทย์การแก้ปัญหาในพื้นที่ของชุมชนเสียจริง การยกระดับคุณภาพชีวิตและขับเคลื่อนเศรษฐกิจนั้นน่าสนใจ แต่พอนี้ก็คิดถึงผลกระทบที่จะตามมา รวมไปถึงปัจจัยอื่น ๆ คนในพื้นที่จะได้รับผลกระทบในด้านไม่ดีมากกว่าด้านที่ดี

“...ตั้งแต่รู้จักอีอีซีมา ก็รู้แต่ว่าจะสร้างสถานีรถไฟเชื่อมสนามบิน สร้างท่าเรือ สร้างอะไรเต็มไปหมด แต่ไม่เข้าใจประโยชน์ของโครงการที่แท้จริง และยังไม่เห็นอะไรจากโครงการที่เป็นรูปธรรมเลย ความชัดเจนในด้านการสื่อสารก็ไม่มี ชาวบ้านในพื้นที่กลายเป็นคนหูหนวก ตาบอด ถูกตีกรอบและให้รับฟังแค่สิ่งที่เขาอยากจะพูด หรือเขาคิดว่าเราไม่รู้กฎหมาย ไม่เข้าใจกระบวนการ” (นายเอ, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2566)

ด้วยสถานการณ์ทางโรคระบาด เศรษฐกิจ การเมือง จนกระทั่งปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล พบว่าการดำเนินงานของรัฐบาล คณะทำงานค่อนข้างล่าช้า ที่อาจจะสร้างให้เกิดความแตกต่างของฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมทั้งในพื้นที่การพัฒนาที่ใกล้เคียงกันแต่อยู่ในระยะการพัฒนาที่ต่างกัน รวมไปถึงภูมิภาคที่แตกต่างกันจะยิ่งเห็นความแตกต่างมากและส่งผลให้เกิด “ความเหลื่อมล้ำ” ทางเศรษฐกิจและสังคมระหว่างพื้นที่เมืองอัจฉริยะนำอยู่กับพื้นที่เมืองอื่น ๆ จากการกำหนดระยะของการดำเนินงาน โดยกำหนดระยะที่ 1 คือพื้นที่ตำบลห้วยใหญ่ที่ต้องการพื้นที่ทั้งหมด 14,619 ไร่ ตาม พ.ร.บ. อีอีซี มาตรา 36 ระยะที่ 2 และระยะที่ 3 คือพื้นที่ ตำบลโป่ง ตำบลเขาไม้แก้วและตำบลตะเคียนเตี้ย พบว่าพื้นที่ในระยะที่ 1 คือพื้นที่ตำบลห้วยใหญ่ที่ต้องการพื้นที่ทั้งหมด 14,619 ไร่ ปัจจุบันมีการจ่ายค่าชดเชยไปได้เพียง 1,500 กว่าไร่ ซึ่งเป็นผลมาจากการอนุมัติงบประมาณไม่ได้จากการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลและจะส่งผลต่อไปถึงการเข้าร่วมลงทุนของเอกชน ถึงความไม่แน่นอนของโครงการฯ จากข้อกำหนดในการยื่นข้อเสนอชดเชยค่าเสียโอกาสฯ นั้น พบว่า ทางคณะกรรมการได้กำหนดให้มีการประเมินราคาที่ดิน โดยใช้เกณฑ์ราคาในการซื้อขายโฉนดทั่วไป คิดจาก 70% โดยราคาที่ใช้เป็นราคาในช่วงปีพ.ศ. 2559 - 2563 ซึ่งถือว่าราคานั้นค่อนข้างไม่เป็นธรรมกับคนในพื้นที่ และปัจจุบันยังมีการเปลี่ยนแปลงราคาของที่ดินจาก 70% เป็น 58% จึงเป็นข้อเรียกร้องในการประชุมแต่ละครั้งที่คนในพื้นที่เข้าร่วมประชุมผ่านตัวแทน

“...จริง ๆ พวกเราก็พยายามที่จะต่อสู้กันนะ จากตัวแทน 2 คนในพื้นที่โดยเราตัวแทนภาคการเกษตรและนายกอบท. แต่พอเราเข้าร่วมประชุม ในที่ประชุมมีทั้งบอร์ดอีอีซี เจ้าหน้าที่รัฐอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเราไม่สามารถโต้แย้งหรือเสนอแนะอะไรได้มากพอตามที่เราและคนในพื้นที่ต้องการ

ทำได้เพียงรับฟังการชี้แจง แต่เราก็ขอยื่นข้อเสนอไปนึ่งข้อนะ เราอยากผลักดันให้ผู้ที่เข้าร่วมโครงการและคนในพื้นที่มีสิทธิที่พิเศษเพิ่มจากการเสียโอกาสในการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยเฉพาะเรื่องการให้บริการ” (นางสาวซี, สัมภาษณ์, 27 พฤษภาคม 2566)

จากคำสั่งของโครงการที่กำหนดให้คนในพื้นที่แอมมีสิทธิในการเข้าร่วมรับฟังชี้แจงโครงการฯ ในแต่ละครั้ง เมื่อเข้าไปในที่ประชุม ตัวแทนเหมือนมีหน้าที่เพียงรับฟัง เพราะไม่สามารถโต้แย้งกับนโยบาย หรือข้อกำหนดที่ทางอีอีซี สร้างขึ้นมาได้ นี่จึงเป็นหนึ่งปัจจัยของความขัดแย้งทางความคิดเห็น และความรู้สึก ในความต้องการเรียกร้องถึงค่าชดเชยฯ ที่เป็นธรรมและความรวดเร็วในการได้รับ ที่อาจเกิดขึ้น จากกระบวนการของรัฐที่สร้างข้อพิพาทให้เกิดขึ้นกับคนในพื้นที่ มีความสอดคล้องกับประเด็นผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น จากกลุ่มตัวอย่างในด้านของการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินทำให้ความขัดแย้งระหว่างประชาชน หน่วยงานรัฐและภาคเอกชนมีความรุนแรงขึ้นและส่งผลกระทบต่อความร่วมมือในการดำเนินการระหว่างรัฐและประชาชน ซึ่งกลุ่มประชากรตัวอย่างให้ความเห็นด้วยมากเป็นลำดับที่สิบเอ็ดและสิบสามตามลำดับ

“...เรื่องผลประโยชน์ในที่ดินมันมีอะไรมากกว่านั้น เรื่องการประกอบอาชีพเกษตรกรรมไม่ใช่ปัญหาหลักหรอก คนในพื้นที่เขาปลูกพืชหมุนเวียน ปลูกตามราคาที่โรงงานให้เพิ่มขึ้นจากปีอื่น ๆ ปลูกส่งตลาดใกล้บ้าน จนเดี๋ยวนี้ก็มาปลูกผักสวนครัวอย่างน้อยก็ได้กิน เพราะพืชที่เรียกพืชเศรษฐกิจบ้านเรามัน ไม่ได้เป็นตามที่ต้องการขนาดนั้น ที่อื่นก็ยังมีปลูกมีขาย ราคาก็ไม่ทำให้รวย ยังมีอำนาจแฝงตัวอยู่ในพื้นที่ จากที่ดิน ส.ป.ก. ก็ถูกจัดสรรเป็นบ้านเรือน มีการปล่อยเช่า ซื่อขายกันอย่างไรก็งวดต่อกฎหมายอย่างสิ้นเชิง ยังเป็นอีกข้อกังขาหนึ่งที่สร้างความเดือดร้อนใจให้กับผู้ที่จัดสรรที่ดินไว้อย่างผิดประเภท” (นายดี, สัมภาษณ์, 6 พฤษภาคม 2566)

จากผู้ให้สัมภาษณ์ที่กล่าวถึงเรื่องประเด็นของการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ความหลากหลายและการอนุรักษ์พันธุ์พืชในท้องถิ่น ที่แสดงความเห็นต่างจากกลุ่มประชากรตัวอย่างที่ให้ความเห็นด้วยมากเป็นลำดับที่หก ต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ส่งผลกระทบต่อสายพันธุ์พืชพื้นถิ่น ประเด็นปัญหาในพื้นที่เรื่องของการใช้ประโยชน์ที่ดินกับประเด็นการพัฒนาเมืองใหม่อัจฉริยะยังคงมีสิ่งที่น่าสนใจนอกเหนือจากการไร้ที่อยู่อาศัยและการไร้ที่ดินทำกิน แต่ยังมีเรื่องของผลประโยชน์ที่ทับซ้อนของความเป็นมาในอดีตจากที่มาจากที่ดินนั้น ๆ ความทับซ้อนของประเภทเอกสารสิทธิ

“...ก่อนจะมี ส.ป.ก. มีที่ดินประเภทเดียวกันแต่ถูกกำหนดให้เป็น น.ส. 3ก มาก่อน พอมีโครงการเข้ามาชาวบ้านที่ถือเอกสารสิทธิประเภทนี้ก็อยากจะไปร้องเพื่อถอนสิทธิ น.ส. 3ก ออกเพื่อที่จะได้เปลี่ยนเป็น ส.ป.ก. และสามารถนำมาเข้าร่วมโครงการและรับค่าตอบแทนได้ บ้างก็มีเรื่องการเปลี่ยนมือพอถึงวาระที่อีอีซี เรียกเข้ามาว่าจะยินยอมเข้าร่วมโครงการใหม่ สรุปว่าหาเจ้าของ

ล่าสุดไม่ได้ จะต้องทำการตกลงและเขียนบันทึกยินยอมกันต่อหน้าออีชี หากตกลงกันไม่ได้ ที่ดิน ส.ป.ก. นั้น จะถูกพักไว้ หรือทางออีชีอาจส่งเรื่องต่อให้ทางที่ดินเรียกคืนสิทธิโดยอ้างสิ้นเชิง” (นายดี, สัมภาษณ์, 6 พฤษภาคม 2566)

สิ่งที่เกิดขึ้นนี้เป็นมาตรฐานทางสังคมที่ถูกกำหนดขึ้นโดยออีชีแบบ ไม่ถูกหลัก การปิดหูปิดตา หนึ่งข้างเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ปรารถนา โดยไม่นึกถึงความถูกต้องและเหมาะสมยังคงเป็นการเอาเปรียบ ประชาชนในพื้นที่ ถึงแม้จะผ่านการกระทำที่ผิดพลาดมาก่อน ควรมีการเข้าสู่กระบวนการที่ยุติธรรม และเป็นธรรม ไม่ใช่การแก้ปัญหา ด้วยการกระทำที่ออีชีเคยทำกับผู้เข้าร่วม โครงการระยะที่ 1 ตามคำบอกเล่า ของผู้ให้สัมภาษณ์ ปัญหาของสิ่งที่คาดว่าจะเกิดขึ้นนั้น ส่วนมากอยู่ในเกณฑ์ของผลกระทบในเชิงลบ รวมไปถึงอำนาจแฝงที่กล่าวมาก่อนหน้านี้ เป็นเรื่องของอิทธิพลในพื้นที่จากผู้นำ และการถ่ายถอดอำนาจ ในพื้นที่ที่จะส่งผลกระทบต่อการจัดระเบียบที่ดินต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน กลุ่มผู้นำที่เป็นนักธุรกิจ จะไม่ยอมรับในนโยบายและพยายามที่จะปิดกั้น โดยการที่ไม่นำเสนอข้อมูลให้กับลูกบ้าน

“...ถ้าพูดถึงผู้นำในพื้นที่ ก็รู้เลยว่าเหตุผลของการไม่ยอมรับนโยบายเนื่องจากการจัดสรร ที่ดินในทางที่ผิด นอกเหนือจากรัฐกำหนด รวมไปถึง โครงสร้างทางอำนาจที่จะมีการเปลี่ยนแปลง” (นางสาวซี, สัมภาษณ์, 27 พฤษภาคม 2566)

สิ่งที่จะเกิดขึ้นเมื่อเกิดการพัฒนาเมืองใหม่อีกหนึ่งสิ่งนั่นคือ รูปแบบเมืองที่เปลี่ยนการ ปกครองเปลี่ยนตาม อำนาจในท้องถิ่นซึ่งมีอย่างยาวนาน นั่นคือตระกูลนี้จะส่งต่ออำนาจการปกครองใน พื้นที่อย่างต่อเนื่องแต่เมื่อเมืองเกิดการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างท้องถิ่นถูกปรับเปลี่ยน อำนาจถูก เปลี่ยนชั่วคราว การคงไว้ซึ่งอิทธิพลในพื้นที่จะเริ่มเปลี่ยนแปลง สำหรับครอบครัวใหญ่ในพื้นที่ที่มีการ ส่งต่ออำนาจจะเกิดการต่อต้านและไม่ยอมรับในการเปลี่ยนแปลงยังถือเป็นอีกปัจจัยทางผลกระทบที่ สำคัญในพื้นที่

ปัจจุบันตามที่กล่าวไปข้างต้น ระยะเวลาการทำงานของโครงการออีชียังคงความเคลื่อนไหวไป อย่างช้า ๆ รวมไปถึงการร่วมลงทุนจากภายนอกและเอกชน ยังมีโอกาสที่จะมาลงทุนน้อยมากจากปัญหา ในการยินยอมเข้าร่วม โครงการของผู้ที่ครอบครองที่ดินประเภท ส.ป.ก ปัญหาที่ดินที่ไม่เป็นไปตาม เป้าหมายที่ตั้งไว้และยังส่งผลกระทบต่อราคาซื้อขายอีกด้วย ความเหลื่อมล้ำของหัวระยะเวลาในโครงการฯ ความไม่คืบหน้าของโครงการต่อคนในพื้นที่ ความไม่เป็นธรรมในเรื่องของเงินค่าชดเชยและค่าตอบแทนอื่น ๆ ในกรณีเข้าร่วมโครงการฯ พื้นที่ไม่มีบทบาทในกระบวนการของโครงการฯ ผลกระทบดังกล่าวสอดคล้อง กับข้อมูลด้านเอกสารและมุมมองของภาคประชาชน ซึ่งข้อมูลที่ได้ค่อนข้างเป็นไปได้ในทิศทางเดียวกัน ตามด้านต่าง ๆ แต่ยังคงมีมุมมองที่แตกต่างกันไป จากสถานะที่ต่างบทบาทและหน้าที่ และผลกระทบ ด้านความเหลื่อมล้ำเป็นผลกระทบที่คนในพื้นที่ให้ความสำคัญมากที่สุด และยังมีผลกระทบในมิติอื่น ๆ ที่แสดงให้เห็นความชัดเจนของผลกระทบด้านต่าง ๆ ดังนี้

- ด้านการรับรู้ ข้อมูลข่าวสารที่ได้ค่อนข้างไม่ชัดเจนและไม่มีความต่อเนื่องของการประชาสัมพันธ์ข้อมูล ซึ่งอาจทำให้เกิดการรับข้อมูลที่ผิดพลาด หรืออย่างประชาชนหลาย ๆ คนที่อยู่ในพื้นที่ โดยเฉพาะหมู่ที่ 5 บ้านภูไทที่มีระยะการเดินทางไปยังชุมชนที่ค่อนข้างไกล และห่างไกลจากชุมชนอื่น ๆ การเข้าถึงในข้อมูลข่าวสารทางช่องทางการประกาศเสียงตามสายอาจเป็นข้อจำกัดในการรับรู้ ทำให้เกิดการเข้าใจผิดต่อการพัฒนา หรือส่งผลกระทบต่อความคิดวิเคราะห์ถึงสิ่งที่สะท้อนนโยบายออกมาและส่งผลกระทบต่อการพัฒนาโดยตรงเพราะอาจสร้างความขัดแย้งในกระบวนการพัฒนาต่อไปได้ และการประชาสัมพันธ์ข้อมูลยังคงไม่เพียงพอต่อการรับรู้สำหรับพื้นที่ จากการตอบแบบสอบถามหลาย ๆ ท่านมีข้อกังวลจากการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เพราะคาดการณ์ว่าจะทำให้ขาดการติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด การที่ได้รับข้อมูลข่าวสารที่ไม่สมบูรณ์และไม่เป็นปัจจุบัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเป็นวงกว้างสำหรับการพัฒนา รวมไปถึงคำบอกกล่าวที่อาจเป็นผลพวงมาจากความขัดแย้งของตัวผู้นำที่อาจเป็นผู้สร้างโอกาสในทางการสื่อสาร เพื่อการรับรู้ และสร้างเวทีให้กับพื้นที่ได้มากที่สุด แต่ต้องการนั่งเฉย และให้ความสนใจน้อยที่สุดเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบเสียแก่ตัวเอง ในด้านที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและการดำรงอิทธิพลในพื้นที่ของเหล่าผู้นำในท้องถิ่นและเป็นสิ่งที่ยังเชื่อมโยงสู่ผลกระทบอื่น ๆ อีกเช่นกัน

- ด้านเศรษฐกิจ จากผลสรุปของข้อมูลเชิงปริมาณที่พบว่ามีแนวโน้มทิศทางของราคาที่ดินที่มีมูลค่าสูงขึ้นอย่างแน่นอนแต่ไม่ถือเป็นผลดีกับคนในพื้นที่เนื่องจากสถานการณ์ของการชดเชย ค่าเสียโอกาสในที่ดินของโครงการระยะที่ 1 พบว่าราคาไม่เป็นที่ธรรมต่อเจ้าของกรรมสิทธิ์สำหรับที่ดินที่ถือครองและอยู่ภายใต้การครอบครองของเจ้าของที่ดินตัวจริง ภายใต้นโยบายการพัฒนาจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ไปเป็นการพัฒนาเพื่อสร้างความเชื่อมโยงด้านเศรษฐกิจที่จะเกิดขึ้นในอนาคตนั้น มูลค่าสูงขึ้น และคงจะมีผลต่อเศรษฐกิจตั้งแต่ภายในชุมชน จนแผ่ขยายไกลต่าง ๆ ของตลาดที่ดิน อสังหาริมทรัพย์ไปยังตลาดของประเทศ รวมไปถึงการให้ความสำคัญของผลกระทบด้านประชากรแฝงที่อาจจะสร้างให้ที่ดินเกิดมูลค่าเพิ่มเช่นกันจากการกระจุกตัวของประชากรที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งผลกระทบในเชิงบวกคงจะตกอยู่ในส่วนของผู้มีอิทธิพลไกลตลาด ที่จะสามารถกดขี่ราคาที่ดินเนื่องด้วยผลบังคับจากกฎหมายให้กระทำการเวนคืนที่ดินสาธารณะประโยชน์เหล่านั้น เพื่อไปสร้างกำไรและเอื้อธุรกิจให้กลุ่มนายทุน และประเด็นปัญหาจากการจ่ายค่าชดเชยฯ จากรัฐที่ไม่เป็นธรรมอาจส่งผลให้เกิดการส่งต่อกรรมสิทธิ์ที่ดินให้แก่นายทุน หรือเอกชน และอาจมีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางของมูลค่าที่ดิน รวมไปถึงความต้องการที่อาจเปลี่ยนแปลงในระยะที่ โครงการเริ่มเข้ามาในพื้นที่ได้จากห้วงเวลาที่ค่อนข้างยาวนานจะส่งผลให้เกิดการผันแปรของระบบเศรษฐกิจที่ดิน และเศรษฐกิจในท้องถิ่น และด้วยการขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่มีการสร้าง โครงสร้างพื้นฐานขึ้นเพื่อนสนับสนุนการเคลื่อนตัวของเศรษฐกิจ ระบบโครงสร้างทางเศรษฐกิจในชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลง จากการแลกเปลี่ยนของ

ครัวเรือนในพื้นที่ การประกอบธุรกิจขนาดเล็ก อาจถูกแทนที่ด้วยประชากรแฝง หรือกลุ่มนายทุน เอกชนที่ทำการลงทุนสร้างธุรกิจที่ส่งเสริมกับ โครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่มากขึ้น

- ด้านสังคม หากมองถึงภาพการเปลี่ยนแปลงยอมรับตามสภาพจินตนาการ หากข้อมูลเป็นไปตามภาพอันสวดยหู่ นั้นแปลว่าพื้นที่ที่คาบเกี่ยวและมีส่วนเกี่ยวข้องจะได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีการเปลี่ยนแปลงที่ดีตามยุคสมัย ตามความเหมาะสม แต่สิ่งที่ยังคง และควรมีอยู่นั้นอาจถูกทำลาย และด้วยอิทธิพลด้านความคิด การศึกษาของคนไทย ได้เป็นตัวระบุในขอบเขตของการประกอบอาชีพ เพื่อเลี้ยงต้นสำหรับผู้ที่ดำรงอาชีพเป็นชาวเกษตรดั้งเดิมมากกว่า 80% ยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรม แต่เยาวชนรุ่นใหม่ น่าจะสนใจน้อยลงแต่ไม่ได้แปลว่านั่นคือจุดจบของเส้นทางเกษตรกรรมแต่จะเห็นได้ว่าการพัฒนาเปลี่ยนแปลงในด้านของเกษตรกรรมอย่างต่อเนื่องในสังคม แต่เมื่อเกิดการพัฒนากายใต้ การเปลี่ยนแปลงและกดดันต่อประชาชนในพื้นที่ ซึ่งแทบจะไม่ใช่ทางเลือกของการดำรงชีวิตต่อ ด้วยการเลือกงาน ภาวะความยากจน การไร้ที่ดินทำกิน การไร้ที่อยู่อาศัย การไร้ส่วนประกอบของอาชีพ นั้นทำให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมในพื้นที่ที่เกิดการพัฒนา นี่เป็นการพัฒนาแท้จริงหรือไม่ การพัฒนาในพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลง โดยแย่งชิงเอาทรัพยากรอันล้ำค่าของผู้คนในสังคมไปนั้น แต่ไม่ได้ตอบแทนด้วยการให้ความสำคัญกับกลุ่มคนเหล่านี้ เนื่องด้วยวัฒนธรรม ประเพณี ระบบอุปถัมภ์ต่าง ๆ ของสังคมไทยที่เกิดขึ้นอยู่แล้วในโอกาสของผู้คนในพื้นที่ ภายใต้การพัฒนายิ่งน้อยลงหรือไม่ ถึงแม้จะพยายามมองภาพของผลดีที่คิดว่าคงจะเกิดกับสังคมของกลุ่มคนในพื้นที่ แต่ก็ยังมีข้อขัดแย้งแสดงออกมาให้เห็นถึงช่องว่างของการพัฒนาอยู่เสมอ และยังคงมีปัญหาผลกระทบในเรื่องของประชากรแออัดที่เข้ามาทำงานในพื้นที่ รวมไปถึงประชากรแฝงที่จะสร้างปัญหาตามมา และสิ่งที่สำคัญคือระบบการเมืองในพื้นที่ ที่รวมไปถึงการปกครองจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงทิศทางอำนาจเกิดการเปลี่ยนแปลงตามการพัฒนา การปกครองในระบบอุปถัมภ์ของพื้นที่จะเปลี่ยนแปลงไป การส่งต่ออำนาจระหว่างครอบครัวจะลดหายไป แต่ความเหลื่อมล้ำในสังคมยังคงเกิดขึ้นตั้งแต่ชนชั้นของการประกอบอาชีพ ผู้ที่อยู่ในกลไกหลักของการพัฒนา จะเกิดความแตกต่างในด้านการเข้าถึง และการได้รับการบริการรวมไปถึงประชากรแฝง ที่เป็นชาวบ้านธรรมดา จะทำให้ยิ่งเห็นความเหลื่อมล้ำของเมืองที่เกิดการพัฒนาถึงแม้ต้นแบบการพัฒนาที่เกิดขึ้นในหลายประเทศจะเห็นความเจริญและการเติบโตทางสังคมและธุรกิจแต่ความแตกต่างทางวิถีชีวิตของคนในวงจรมืองอัจฉริยะนั้นจะยิ่งสร้างความแตกต่างทางชนชั้น แชะการพัฒนาไม่สามารถพาคนเติบโตไปพร้อม ๆ กันได้ จากจุดเริ่มต้นของการพัฒนาจะเห็นได้หลายมุมมองว่าชาวบ้าน คนในพื้นที่ยังคงเสียเปรียบและเมื่อดูผลสุดท้ายแล้วผู้ที่จะได้ประโยชน์มากที่สุดคือผู้ที่มีอำนาจต่อรองหรือผู้ที่มีฐานะทางสังคม ซึ่งถือเป็นวงจรอุบาทว์ในสังคมไทย ที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ แม้จะมีการคาดการณ์ว่าเมืองอัจฉริยะที่น่าอยู่ขึ้นจะยกระดับคุณภาพชีวิตผู้คนในสังคม แต่การขับเคลื่อนเศรษฐกิจน่าจะเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาและเศรษฐกิจที่

ขับเคลื่อนไปอาจส่งผลกระทบต่อวงจรเศรษฐกิจในพื้นที่ทั้งในด้านการพัฒนาแรงงานฝีมือ ค่าตอบแทน และความแตกต่างระหว่างกลุ่มประชากรที่เข้าไม่ถึง

- ด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ถึงแม้ว่าคนในพื้นที่จะไม่ได้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมแบบ 100% แต่ต้นทุนการผลิตที่สำคัญ ก็คือที่ดิน ถึงปัญหาด้านการประกอบอาชีพเกษตรกรรมจะไม่ใช่ว่าผลกระทบที่ถูกจัดลำดับให้ความสำคัญเป็นลำดับที่หนึ่งเท่ากับเรื่องอื่น ๆ แต่ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่จะถูกเปลี่ยนแปลงลักษณะ ฐานฐานเป็นสิ่งอื่น เป็นสิ่งที่ไม่มีการหายใจแต่ใช้พลังงาน การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ น่าคิดหาคำตอบเป็นอย่างมาก ทำลายต้นไม้ที่มีชีวิต ยังสร้างมลพิษในสภาพแวดล้อมทั้งทางน้ำและอากาศ ขึ้นมาอีก ไม่ว่าจะเป็นฝุ่นละอองที่เดิมก็มีอยู่แล้วที่เพิ่มมากขึ้นและจากสภาพการจราจรที่แออัด ที่อาจเกิดขึ้นตามมา น้ำที่มาจากธรรมชาติจะถูกเจือปนไปด้วยฝุ่นละอองจากการก่อสร้าง ธรรมชาติจะถูกตัดขาดหายไปโดยสิ้นเชิงหรือไม่ การพัฒนาภายใต้การแสดงความบริสุทธิ์ภายใต้ข้อเท็จจริงที่หลายๆ ครั้ง ชาวบ้านก็ไม่ได้มีโอกาสเข้าถึง เพื่อรับฟังบางที่เราอาจจะบกร่องในสิ่งที่อีอีซีชี้แจงไปแล้วก็ได้ หากมีการประเมินที่ครบทุกด้านแล้ว ควรที่จะเผยแพร่ข้อมูลความสำคัญที่จำเป็นที่คนในชุมชนต้องรู้ ถึงแม้ว่าแผนการพัฒนาจะวางแผนไว้อย่างสวยงาม มีภาพของสาธารณูปโภคที่ครบวงจรในพื้นที่ เพื่อรองรับพลเมืองอัจฉริยะ ให้คุณภาพที่ดี สิ่งแวดล้อมที่ดี การเปลี่ยนแปลงก็อาจเป็นการปรับตัว เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติเพื่อตัดขาดธรรมชาติ ถึงแม้จะยังมีต้นไม้ แม่น้ำ ลำธาร อยู่แต่วิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป จะยังเรียกสิ่งเหล่านี้ว่าธรรมชาติได้อยู่หรือไม่

- ด้านการมีส่วนร่วม ประชาชนในพื้นที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ ที่ทางอีอีซี ดำเนินกระบวนการนโยบายเพื่อการพัฒนาเลย มีแค่เพียงการเข้าร่วมรับฟังข้อแถลงการณ์จากทางผู้กำหนดนโยบายแต่เพียงเท่านั้น ไม่ได้มีโอกาส หรือการเปิดรับข้อเสนอแนะจากทางชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ยังได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างไม่ทั่วถึง ซึ่งถือเป็นปัจจัยหลักของจุดเริ่มต้นในการสร้างผลกระทบในด้านอื่น ๆ ตามมา ทั้งด้านความรู้ ความใจ เมื่อเกิดข้อคิดแล้ว แนวทางในการร่วมพัฒนา อาจเป็นไปได้ในทิศทางที่ต่างจากแผน หรือไม่เลยเนื่องจากสุดท้ายแล้วคนในพื้นที่จะถูกมัดมือชก หากยังอยากใช้ชีวิตแบบเดิมตามที่อีอีซีแจ้งว่าหากไม่เต็มใจเข้าร่วมก็สามารถทำได้ ตามความสมัครใจ แต่จะไม่ได้รับการดูแล การบริการ และจะถูกตัดขาดจากสาธารณูปโภคที่ได้รับการพัฒนา หรือโครงสร้างที่ถูกชะล้างใหม่ทั้งหมด จะต้องกลายเป็นมนุษย์โบราณที่อยู่ในเมืองอัจฉริยะและถูกกีดกันจากสิ่งที่จะได้รับ เนื่องจากเห็นต่างทางการรับรู้ และนโยบายต่างๆ ที่สะท้อนออกมาถึงปัญหาการสร้างแนวทาง ในการกำหนดทิศทางของนโยบายที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่แต่ไม่สร้างการมีส่วนร่วม หรือแม้แต่เปิดโอกาสให้พื้นที่ได้แสดงศักยภาพ นี่ยังคงเป็นอีกมิติหนึ่งของผลกระทบที่คนในพื้นที่คาดว่าจะได้รับจากการเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการจัดการที่ดินในตำบลเขาไม้แก้ว อำเภอบางละมุง
จังหวัดชลบุรี จากมุมมองของภาคประชาชน

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเรื่อง/ประเด็น

เรื่อง/ประเด็น	\bar{X}	SD	การตีความ	ลำดับที่
1. การจัดหรือแบ่งแยก (Zoning) ระหว่างพื้นที่เพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรม พื้นที่เพื่อการพัฒนาท่องเที่ยวและบริการ รวมถึงพื้นที่เพื่อการพัฒนาเกษตรกรรมอย่างชัดเจน	4.33	0.62	มาก	10
2. ให้สิทธิเพื่อการจัดหาและพัฒนาที่ดินแก่เกษตรกรที่อาจได้รับผลกระทบ	4.21	0.64	มาก	18
3. มีมาตรการหรือแนวทางป้องกันการผูกขาดการใช้ประโยชน์ที่ดินของกลุ่มนายทุน เช่น การปรับภาษีที่ดิน จัดเก็บภาษีที่ดินในอัตราก้าวหน้าตามขนาดการถือครองที่ดิน เป็นต้น	4.21	0.74	มาก	19
4. มาตรการสนับสนุนอาชีพจากโครงการที่จัดตั้งในระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก เพื่อรองรับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการจัดการที่ดิน	4.26	0.75	มาก	14
5. มีแนวทางหรือมาตรการที่ช่วยลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมทางดิน น้ำ อากาศ เสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการขยายตัวของความเป็นเมือง	4.26	0.81	มาก	15
6. จัดตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนแนวทางป้องกันแก้ไข และฟื้นฟูผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก	4.22	0.70	มาก	17
7. เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างทั่วถึงและรอบคอบแก่ประชาชนหรือท้องถิ่น	4.25	0.78	มาก	16
8. สร้างพื้นที่สาธารณะหรือพื้นที่กลางเพื่อก่อให้เกิดกระบวนการปรึกษาหารือในการจัดการที่ดินของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย	4.32	0.77	มาก	11

ตารางที่ 10 (ต่อ)

เรื่อง/ประเด็น	\bar{X}	SD	การตีความ	ลำดับที่
9. แสวงหามาตรการหรือกลไกที่ส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจในการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน	4.34	0.72	มาก	9
10. ส่งเสริมให้เกิดการจัดตั้งกลุ่มองค์กรภาคประชาชนภาคประชาสังคมเพื่อตรวจสอบ ถ่วงดุลการดำเนินการเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน	4.31	0.72	มาก	12
11. ส่งเสริมและสนับสนุนองค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชนในการบริหารจัดการที่ดินร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ	4.31	0.75	มาก	13
12. ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน	4.34	0.70	มาก	8
13. หน่วยงานรัฐต้องวางแผนการใช้ที่ดินในพื้นที่ที่เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่และศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน	4.42	0.67	มาก	5
14. แสวงหามาตรการเพื่อทำให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินมีวิถีชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิมหรือเท่าเดิม	4.39	0.67	มาก	7
15. บังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายภายใต้หลักความยุติธรรม	4.43	0.67	มาก	2
16. มีแนวทางหรือมาตรการที่ช่วยลดผลกระทบทางเศรษฐกิจแก่ประชาชนท้องถิ่น	4.41	0.69	มาก	6
17. มีแนวทางหรือมาตรการที่ช่วยลดผลกระทบทางสังคม โดยเฉพาะการป้องกันปัญหาอาชญากรรมและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	4.42	0.64	มาก	3

จากตารางที่ 10 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีแนวโน้มที่ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการจัดการที่ดินในตำบลเขาไม้แก้ว อยู่ในระดับมากทุกประเด็น โดยประเด็นที่มีแนวโน้มของค่าเฉลี่ยมากที่สุดที่หนึ่งได้แก่ ควรมีการปรับปรุงหรือแก้ไขรายละเอียดผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน และผังการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภคในระยะเชิงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ($\bar{X} = 4.45$, $SD = 0.80$) รองลงมาคือการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายภายใต้หลักความยุติธรรม ($\bar{X} = 4.43$, $SD = 0.67$) พร้อมทั้งมีแนวทางหรือมาตรการที่ช่วยลดผลกระทบทางสังคม โดยเฉพาะการป้องกันปัญหาอาชญากรรมและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และตระหนักถึงการปกป้องและคุ้มครองสิทธิชุมชน สิทธิมนุษยชนที่อาจได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ($\bar{X} = 4.42$, $SD = 0.64$) โดยที่หน่วยงานรัฐต้องวางแผนการใช้ที่ดินในพื้นที่ให้เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่และศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน ($\bar{X} = 4.42$, $SD = 0.67$) พร้อมทั้งมีแนวทางหรือมาตรการที่ช่วยลดผลกระทบทางเศรษฐกิจแก่ประชาชนท้องถิ่น ($\bar{X} = 4.41$, $SD = 0.69$) เพื่อแสวงหามาตรการเพื่อทำให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินมีวิถีชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิมหรือเท่าเดิม ($\bar{X} = 4.39$, $SD = 0.67$) สร้างมาตรฐานทางสังคมให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ($\bar{X} = 4.34$, $SD = 0.70$) แสวงหามาตรการหรือกลไกที่ส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจในการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ($\bar{X} = 4.34$, $SD = 0.72$) การจัดหรือแบ่งแยก (Zoning) ระหว่างพื้นที่เพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรม พื้นที่เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวและบริการ รวมถึงพื้นที่เพื่อการพัฒนาเกษตรกรรมอย่างชัดเจน ($\bar{X} = 4.33$, $SD = 0.62$) สร้างพื้นที่สาธารณะหรือพื้นที่กลางเพื่อก่อให้เกิดกระบวนการปรึกษาหารือในการจัดการที่ดินของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ($\bar{X} = 4.32$, $SD = 0.77$) ส่งเสริมให้เกิดการจัดตั้งกลุ่มองค์กรภาคประชาชน ภาคประชาสังคม เพื่อตรวจสอบ ถ่วงดุลการดำเนินการเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ($\bar{X} = 4.31$, $SD = 0.72$) ส่งเสริมและสนับสนุนองค์กรชุมชนและเครือข่ายขององค์กรชุมชนในการบริหารจัดการที่ดินร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ($\bar{X} = 4.31$, $SD = 0.75$) มีมาตรการสนับสนุนอาชีพจากโครงการที่จัดตั้งในระยะเชิงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก เพื่อรองรับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการจัดการที่ดิน ($\bar{X} = 4.26$, $SD = 0.75$) มีแนวทางหรือมาตรการที่ช่วยลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมทางดิน น้ำ อากาศ เสียงที่อาจเกิดขึ้นจากการขยายตัวของความเป็นเมือง ($\bar{X} = 4.26$, $SD = 0.81$) เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างทั่วถึงและรอบด้านแก่ประชาชนหรือท้องถิ่น ($\bar{X} = 4.25$, $SD = 0.78$) พร้อมทั้งดำเนินการจัดตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนแนวทางป้องกันแก้ไขและฟื้นฟูผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในระยะเชิงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ($\bar{X} = 4.22$, $SD = 0.70$)

และให้สินเชื่อเพื่อการจัดหาและพัฒนาที่ดินแก่เกษตรกรที่อาจได้รับผลกระทบ ($\bar{X} = 4.21$, $SD = 0.64$) และมีมาตรการหรือแนวทางป้องกันการผูกขาดการใช้ประโยชน์ที่ดินของกลุ่มนายทุน เช่น การปรับภาษีที่ดิน จัดเก็บภาษีที่ดินในอัตราก้าวหน้าตามขนาดการถือครองที่ดิน เป็นต้น ($\bar{X} = 4.21$, $SD = 0.74$) ตามลำดับ

จากผลที่กล่าวมาข้างต้น พบว่าปัจจัยเสริมที่สนับสนุนให้เกิดการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเพื่อรับค่าชดเชยฯ นั้น มาจากเรื่องทิศทางมูลค่าที่จะได้รับหลังการได้รับค่าชดเชยฯ ที่อาจสร้างมูลค่าเพิ่มได้มากกว่าการประกอบอาชีพเกษตรกรรมในพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างต่อไป มีการใช้กฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้องต่อการจัดระเบียบในพื้นที่ มีการจัดสรรพื้นที่เพื่อสร้างสาธารณูปโภคต่างๆ ที่เป็นสัดส่วนมากขึ้นจากแบบมาสเตอร์แพลน ซึ่งมีความสอดคล้องกับการให้ความเห็นด้วยมากของกลุ่มตัวอย่างของข้อเสนอแนะในด้านการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายภายใต้หลักความยุติธรรม ถูกจัดอยู่ในลำดับที่สอง

“...ถึงแม้จะมีประเด็นชักชวนให้เข้าร่วมโครงการที่น่าสนใจ แต่จุดบอดของโครงการยังคงเป็นเรื่องของรับรู้ข่าวสารมากที่สุด” (นายเอ, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2566)

หากกล่าวถึงการกระจายข้อมูลข่าวสารในพื้นที่ ผู้ที่จะได้รับข้อมูลมากที่สุดอาจเป็นกลุ่มผู้นำหรือกลุ่มนายทุนที่อยู่ในพื้นที่แต่ก่อนข้างได้ข้อมูลที่น้อยมากสำหรับประชาชนในพื้นที่ ตัวแทนของอสังหาริมทรัพย์ให้ข้อมูลที่ไม่เพียงพอและไม่สร้างความคืบหน้าให้กับพื้นที่ในเชิงของการกระจายข้อมูลข่าวสาร ระยะเวลาที่จะได้รับความคืบหน้าโครงการมีระยะห่างนับเกือบปี จากการชี้แจงระยะดำเนินโครงการระหว่างระยะที่ 1 – 2 ซึ่งเป็นผลต่อข้อเรียกร้องของคนในพื้นที่ทั้งในด้านการเรียกถึงสิทธิค่าชดเชยฯ ที่ควรได้รับความคืบหน้าในเชิงการพัฒนาพื้นที่ ข้อตกลงระหว่างคณะกรรมการในโครงการฯ ทิศทางของความร่วมมือการสัมปทาน ผลตอบรับที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ด้านสิ่งแวดล้อมทำให้สิทธิแก่ประชาชนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการร่างแผนผังเมือง สอดคล้องกับกลุ่มประชากรตัวอย่างให้ความเห็นด้วยมากเป็นลำดับที่หนึ่งในด้านการปรับปรุงหรือแก้ไขรายละเอียดของแผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินและแผนผังการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภคในระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก อาจได้ข้อตกลงและข้อสนับสนุนที่ดีขึ้นจากการมีส่วนร่วมและถกเถียงกันระหว่างผู้จัดทำโครงการ ผู้เชี่ยวชาญและเจ้าของพื้นที่ เพื่อให้เห็นการพัฒนานั้นเกิดผลด้านใดบ้าง โดยตระหนักถึงการปกป้องและคุ้มครองสิทธิชุมชน สิทธิมนุษยชนที่อาจได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินสอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่างที่แสดงความเห็นด้วยมากและถูกจัดอยู่ในลำดับที่สี่ ไม่ใช่สร้างความเข้าใจต่อการพัฒนาโครงสร้างที่ก่อให้เกิดมลภาวะเป็นพิษและด้วยความเป็นเมืองแออัดยังสะท้อนภาพของสภาพแวดล้อมที่ไม่น่าอยู่เปรียบเสมือนเมืองพลาสติก ด้านเศรษฐกิจ สอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่างในด้านการจัดหรือแบ่งแยก

(Zoning) ระหว่างพื้นที่เพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรม พื้นที่เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวและบริการ รวมถึงพื้นที่เพื่อการพัฒนาเกษตรกรรมอย่างชัดเจน เพื่อลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมทางดิน น้ำ อากาศ เสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการขยายตัวของความเป็นเมือง ซึ่งประชากรกลุ่มจิวอย่างแสดงความเห็นด้วยมาก อยู่ในลำดับที่สิบและสิบห้า ตามลำดับ ที่ดินถือเป็นเศรษฐกิจที่สำคัญที่สุดในช่วงของการเปลี่ยนผ่านผู้ถือครองสิทธิและยกกรรมสิทธิ์คืนให้แก่ภาครัฐในการจัดสรรพื้นที่ ประชาชนควรมีบทบาทในการจัดการในผลที่ควรได้รับและชี้แจงประเด็นการเสียประโยชน์ของตนในพื้นที่ต่อคณะกรรมการกำหนดราคา ซึ่งสอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่างที่แสดงความเห็นด้วยมากในด้านของการแสวงหามาตรการเพื่อทำให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินมีวิถีชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิมหรือเท่าเดิม จากสถานการณ์ราคาของค่าชดเชยฯ ที่ถูกกำหนดขึ้นนั้น พบว่าในระยะการพัฒนาโครงการระยะที่ 1 พื้นที่ตำบลห้วยใหญ่ นั้น ราคาค่อนข้างคงที่และน่าจะไม่มี การเปลี่ยนแปลงแล้ว เมื่อเทียบกับช่วงเวลาและระยะเวลาที่กว่าจะได้รับค่าชดเชย พบว่าคนในพื้นที่นั้นถูกขูดรีดจากสิทธิที่ควรได้จากการถือครองที่ดินจากรัฐเคยจัดสรรให้ประชาชนตามที่กฎหมายกำหนด และเมื่อถึงการเปลี่ยนผ่านสิทธิจะกลายเป็นของผู้ลงทุน นายทุน เอกชน และประชาชนจะกลายเป็นผู้ด้อยโอกาสและต้องกลับไปในวงจรเศรษฐกิจโดยการเช่าที่ดินที่อาจมีมูลค่ามากกว่าค่าชดเชยที่ได้รับ 2 ถึง 3 เท่าตัว สอดคล้องกับความเห็นด้วยมากของกลุ่มตัวอย่างในการสร้างมาตรการหรือแนวทางป้องกันการผูกขาดการใช้ประโยชน์ที่ดินของกลุ่มนายทุน เช่น การปรับภาษีที่ดิน จัดเก็บภาษีที่ดิน ในอัตราก้าวหน้าตามขนาดการถือครองที่ดิน เมื่อเกิดข้อเรียกร้องและการต่อสู้ รัฐควรเปิดรับและเปิดโอกาสให้คนในพื้นที่ได้มีบทบาทในเวทีมากขึ้น ระบบทางด้านการเมืองการปกครองที่เปลี่ยนแปลงไปอาจเป็นอีกหนึ่งปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงในระบบสังคมของพื้นที่ หากทุกที่ดินในพื้นที่มีการปรับด้านการใช้ประโยชน์ที่เท่าเทียมกันอาจหมดปัญหาเรื่องความเหลื่อมล้ำ แต่หากการเปลี่ยนการใช้ประโยชน์กับกลุ่มคนที่ถือครองกรรมสิทธิ์ที่นอกเหนือจะข้อกำหนดของรัฐบาล หรืออื้ออึ้ง จะสร้างความเหลื่อมล้ำในสังคมเมืองอัจฉริยะอย่างแน่ ควรมีการจัดสรรและจัดการระบบผ่านการวางแผนแปลนเมืองและกำหนดจุดยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ที่ไม่ใช่ให้ความสำคัญเพียงแก่กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในเรื่องการใช้ประโยชน์ที่ดินดังกล่าว ควรจะสร้างมาตรฐานให้ครอบคลุมกับคนทุกกลุ่ม เพื่อสร้างมาตรฐานและกฎเกณฑ์ทางสังคมที่รองรับการเปลี่ยนแปลง ให้ทุกคนสามารถดำเนินชีวิตได้บนการรับรู้ที่สร้างความเท่าเทียมและการสร้างมาตรฐานสังคมจากคนทุกกลุ่มเป้าหมาย รวมไปถึงประชาชนในพื้นที่ผู้ที่สามารถร่วมกำหนดรูปแบบต่าง ๆ เป็นที่ปรึกษา หรือเป็นคณะทำงานควบคู่ไปกับอื้ออึ้ง เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมและความเข้าใจ ลดผลกระทบด้านการรับรู้ที่จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านอื่น ๆ รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินพื้นที่ที่สำคัญที่สุด

ข้อเสนอแนะจากกลุ่มตัวอย่างในประเด็นการเสนอแนวทางในด้านการจัดการ จัดสรรการใช้ประโยชน์ที่ดินรวมไปถึงการพัฒนาศักยภาพในด้านอื่น ๆ ให้ความสำคัญกับไปบนความเท่าเทียม ยุติธรรม โปร่งใสและผ่านการมีส่วนร่วม (ร่วมคิด ร่วมเสนอ ร่วมชี้แจง ร่วมถก ร่วมทำ) โดยเริ่มจากการกำหนดทิศทางการพัฒนาผ่านความถูกต้องตั้งแต่การสำรวจพื้นที่ ผู้ครอบครองและจัดการปัญหาของการจัดสรรที่ดินที่อยู่นอกเหนือที่รัฐกำหนดให้อยู่ในกรอบที่ถูกต้องเพื่อสร้างความเท่าเทียม และความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย ทั้งนี้ควรคำนึงถึงผลประโยชน์ของคนในพื้นที่และผู้คนที่ควรจะได้รับเป็นหลัก จะต้องมีการยืนยันตัวตนของผู้ถือครองกรรมสิทธิ์ที่แท้จริงและไม่ใช้มาตรการขู่ตกลระหว่างผู้ถือครองสิทธิ์ที่หลากหลายจากการเปลี่ยนผ่านมือ เพื่อสร้างความชัดเจนของการพัฒนาและละเว้นปัญหาด้านความไม่โปร่งใสที่จะตามมา รวมถึงเปิดเผยข้อมูล และการรับรู้ให้คนในพื้นที่ทราบอย่างต่อเนื่องและมีความชัดเจน ตรงไปตรงมา ทั้งนี้รัฐ อีอีซี ผู้ดำเนินโครงการควรให้ความสำคัญแก่ภาคประชาชน โดยสร้างจุดเริ่มต้นจากการให้ความรู้ตั้งแต่ในเรื่องของกฎหมายที่เกี่ยวข้องของผู้ที่ครอบครองกรรมสิทธิ์ที่อยู่ในข้อกำหนดของโครงการฯ ให้ความสำคัญแก่คนในพื้นที่โดยการเปิดโอกาสให้เข้าไปมีส่วนร่วมในทุกด้าน หรือเข้าไปปรับปรุงแผนการพัฒนาในจุดบอดสำหรับข้อมูลที่ควรได้รับจากฝั่งประชาชนในพื้นที่ เพื่อขยายขอบเขตของการพัฒนาที่ช่วยแก้ไขปัญหาอย่างตรงไปตรงมาและความพร้อมในการพัฒนาระหว่างรัฐ เอกชน ประชาชนในพื้นที่ ไม่ใช่เพียงแค่การส่งตัวแทนเข้าไปนั่งรับฟังแต่เป็นการรับสมัครประชาชนเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการ รวมถึงเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือเครือข่ายพัฒนาอื่น ๆ ในพื้นที่สร้างองค์กรเพื่อสนับสนุน ส่งเสริม ตรวจสอบ แก้ไข การดำเนินงานของภาครัฐ ผ่านกระบวนการดำเนินงานรัฐที่สอดคล้องกับความร่วมมือบนพื้นฐานความเป็นจริง รวมถึงการจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาด้านต่อของเรื่องการจัดสรรที่ดิน ทั้งในกลุ่มนายทุนในท้องถิ่น ผู้นำในท้องถิ่น ที่ดำเนินอำนาจจัดสรรที่ดินนอกเหนือกฎหมายกำหนด เพื่อควบคุมให้เกิดการดำเนินงานที่ต่อเนื่องและไม่ร้างอคติ และความเห็นต่างจากข้อผิดพลาดของผู้นำชุมชน เพราะผู้นำชุมชนถือเป็นเสาหลักที่สำคัญของการกระจายข้อมูลข่าวสาร หรือการส่งคืนข้อมูลให้กับรัฐ เพราะผู้นำชุมชนอาจมีบทบาทมากที่สุดในช่วงของระยะเริ่มการพัฒนา ที่ยังไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครอง หรือทิศทางการจัดสรรอำนาจในท้องถิ่นใหม่ให้เกิดขึ้น เมื่อพบจุดบอดจากปัญหาส่วนตัวของผู้นำชุมชนนำไปสู่การปิดกั้นและอาพาไปสู่ข้อขัดแย้งจากความต่างในข้อพิพาทที่เคยเกิดขึ้นในอดีตที่ผ่านมาระหว่างตัวผู้นำและนโยบายการพัฒนา จนเป็นเหตุผลที่ทำให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับแรงจากผลกระทบในด้านลบ จนปิดกั้นที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยสิ่งแรกที่ต้องคำนึงถึงก่อนที่จะจัดสรรที่ดินเพื่อนำเข้าสู่กระบวนการคือการแก้ไขปัญหาของการใช้ประโยชน์ที่เป็นข้อขัดแย้งและปัญหาเดิมของคนในพื้นที่ที่อยู่แล้วเสียก่อน

จากข้อมูลที่กล่าวไปข้างต้นแสดงให้เห็นแนวทางในการจัดการที่ดินดังกล่าวสอดคล้องกับข้อมูลด้านเอกสารและมุมมองของภาคประชาชน ซึ่งข้อมูลที่ได้ค่อนข้างเป็นไปในทิศทางเดียวกันตามด้านต่าง ๆ ดังนี้

- ด้านเศรษฐกิจ จากผลกระทบด้านเศรษฐกิจที่คาดว่าจะนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำของการพัฒนาเพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ จึงมีทิศทางของการเสนอแนะแนวทางดังนี้ รัฐควรมีความเข้มงวดและยุติธรรมอาจจะเป็นการสร้างข้อตกลงร่วมกัน ภายใต้ข้อเสนอนี้ของทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องนั้นมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม อาจจะมีการกำหนดข้อตกลงนำไปสู่ข้อกำหนดในการบังคับใช้จากรัฐบาลเพื่อเอื้อการมีส่วนร่วมในด้านการรับรู้ รับฟัง เข้าถึง ร่วมมือ กับการพัฒนาทุกกระบวนการเนื่องจากในระบบเศรษฐกิจประชาชนมักมีพื้นที่และโอกาสน้อยกว่าผู้ที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจ (มีทุนเป็นกำลัง) จะส่งผลต่อกลไกโครงสร้างเศรษฐกิจ ที่จะลดถอนความเป็นคนในระดับฐานะปานกลางไปสู่ฐานะยากจนจากข้อความแตกต่างทางโครงสร้างเศรษฐกิจ จากสิ่งที่เป็นแนวทางการแก้ไขเป็นข้อแก้ไขที่คิดว่าควรเริ่มจากจุดเริ่มต้น เป็นเรื่องที่ถูกเพิกเฉยแต่ก็เป็นสิ่งสำคัญ หรือหัวใจหลักของการพัฒนาขับเคลื่อนเศรษฐกิจ

- ด้านสังคม จากผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น พบว่าพื้นที่ที่จะถูกแทนที่ด้วยความเป็นเมืองใหม่ รวมถึงผู้คนที่จะถูกแทนที่เองเช่นเดียวกัน จากการคาดการณ์สถานะของคนในพื้นที่หลังจากผ่านกระบวนการยินยอมที่จะคืนสิทธิในที่ดินให้กับรัฐและรับการชดเชยค่าเสียหายฯ มีการเปลี่ยนแปลงทางวิถีชีวิตจากที่ดินทำกิน วัฒนธรรม การประกอบอาชีพ เป้าหมายเหล่านี้น่าจะพยายามหนีห่าง จากความเป็นเมืองมากกว่าที่จะดันตัวเองเข้าไปอยู่จุดกลางเนื่องด้วยหลายปัจจัย รวมถึงการถูกแทนที่ด้วยประชากรแฝง บทบาทของคนในพื้นที่ที่จะถูกลดทอนไป โครงสร้างทางสังคม กลุ่มเครือข่าย อำนาจครอบครัว จะเริ่มหายไปและถูกแทรกแซงด้วยบทบาทของรัฐและนายทุนที่เข้ามา มีบทบาทความสำคัญมากที่สุดในห่วงโซ่ของการพัฒนาที่จะเกิดขึ้น แต่กระบวนการต่าง ๆ ควรถูกแทรกแซงจากกลุ่มประชาชน กลุ่มคนภายใน กลุ่มประชาสังคม เพื่อให้ทุกคนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างแท้จริง และการทำงานภายใต้ความร่วมมืออย่างเป็นเครือข่าย และช่วยลดข้อพิพาทที่จะเกิดขึ้นตามมา รวมไปถึงการที่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมจะทำให้ไม่นิ่งนอนใจต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร รวมไปถึงการที่เป็นคนในพื้นที่และอยู่อาศัยมาอย่างยาวนานจะเข้าใจพื้นที่เป็นอย่างดี และอาจจะสร้างข้อเสนอต่อการพัฒนาที่เป็นแบบบูรณาการหลากหลายและต่อเนื่อง อาจจะได้รับการแต่งตั้งบุคคลในพื้นที่จากชาวบ้านในชุมชน หรืออาจจะเกิดจากปราชญ์ชุมชนที่มีความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ของตนเองในพื้นที่ รวมถึงการวิเคราะห์ทุนชุมชนที่ออกมาจากด้านในของชุมชนเพื่อนำเอาศักยภาพที่มีมาปรับใช้ในการพัฒนาขับเคลื่อนรวมถึงการเป็นที่ปรึกษาในด้าน ๆ เพื่อร่วมสร้างและบูรณาการภายใต้การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในครั้งนี้ ไปร่วมกัน

และควรสร้างมาตรฐานและมาตรการทางสังคมเพื่อสร้างข้อกำหนดที่ถูกสร้างและใช้ในสังคม ในพื้นที่กับการจัดการและแก้ไขกับปัญหาที่เฉพาะในพื้นที่ จากปัญหาข้อพิพาทที่ถูกสะสมอย่างต่อเนื่องและเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นต่อการพัฒนาในมุมมองของการส่งต่อสิทธิที่ไม่สามารถดำเนินการต่อได้อย่างโปร่งใส

- ด้านสิ่งแวดล้อม ผลกระทบที่ประชาชนคาดว่าจะเกิดขึ้นนั้น เลี่ยงไม่ได้กับเรื่องของมลภาวะเป็นพิษทางสิ่งแวดล้อม แม้เราจะพยายามถึงความสำคัญของสาเหตุที่สร้างความเป็นพิษ แต่เรื่องของกฎหมายนั้นก็มีความสำคัญ กรณียกเลิกการรังผึ้งเมืองต่าง ๆ ในเขตพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ดูเป็นการพัฒนาที่จะไม่ได้พัฒนาหรือไม่ มีแต่การสนับสนุนให้ผู้มีกำลังสามารถทำอะไรก็ได้อย่างเต็มที่ แต่ผู้ที่อยู่ด้านในไม่สามารถส่งเสียงเรียกร้องออกไปให้ได้ยินได้ก็มาจากการไม่ยอมรับและรับฟัง หรืออาจผลลัพท์ประชาชนตาต้า ๆ ในพื้นที่ไปนั้น ก็ส่งผลเสียต่อสิ่งอื่นที่ตามมา เรื่องของสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องที่ค่อนข้างละเอียดอ่อน กว่าที่จะอุดมสมบูรณ์ มีธรรมชาติกลางเมืองท่องเที่ยวระดับโลกขนาดนี้ใช้เวลาขนาดไหน หากการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในบ้านของพวกเรา ก็ควรจะปรับปรุงให้เกิดกระบวนการที่ทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นและความจริงปรากฏออกมาเป็นข้อบังคับของสังคมได้ ผ่านกระบวนการปรับแก้กฎหมายที่ดิน กฎหมายผังเมือง ไม่กล่าวอ้างโทษจากประชาชนในพื้นที่ว่าบุกรุกที่ดินแต่กำหนดโทษรัฐในฐานะผู้ควบคุมแต่แอบขโมยช่องทางเพื่อพากระบวนการของรัฐและพาเอกชนเข้าไปยังพื้นที่ป่าสงวนหรือเขตป่าที่สำคัญของพื้นที่อย่างง่ายดาย แก้กฎหมายพร้อมทั้งเปิดให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดสรรที่ดิน เพื่อรังผึ้งเมืองที่จะเกิดขึ้น พร้อมทั้งการสร้างมาตรการที่สร้างสรรคก่อนการทำลาย ที่ช่วยเพิ่มกำแพงป้องกันสภาพแวดล้อมและธรรมชาติ ให้ถูกทำลายน้อยที่สุด ส่งเสริมการให้ประโยชน์จากที่ดินว่างเปล่า เพื่อเป็นส่วนกลางในการใช้ประโยชน์ของผู้คน รวมถึงมาตรการการจัดเก็บภาษีที่ดิน เมื่อเกิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ นายทุนหาประโยชน์จากสิ่งนี้ได้ด้วยกำลังทุนที่มี และนำไปต่อยอดและสามารถเพิ่มมูลค่าในที่ดินและขนาดที่ดินที่เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง จะสร้างการผูกขาดทุนทางสังคมและส่งผลกระทบต่อการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในที่ดินนั้น รวมไปถึงคุณค่าของประโยชน์การใช้ที่ดินที่แท้จริง

- ด้านการรับรู้ ควรเปิดกว้างจากห้องเป็นที่สาธารณะ เปิดช่องทางออนไลน์ให้มากขึ้น ใช้เทคโนโลยีปัจจุบันมากขึ้นไม่สร้างการปิดห้องเพื่อตีตรากฎหมายและข้อกำหนดเพื่อเปิดคอกล้อมให้คนในพื้นที่ยอมรับในสิ่งที่ถูกกำหนดแล้ว แต่เปิดเวทีกว้างทางสาธารณะภายใต้ฉันทามติอย่างน้อยควรมีคณะทำงานภาคประชาชนที่เป็นตัวแทนของการสร้างการรับรู้ ที่เกิดจากกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายในพื้นที่ เพื่อลดข้อพิพาทในด้านต่าง ๆ สร้างความครอบคลุมในการรับรู้ และไม่สร้างแนวโน้มของการเบี่ยงเบน หรือให้ความสำคัญในทิศทางใดทิศทางหนึ่งมากกว่ากัน เพื่อให้เกิดข้อยุติในด้านการสร้างข้อพิพาทจากผลของการสร้างการรับรู้ของคนในพื้นที่ รวมไปถึงความกระตือรือร้นของรัฐ

ที่ผลักดันโครงการอย่างจริงจังและเปิดกว้างช่องทางส่วนร่วมของการรับรู้มากขึ้นในสังคม จากการพัฒนาขับเคลื่อนเศรษฐกิจและโครงสร้างที่มีแนวโน้มของทิศทางการผูกขาดทุนทางเศรษฐกิจมากขึ้นเรื่อยๆ การรับรู้จึงเป็นการเปิดห้องเรียนกว้างในการทำความเข้าใจ เพื่อที่จะยอมรับหรือเปลี่ยนแปลงทิศทางของธุรกิจ หากไร้ซึ่งการรับรู้คนในพื้นที่ รวมถึงประชาชนทั่วไปจะขาดความเข้าใจ การพัฒนาจะไม่ต่อเนื่อง ความร่วมมือของการพัฒนาจะขาดหาย และการสร้างการรับรู้ไม่ได้หมายความว่ารู้ตามที่บอก แต่คือการสื่อสารเพื่อให้เกิดความรู้ที่เท่ากันและถกเถียงไม่ใช่การสร้างสิ่งที่ควรรู้เพื่อยกประโยชน์ให้ใครคนใดคนหนึ่ง การรับรู้ก็เป็นเรื่องหนึ่งของการสร้างผลกระทบด้านความเหลื่อมล้ำ เนื่องจากผู้ไม่รู้ย่อมตัดสินใจโดยไม่ได้การวิเคราะห์ไตร่ตรอง อาจวิเคราะห์โดยใช้ปัจจัยอื่น ๆ ที่มาเกี่ยวข้อง จะทำให้เกิดการรับรู้ที่แตกต่างไม่เท่ากัน และสร้างความผิดพลาดของวงจรที่กว้างมากขึ้นลุกลามจนเกิดโครงสร้างทางสังคมเศรษฐกิจที่เป็นการถูกปิดกั้นและเกิดการผูกขาดอย่างสิ้นเชิง

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ในระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก: กรณีศึกษาตำบลเขาไม้แก้ว อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป และอาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลเขาไม้แก้ว อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี จำนวน 372 คน สรุปและอภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้

สรุปผลการศึกษา

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านลักษณะประชากรกลุ่มตัวอย่าง

จากกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 372 คน แบ่งเป็นเพศชาย 145 คน (ร้อยละ 40.05) และเป็นเพศหญิง 227 คน (ร้อยละ 59.95) คน อยู่ในช่วงอายุ 46 – 50 ปี มากที่สุด (ร้อยละ 18) ช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถามในครั้งนี้มีแนวโน้มเป็นกลุ่มวัยทำงานหรือวัยผู้ใหญ่ตอนปลาย ผ่านการศึกษาในระดับปริญญาตรีจำนวน 167 คน (ร้อยละ 44.9) และประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นจำนวน 100 คน (ร้อยละ 26.9) ช่องทางการรับรู้ข่าวสารที่ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเข้าถึงได้ คือช่องทางผ่านสื่อออนไลน์ 221 คน (ร้อยละ 59.4) ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ตำบลเขาไม้แก้วของผู้ตอบแบบสอบถามใช้ประโยชน์เป็นที่อยู่อาศัย 302 คน (ร้อยละ 81.2) แบบสอบถามอาศัยอยู่ในชุมชนพื้นที่เป็นระยะเวลา มากกว่า 20 ปีขึ้นไป 222 คน (ร้อยละ 59.7)

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในตำบลเขาไม้แก้ว อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

- ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ จากจำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 372 คน พบว่าความคิดเห็นในเรื่องการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจระหว่างประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งแง่ของแนวคิดเห็นในด้านผลกระทบเชิงลบทางเศรษฐกิจในท้องถิ่น ประกอบด้วยประเด็นความคิดเห็นที่มีระดับของค่าเฉลี่ยมากเป็นอันดับแรก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.42 การเปลี่ยนแปลงที่ดินเพื่อสร้างเมืองใหม่ส่งผลเชื่อมโยงต่อมูลค่าที่ดิน โดยรอบที่จะเพิ่มสูงขึ้น ค่าเฉลี่ย 4.11 ซึ่งจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินอาจเป็นเงื่อนไขให้นายทุนเข้ามาครอบครองที่ดินในพื้นที่ได้ง่ายขึ้น จากอำนาจการต่อรองในตลาดที่ดิน และประชาชนในพื้นที่ถูกกีดกันโดยกลุ่มนายทุน โดยค่าเฉลี่ย 4.05 และเมื่อที่ดินถูกครอบครองโดยกลุ่ม

นายทุนจะเป็นเหตุผลหลักของผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพดั้งเดิมในพื้นที่ชุมชนรวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ในเชิงสัญญาณ พบว่าประชาชนในพื้นที่ไม่สามารถประกอบอาชีพดั้งเดิมได้จากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินรวมไปถึงการถูกกีดกันออกจากต้นทุนการผลิตที่เคยครอบครองอย่างชัดเจน โดยมีค่าเฉลี่ย 3.91 นอกจากนี้ผลกระทบเชิงลบในประเด็นความคิดเห็นด้านผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ยังคงมีผลกระทบเชิงบวกของผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในด้านเศรษฐกิจ ดังนี้ หากมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจะทำให้ประชาชนในพื้นที่มีโอกาสในการประกอบอาชีพที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น มีค่าเฉลี่ย 3.95 ทั้งนี้ นโยบายการพัฒนาถึงแม้จะยังไม่เกิดขึ้นและการคาดการณ์ผลกระทบต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจะถูกจัดลำดับให้อยู่ในผลกระทบเชิงลบเสียมาก แต่กลุ่มตัวอย่างยังคงเชื่อมั่นในความยุติธรรมที่จำเป็นต้องเกิดขึ้นกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ พบว่าประเด็นผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจเป็นข้อคิดเห็นลำดับแรก ๆ ที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสนใจและมีความคิดเห็นตรงกันเป็นอย่างมากลำดับแรกของประเด็นข้อคิดเห็นจากผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

- ผลกระทบด้านสังคม จากจำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 372 คน พบว่าความคิดเห็นการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในด้านของสังคม ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ประเด็นความคิดเห็นในผลกระทบเชิงลบได้แก่ การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นเงื่อนไขที่ส่งผลให้เกิดการเพิ่มขึ้นของประชากรแฝงในพื้นที่ มีค่าเฉลี่ย 4.34 จากการคาดการณ์และสถานการณ์การขยายตัวของเมืองในแถบ 3 จังหวัด ภาคตะวันออกที่มีความเป็นเมืองและเข้าสู่เมืองอุตสาหกรรมที่รองรับคนเพื่อเข้าสู่ระบบแรงงานมากขึ้นแต่ในทางกลับกันเป้าหมายหลักของการพัฒนาคือการพัฒนาเมืองเพื่อให้อุณหภูมิชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น รวมถึงการลดภาคแรงงานในพื้นที่การพัฒนาจึงส่งผลต่อความพร้อมและเพียงพอต่อโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ต่อจำนวนประชากรในพื้นที่และประชากรแฝงที่ขยายตัวในพื้นที่ มีค่าเฉลี่ย 4.19 และหากความไม่พร้อมของโครงสร้างพื้นฐานจะส่งผลให้เกิดปัญหาอาชญากรรมและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินตามมา มีค่าเฉลี่ย 4.13 นอกจากนี้ปัญหาที่เกิดจากประชากรแฝงแล้วยังมีผลกระทบที่เกิดระหว่างประชาชนกับรัฐ ทั้งหน่วยงานในพื้นที่และส่วนราชการกลาง มีค่าเฉลี่ย 4.11 แน่นนอนว่าผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นดังกล่าวส่งผลต่อเนื่องในกระบวนการดำเนินงานของรัฐในมิติของความร่วมมือของภาคประชาชนในพื้นที่ โดยมีค่าเฉลี่ย 4.00 นอกจากนี้ผลกระทบเชิงลบทางสังคมที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ยังคงมีผลกระทบเชิงบวกเช่นกัน ดังนี้ การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินก่อให้เกิดการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ย 4.18 ซึ่งผลที่แสดงออกมากจากค่าเฉลี่ยในประเด็นนี้ยังคงถูกจัดอยู่ในค่าเฉลี่ยลำดับมากแต่อาจจะไม่สอดคล้องกับความคิดเห็นในผลกระทบด้านสังคมเชิงลบเนื่องจากประชาชนในพื้นที่ยังคงคาดการณ์ต่อผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดจากกลุ่มเป้าหมายหลักที่

เกิดผลการเปลี่ยนแปลงโดยตรงโดยกลุ่มผู้ถือครองสิทธิ์ในที่ดินและยังคงมีความหวังและเชื่อมั่นในการดำเนินงานของรัฐต่อการพัฒนาตามเป้าประสงค์ที่ต้องบรรลุความคาดหวังจากลักษณะของคุณภาพชีวิตของประชาชนที่ดีขึ้น และยังเกิดการพัฒนาในมิติของโครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุนรูปแบบของการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น มีค่าเฉลี่ย 4.11 และประเด็นความคิดเห็นของที่ดินเมื่อได้รับการปรับปรุงและมีการจัดสรรอย่างยุติธรรมจะสร้างให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ดีมากขึ้น มีค่าเฉลี่ย 3.99

- ผลกระทบด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจากจำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่างจำนวน 372 คน พบว่า ความคิดเห็นของผลกระทบในด้านของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในด้านของผลกระทบเชิงลบมีประเด็นดังนี้ หากมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.26 ซึ่งเป็นประเด็นข้อคิดเห็นของผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นซึ่งเป็นผลกระทบในประเด็นความสำคัญลำดับที่สามเนื่องจากเมื่อต้นทุนทางการผลิต ที่เป็นระบบภายใต้ทรัพยากรเดิมในท้องถิ่นถูกแปรสภาพเป็นทุนขับเคลื่อนอุตสาหกรรมจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจะทำให้ระบบนิเวศธรรมชาติในท้องถิ่นได้รับผลกระทบเชิงลบเป็นลำดับแรก ๆ จากทั้งการพัฒนาในเชิงโครงสร้างพื้นฐาน ระบบสาธารณูปโภค การพัฒนาเมืองเพื่อรองรับอุตสาหกรรมต่าง ๆ และจะส่งผลกระทบต่อปัญหาอื่นที่ตามมาเมื่อทรัพยากรทางธรรมชาติถูกแปรสภาพไป จะสร้างมลภาวะที่เป็นพิษจากทรัพยากรที่ลดลงและการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของทรัพยากร โดยมีค่าเฉลี่ย 4.22 และยังมีผลกระทบโดยตรงจากพืชพันธุ์ในท้องถิ่น จากประวัติศาสตร์ในด้านของการก่อเกิดเป็นตำบลเขาไม้แก้ว ที่เกิดจากการพัฒนาชีวิตโดยอาศัยทรัพยากรธรรมชาติเป็นที่ตั้งเพื่อขยายความอยู่รอดของผู้คน และแทรกแซงเข้ามาในพื้นที่เพื่อใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงอีกครั้ง พบว่าเป้าหมายหลักในการพัฒนายังคงเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่จะเป็นปัจจัยหลักของการเปลี่ยนแปลงในเชิงเศรษฐกิจอยู่เสมอ แต่เนื่องด้วยความสัมพันธ์อันยาวนานระหว่างผู้คนกับธรรมชาติในท้องถิ่น ยังมีผลให้พันธุ์พืชในท้องถิ่นถูกแปรสภาพไป มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.18 และยังส่งผลกระทบต่อปัจจัยหลักในต้นทุนชีวิตของคนในพื้นที่ ที่เปลี่ยนแปลงรูปแบบของการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่จากการกระจายอำนาจความชอบธรรมในการดำเนินการสู่รัฐ ส่งต่อทรัพยากรธรรมชาติจากประชาชนในพื้นที่สู่กลุ่มนายทุน จากการช่วงชิงทรัพยากรของคนในพื้นที่เป็นผลให้ประชาชนในท้องถิ่นสูญเสียที่ดินทำกินมากขึ้น โดยมีค่าเฉลี่ย 3.66

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางในการจัดการที่ดินในตำบลเขาไม้แก้ว อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี จากมุมมองของภาคประชาชน

ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในพื้นที่ตามข้อกังวลใจของประชาชนมากที่สุดเป็นผลกระทบเชิงลบต่อพื้นที่ ได้แก่ ผลกระทบด้านความเหลื่อมล้ำ เนื่องจากปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากกระบวนการ

ดำเนินโครงการฯ จะสร้างความต่างของฐานะทางสังคม และเศรษฐกิจตามมา ซึ่งเป็นผลกระทบที่สนับสนุนต่อการเกิดผลกระทบในมิติอื่น ๆ อีก ได้แก่ กระทบด้านด้านเศรษฐกิจ ผลกระทบด้านสังคมและผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ และผลกระทบเชิงบวก พื้นที่ยังคงมีความเชื่อมั่นในความยุติธรรม และมาตรการให้ความเป็นธรรมแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาครั้งนี้ มองว่าประเด็นของการเปลี่ยนแปลงที่พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ก่อนเป็นลำดับแรกจะส่งผลกระทบเชิงบวกในด้านอื่น ๆ ตามมา ทั้งเรื่องของคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและรูปแบบของการสร้างอาชีพ โอกาสในการเข้าถึงอาชีพที่ได้รับการรองรับจากกลุ่มเครือข่ายการพัฒนา อีอีซี มากที่สุดเป็นลำดับต้น ๆ ซึ่งผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นนั้นมีทั้งผลกระทบในเชิงบวกและผลกระทบในเชิงลบ ส่งผลให้เกิดมุมมองของข้อเสนอแนะประเด็นแรกที่มีค่าเฉลี่ย 4.45 ถูกจัดอยู่ในลำดับที่หนึ่ง คือการปรับปรุงแก้ไขรายละเอียดแผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินและแผนผังการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของการพัฒนาเนื่องมาจากการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการขับเคลื่อนโครงการฯ ที่น้อยมาก รวมไปถึงการรับรู้ข้อมูลที่ขาดหายเป็นผลให้การดำเนินของโครงการฯ ต่อเนื่องนั้น ไม่ได้ได้รับการสนับสนุน รวมไปถึงการพัฒนาที่ไม่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ โดยกลุ่มประชาชนในพื้นที่อยากมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาผ่านความสามารถโดยศักยภาพของพื้นที่ และการใช้กฎหมายผ่านความยุติธรรมที่ไม่ได้เอื้อกฎหมายเพื่อสร้างความเป็นธรรมให้กับกลุ่มเจ้าพ่อในตลาดที่ดินแต่เพียงฝ่ายเดียวซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.43 และช่วยลดสภาพปัญหาผลกระทบเชิงลบในด้านของอาชญากรรมจากการกระจุกตัวของประชากรแฝงที่คาดว่าจะเกิดขึ้นและการพัฒนาที่ไม่สามารถรองรับประชากรได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ค่าเฉลี่ย 4.42 ผ่านกระบวนการยุติธรรมและคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน สิทธิชุมชนของพื้นที่ต่อการเปลี่ยนแปลงที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบในเชิงลบในเรื่องของการแปรสภาพที่ดิน มีค่าเฉลี่ย 4.42 โดยที่รัฐมีความจำเป็นที่ต้องวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เหมาะสมผ่านการสร้างความร่วมมือกับภาคส่วนอื่นในท้องถิ่น ไม่ใช่เพียงแค่หน่วยงานรัฐเพื่อสร้างความเป็นธรรมในด้านการพัฒนาและไม่สร้างความชอบธรรมให้เพียงแต่กลุ่มอำนาจทางเศรษฐกิจ มีค่าเฉลี่ย 4.42 เพื่อสนับสนุนให้เกิดการสร้างผลกระทบในเชิงลบที่น้อยที่สุดให้เกิดขึ้นในพื้นที่การพัฒนา มีค่าเฉลี่ย 4.41 และแสวงหาการพัฒนาที่ทำให้เป้าหมายคือคนในพื้นที่ได้รับผลกระทบเชิงบวกมากที่สุดและมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าเดิมตามเป้าหมายการพัฒนาผ่านกลยุทธการมีส่วนร่วม การส่งเสริมความรู้อย่างรอบด้านให้แก่ประชาชนในพื้นที่ ค่าเฉลี่ย 4.39 ซึ่งแน่นอนว่าจำเป็นต้องผลักดันให้เกิดพฤติกรรมของสังคมรวมด้วยการต่อสู้ร่วมกันในเชิงการพัฒนาที่ไม่ได้สร้างความรุนแรงจากการผลักดันเพื่อส่งเสริมการทำงานของรัฐที่เป็นผู้ควบคุมโดยกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนา ทั้งนี้รัฐจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้กับพื้นที่ในเวทีต่าง ๆ มากขึ้นและในด้านของการตัดสินใจร่วมไปกับการที่รัฐสนับสนุนการขับเคลื่อนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกระบวนการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ มีค่าเฉลี่ย 4.34

และเมื่อเกิดการผลักดันแรงขับเคลื่อนภายใต้มวลมหาชนในพื้นที่ได้แล้ว ควรมีการปรับแก้ข้อพิจารณาโครงสร้างทั้งในด้านการวางแผนพัฒนาไปจนถึงการจัดสรรพื้นที่ เพื่อสื่อสารและสร้างความเข้าใจในด้านการดำรงความสัมพันธ์ของทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นกับกลุ่มคนที่ขับเคลื่อนเกษตรกรรม เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและมีความสอดคล้องต่อการพัฒนามิใช่เพียงการพัฒนาเชิงอุตสาหกรรมทั้งสิ้น และสร้างความเหมาะสมในเชิงการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดความมั่นคงและอุดมสมบูรณ์อย่างยั่งยืน มีค่าเฉลี่ย 4.33 และส่งเสริมสาธารณะประโยชน์จากพื้นที่รัฐจัดสรรให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนในท้องถิ่นจากการผลักดันให้เกิดกระบวนการปรึกษาหารือระหว่างรัฐเอกชน ประชาชน ภาคประชาสังคมในพื้นที่ในด้านการจัดการที่ดิน มีค่าเฉลี่ย 4.32 และส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มองค์กรในพื้นที่ให้เกิดขึ้น โดยรัฐเป็นแกนหลักในการผลักดันกระบวนการเหล่านี้ให้เกิดขึ้นทั้งในแง่ของการร่วมทำงาน ร่วมสังเกตการณ์ ร่วมตรวจสอบเพื่อสร้างการทำงานที่เป็นสาธารณะและสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายด้วยการเปิดเผยข้อมูลให้ทุกฝ่ายสามารถเข้าถึง เพื่อใช้ประโยชน์จากข้อมูลและเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมได้เสมอ ค่าเฉลี่ย 4.25 มีการส่งเสริมในด้านการพัฒนาแรงงานอาชีพเกษตรกรรมในระหว่างการพัฒนา เพื่อลดปัญหาการว่างงานและลดการผูกขาดทุนทางเศรษฐกิจ มีค่าเฉลี่ย 4.21 เนื่องจากผลกระทบที่เกิดจากการผูกขาดทุนจะส่งผลกระทบต่อเชิงลบโดยตรงกับกลุ่มอาชีพเดิมในท้องถิ่นโดยตรงทั้งในแง่มุมมองของการกีดกันเจ้าของพื้นที่ออกจากทรัพยากรในท้องถิ่น รวมไปถึงการกีดกันสิทธิ์ในการเข้าถึงอาชีพจากต้นทุนการผลิตที่เป็นจุดเริ่มต้นของคนในพื้นที่

อภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก: กรณีศึกษาดำบลเขาไม้แก้ว อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed methods research) ในเขตตำบลเขาไม้แก้ว อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี สามารถอภิปรายผลการวิจัยเปรียบเทียบระหว่างข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษากับแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในพื้นที่ตำบลเขาไม้แก้ว อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ตามข้อกังวลใจและแนวโน้มของประเด็นผลกระทบค่าเฉลี่ยที่ถูกจัดอยู่ในระดับมาก ลำดับแรก ๆ เป็นผลกระทบเชิงลบต่อพื้นที่ จากการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่เปลี่ยนแปลงสภาพต้นทุนการผลิตที่สำคัญผ่านการสร้างความชอบธรรมให้กับรัฐได้มีสิทธิ์ในการเข้าถึงทรัพยากร หรือการช่วงชิงโดยรูปแบบที่รัฐนำเสนอผ่าน ความเป็นธรรมและชอบธรรมที่รัฐสร้างกฎหมายเพื่อเอื้อต่อกลุ่มอิทธิพลในตลาด ทำให้ประชาชนยังถูกกีดกันออกจากจากสิ่งที่พึงมี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัมปนาท เบ็ญจนาวิ (2563) เมื่อชีวิตเกษตรกรแขวนอยู่บนเส้นด้าย: การปิดล้อมใหม่และความไม่แน่นอนที่ถูกสร้างขึ้นในพื้นที่หลังบ้านอีอีซี โดยการที่รัฐนั้นสร้างความถูกต้องให้เกิดขึ้นบนความไม่ถูกต้อง

โดยการสร้างรูปแบบของการสร้างสิทธิ์ของผู้ครองครองจากตัวอย่างกรณีที่เกิดจากการบอกเล่าของโครงการระยะที่ 1 ที่ผ่านมา พบว่าจากปัญหาเดิมในสิทธิ์ของการถือครอง จากประวัติความเป็นมาในเชิงประวัติศาสตร์ของพื้นที่ที่ทั้งการครองครองอยู่บนพื้นที่ป่าสงวนรวมไปถึงการส่งต่อการครอบครองจากรุ่นสู่รุ่นและเศรษฐกิจที่ดินในเชิงของพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนถ่ายมือของผู้ครอบครองสิทธิ์ที่ไม่เป็นทางการ และต่างจากข้อกำหนด กฎหมายที่รัฐได้ตั้งไว้ จึงถือเป็นปัญหาเรื้อรังที่จะส่งผลต่อไปและยังสร้างความไม่แน่นอนให้กับชีวิตของเกษตรกรในด้านการถือครองสิทธิ์ของเกษตรกรในพื้นที่ที่มีการอาศัยทรัพยากรธรรมชาติที่มีมาอย่างยาวนานของตำบลเขาไม้แก้ว จากการถือครองสิทธิ์ในความมั่นคงของชีวิตผู้ลงทุนการผลิตของกลุ่มนายหน้าธุรกิจมือใหญ่ในสังคม รวมถึงการแปรสภาพของสิ่งที่จะอาจเกิดขึ้นบนรากฐานของการพัฒนาเชิงอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัยเกินกว่าพื้นที่ที่จะรองรับได้ จึงเป็นผลให้กลุ่มตัวอย่างมีแนวโน้มในด้านประเด็นของผลกระทบเชิงลบมากกว่าผลกระทบเชิงบวก ได้แก่ ผลกระทบด้านความเหลื่อมล้ำ เนื่องจากปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากกระบวนการดำเนินโครงการฯ จะสร้างความต่างของฐานะทางสังคม และเศรษฐกิจตามมา ซึ่งเป็นผลกระทบที่สนับสนุนต่อการเกิดผลกระทบในมิติอื่น ๆ อีก ได้แก่ กระทบด้านด้านเศรษฐกิจ ผลกระทบด้านสังคมและผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ และผลกระทบเชิงบวก ในพื้นที่ยังคงมีความเชื่อมั่นในความยุติธรรม และมาตรการให้ความเป็นธรรมแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาครั้งนี้ มองว่าประเด็นของการเปลี่ยนแปลงที่พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ก่อนเป็นลำดับแรก จะส่งผลกระทบเชิงบวกในด้านอื่น ๆ ตามมา ซึ่งในพื้นที่การพัฒนาจะเริ่มต้น โดยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานก่อนเป็นอันดับแรกและจะส่งต่อการพัฒนาไปสู่ทรัพยากรอื่น ๆ ในท้องถิ่น ซึ่งแตกต่างกับงานวิจัยของ จารุวรรณ ประวันเน (2563) เรื่อง กระบวนการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองอัจฉริยะ: กรณีศึกษาเทศบาลนครขอนแก่น และพันจ่าเอกสุธี สีกล้า (2555) ผลการศึกษาดังกล่าว ที่ศึกษารูปแบบของสังคมเมืองที่ได้รับการพัฒนาแล้วพบว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นจะเป็นผลกระทบในเชิงบวกตามการพัฒนา 7 ด้านที่สำคัญ ได้แก่ พลเมืองอัจฉริยะ การดำรงชีวิตอัจฉริยะ การศึกษาอัจฉริยะ สิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ เศรษฐกิจอัจฉริยะ การคมนาคมขนส่งอัจฉริยะ และการบริหารจัดการอัจฉริยะ เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่จะอยู่ในช่วงวัยรุ่นและวัยกลางคน ที่คาดว่าน่าจะยังคงมีความพร้อมที่จะเป็นพลเมืองอัจฉริยะ ในด้านการปรับตัวไปพร้อม ๆ กับการพัฒนาอยู่เสมอและยังเป็นการสร้างการจัดการภายใต้โครงสร้างปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นการขับเคลื่อนที่เริ่มจากพื้นที่ ที่ได้รับการพิจารณาว่าเป็นการเริ่มต้นการพัฒนาอย่างแท้จริง ไม่ใช่การเริ่มต้นพัฒนาด้วยรัฐส่วนกลางที่ไม่เข้าใจบริบทของพื้นที่อย่างลึกซึ้งและปัญหาเดิมของพื้นที่ที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข ยังคงมีอิทธิพลต่อสังคมการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งเรื่องของคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและรูปแบบของการสร้างอาชีพ โอกาสในการเข้าถึงอาชีพที่ได้รับการรองรับจากกลุ่มเครือข่ายการพัฒนา อีอีซี

มากที่สุดเป็นลำดับต้น ๆ สาเหตุความขัดแย้งที่เกิดขึ้นทั้งหมด 5 ด้าน 1. ด้านโครงสร้าง 2. ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร 3. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับชุมชน 4. ด้านผลประโยชน์ และ 5. ด้านค่านิยมที่ต่างกันระหว่างความต้องการจัดสรรทรัพยากรของรัฐ กับชุมชน ประเด็นปัญหาโครงสร้างอำนาจในการเข้าถึงและจัดการทรัพยากรที่ดินที่ไม่เท่าเทียมกันของภาครัฐ และชุมชนชาวบ้าน ทำให้ฝ่ายรัฐที่มีความได้เปรียบทางทรัพยากร เช่น งบประมาณ เทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสาร และอำนาจตามกฎหมาย เป็นต้น สามารถเป็นตัวตั้งและริเริ่มในการจัดการทรัพยากรที่ดินเพื่อประโยชน์ ตามฐานคิดและค่านิยมของภาครัฐ โดยมองชุมชนชาวบ้านในฐานะ “ผู้เสียสละ” เพื่อการพัฒนาในภาพของสังคมส่วนร่วมได้เสนอแนะแนวทางเพื่อลดความขัดแย้งทั้ง 3 ข้อ ดังนี้

- ในการดำเนินนโยบายหรือโครงการของรัฐก่อนนำไปปฏิบัติ ต้องผ่านการมีส่วนร่วมจากประชาชนอย่างแท้จริง และควรให้เครือข่ายอื่น ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขปัญหาไปด้วย

- ทฤษฎีขบวนการทางสังคมแบบใหม่ สามารถนำมาใช้ในการอุดช่องโหว่การเมืองแบบกลุ่มผลประโยชน์ที่อธิบายการ เกิดและการพัฒนาขบวนการทางสังคมด้วยเงื่อนไขด้าน “องค์กรเคลื่อนไหวทางสังคม” เช่น สมาคม องค์กรที่ไม่เป็นทางการ แต่อย่างไรก็ตามต้องพิจารณาถึงบริบททางด้านอื่นด้วยไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง เพื่อชี้ให้เห็นถึงความตื่นตัวในการเข้าร่วม

- ควรศึกษาบทบาทขององค์กรเคลื่อนไหวทางสังคม ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียกร้องและเคลื่อนไหวของชาวบ้าน ควรศึกษาแนวทางที่ทำให้เกิดเครือข่ายเหล่านี้ในการมีส่วนร่วมเพื่อจัดการ ทรัพยากรที่ดินสาธารณะประโยชน์ในด้านการใช้ประโยชน์ และอนุรักษ์ฟื้นฟูควบคู่กัน สำหรับพื้นที่ตำบลเขาไม้แก้วค้นพบข้อสังเกตจากกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้มีแนวโน้มอยู่ในกลุ่มวัยทำงานถึงวัยทำงานตอนปลาย จึงทำให้การแสดงความคิดเห็นต่อผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นแตกต่างจากงานวิจัยข้างต้น ทั้งในแง่มุมมองของการพัฒนาที่อาจจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาที่ต่างกัน ความเข้าใจและรับรู้ของกลุ่มคนที่ช่วงวัยต่างกัน บริบทของพื้นที่ที่ต่างกัน รวมไปถึงกระบวนการที่พยายามเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งหรือมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ พื้นที่ยังไม่ได้รับความชัดเจนในด้านของการเป็นพื้นที่เป้าหมายอย่างจริงจัง จึงทำให้ประชาชนในพื้นที่ถูกหือต่อกระแสในช่วงที่ค้นพบคำว่า “เวนคืน” ในพื้นที่ และเมื่อเป้าหมายการดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผน จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทั้งในด้านเป้าหมายเชิงพื้นที่ ระยะเวลา รวมไปถึงงบประมาณ กลุ่มตัวอย่างจึงละเอียดต่อความกระตือรือร้นที่จะหาข้อมูลในด้านของการเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาอย่างแท้จริง ในส่วนของมุมมองของบทบาทหน้าที่ในพื้นที่ของแต่ละบุคคล ส่งผลให้เกิดข้อคิดเห็นต่อแนวทางของผลกระทบที่ค่อนข้างต่างกัน ซึ่งผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นนั้นมีทั้งผลกระทบในเชิงบวกและผลกระทบในเชิงลบ ส่วนในทิศทางของการเสนอแนะแนวทางการจัดการกับปัญหาในเรื่องการใช้ประโยชน์ที่ดินนั้น ค่อนข้างไปในทิศทางเดียวกันในเรื่องของ

การประชาสัมพันธ์ การสื่อสาร การให้ข้อมูล ถือเป็นเรื่องที่สำคัญต่อการขับเคลื่อนในด้านอื่น ๆ ไม่มี การเปิดกว้างข้อมูลความรู้สามารถส่งผลให้ความร่วมมือ และผลกระทบอื่น ๆ ตามมาได้ ถึงแม้จะเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษา พบว่าชาวบ้านพยายามที่จะหาข้อมูลในเรื่องของการพัฒนา และข้อการศึกษาผลกระทบต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมรวมไปถึงในเรื่องของการสร้างการมีส่วนร่วม เป็นหัวใจหลักที่สำคัญของการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาในพื้นที่ ซึ่งเป็นอีกปัจจัยหลักที่คิดว่าควรมีการแก้ไข เนื่องจากสามารถสร้างผลกระทบในการพัฒนาระยะยาวได้ จากการไม่ได้รับความรู้และยังถูกกีดกันในบทสนทนา อย่างไรก็ตามแล้วเรื่องของผลกระทบในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ ย่อมมีการเปลี่ยนแปลง แต่ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับสถานะของการมีส่วนร่วมและสร้างการรับรู้ ในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินถือเป็นเรื่องที่สำคัญ ชาวบ้านในฐานะผู้ถือกรรมสิทธิ์ที่ควรได้รับจากรัฐ ควรมีความรู้และความเข้าใจทั้งในกระบวนการ ได้รับค่าชดเชยจากการเสียประโยชน์ในที่ดินในกรณีที่ดินโครงการได้รับงบประมาณสนับสนุนและได้รับอนุมัติพิจารณาขยายเขตพื้นที่เข้ามายังพื้นที่ตำบลเขาไม้แก้ว (พื้นที่ดำเนินโครงการระยะที่ 2 หรือ 3) การพัฒนาที่เป็นมวลรวมของประเทศถือเป็นเรื่องที่ดี แต่หากมองข้ามผู้คนรากหญ้า ปัญหาที่สร้างนโยบายเพื่อพัฒนาและแก้ไข ย่อมไม่มีจบสิ้น ความเหลื่อมล้ำและการทำลายโครงสร้างทางสังคมชนบทเขารุกล้ำพื้นที่อย่างต่อเนื่อง การพัฒนาควรเป็นการพัฒนาที่เปิดการรับรู้ สร้างความเข้าใจ สร้างการมีส่วนร่วม รับฟังและร่วมแก้ไขปัญหาผ่านภาคีเครือข่ายตั้งแต่ชุมชน ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม เพื่อเป็นการสร้างการพัฒนาอย่างแท้จริงภายใต้การมีส่วนร่วม ในประเด็นการจัดการที่ดิน นอกจากโครงสร้างด้านสาธารณูปโภค โครงสร้างพื้นฐานที่เกิดการพัฒนาแล้ว ยังพบว่าโครงสร้างทางด้านสังคมที่สำคัญ เช่น การเมืองในท้องถิ่นนั้นจะเกิดการแปรผันไปกับการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ คาดการณ์ตามแปลนผังเมืองที่มีการเปลี่ยนแปลงตามโครงสร้างการพัฒนาพบว่าระบบการจัดการในท้องถิ่นจะเกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของอำนาจท้องถิ่นเดิม อาจถูกลดทอนจนหายไป ระบบเครือญาติในพื้นที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดจากเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินและรูปแบบของการพัฒนาเมือง ซึ่งปัจจัยหลักในการเปลี่ยนแปลงของการใช้ประโยชน์ที่ดินนั้น ไม่ใช่เพียงแต่เรื่องทางสภาพแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและเศรษฐกิจที่เกิดการเปลี่ยนแปลง สังคมและการเมืองซึ่งถือเป็นสิ่งที่อยู่และเกิดกลไกร่วมกันในพื้นที่ของอำนาจท้องถิ่นก็จะเกิดการแปรผันตามการพัฒนา ในส่วนของการเสนอแนะแนวทางการสร้างการรับรู้ การมีส่วนร่วมแล้ว ควรมีการแก้ไขข้อจำกัด กฎหมาย ข้อกำหนดที่ถูกสร้างขึ้นภายใต้คณะกรรมการของโครงการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการจัดการกับปัญหาในพื้นที่ด้วยการสร้างเครือข่ายของชุมชนผ่านการเปิดโอกาสและให้ชุมชน พื้นที่ที่สามารถเข้ามามีบทบาทหลักควบคู่ไปกับรัฐและเอกชนได้

ถือเป็นเรื่องของความเท่าเทียมและสิทธิในสังคมที่ทุกคนควรได้รับตั้งแต่การเริ่มเข้ามามีบทบาทของโครงการในพื้นที่เพื่อเป็นสัญญาณที่ดีที่บ่งบอกว่าโครงการนี้ จะช่วยพัฒนาพลเมืองให้เป็นพลเมืองอัจฉริยะที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีแบบไม่เลือกปฏิบัติและไม่มีการแบ่งชนชั้นของฐานะทางสังคม รวมไปถึงฐานะทางเศรษฐกิจประเด็นอื่น ๆ ตามแผนภาพรวมเพื่อการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (พ.ศ. 2560 - 2565) ซึ่งตั้งเป้าหมายให้การพัฒนาเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาศักยภาพอย่างแท้จริง นอกเหนือจากผลกระทบต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ยังคงเป็นประเด็นปัญหาหลักที่พบว่าพื้นที่ดิน ที่มีเอกสารสิทธิ์ประเภท ส.ป.ก. ของพื้นที่ตำบลเขาไม้แก้วยังคงมีความซับซ้อนในเรื่องของผู้ครอบครองสิทธิ์ จากวิถีชีวิตพื้นที่ที่อาจมีการดำเนินการซื้อขายหรือภายใต้การครอบครองสิทธิ์มายาวนานจึงมีประเด็นปัญหาในการระบุตัวตนของผู้ครอบครองสิทธิ์ในแต่ละพื้นที่อย่างแท้จริง จะส่งผลต่อการเกิดปัญหาในภายหลัง รัฐจึงควรดูแลและมีการพัฒนาปรับปรุงเพื่อทำข้อมูลในเรื่องของการยืนยันสิทธิ์และยืนยันตัวตนของผู้ครอบครองเพื่อลดปัญหาข้อพิพาทของพื้นที่ ทั้งนี้วิธีการจัดการควรให้ประชาชนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดบทบาทและทิศทางของการปรับเปลี่ยนแนวทางในการเอื้อต่อการพัฒนาเพื่อให้เกิดความโปร่งใสและความเชื่อใจในทุกฝ่าย มิใช่เพียงการปิดแก้ไขปัญหาเพื่อที่รัฐจะได้สิทธิ์ในที่ดินคืนเพื่อนำมาใช้พัฒนาและให้ประชาชนในพื้นที่กลับมาเช่าซื้อที่ดินหรือทำกิจกรรมในที่ดินที่เคยถือครองสิทธิ์ไว้ และได้รับความไม่เป็นธรรมในการได้รับค่าชดเชยฯ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแก้ไขปัญหในเรื่องของการถือครองกรรมสิทธิ์ผู้ที่ครอบครองและการจัดสรรประโยชน์ที่ดินในการครอบครอง ให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของรัฐเสียก่อนเพื่อยุติข้อขัดแย้งและปัญหาที่จะส่งผลกระทบต่อพัฒนาการด้านอื่น ๆ ที่จะตามมา

รัฐควรสร้างการปลดล็อกข้อจำกัดบางประการในด้านกระบวนการของรัฐ ที่จะส่งผลกระทบต่อทางด้านสังคมและเศรษฐกิจต่อผู้คนที่ทั้งในพื้นที่การพัฒนา และพื้นที่การพัฒนาระยะอื่น ๆ เนื่องด้วยระยะเวลาการดำเนินงานของรัฐค่อนข้างใช้เวลายาวนาน นี่จะเป็นจุดที่สร้างความเหลื่อมล้ำทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม

ปรับแผนการพัฒนา และข้อกำหนดนโยบายใหม่โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของกลุ่มประชาชนในพื้นที่รวมถึงองค์กรเครือข่ายที่ไม่เป็นทางการอื่น และเปิดโอกาสในเอกชนได้สร้างข้อเสนอมิติใหม่ ๆ ร่วมในการพัฒนาเพื่อหนีออกจากกฎของระบบราชการที่เน้นการบริหารเงิน แต่ขาดการพัฒนาด้านการจัดสรรคุณภาพของทรัพยากรและคุณภาพชีวิต รวมถึงเป็นการหลีกเลี่ยงปัญหาความเหลื่อมล้ำที่จะเกิดจากการพัฒนา

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

การผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมด้วยชุมชน พื้นที่ เครือข่ายองค์กรอื่น ๆ ลดนโยบายการให้ความสำคัญแก่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เพื่อให้เกิดการจัดสรรอำนาจในการพัฒนาที่เท่าเทียมและมีความยุติธรรม รวมไปถึงการลดปัจจัยทางด้านความเหลื่อมล้ำในการกำหนดนโยบายต่าง ๆ ที่ควรเปิดกว้างและส่งเสริมให้พื้นที่มีบทบาทรวมไปถึงการรับฟังและยอมรับในแนวทางการดำเนินงานตามสภาพปัญหาโครงสร้างที่แท้จริงซึ่งพื้นที่ ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาที่จะมีความมั่นคงและต่อเนื่อง พร้อมทั้งได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการสนับสนุนและร่วมแก้ปัญหา

การลดทอนอำนาจเชิงโครงสร้างทางการเมืองและเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นทั้งในพื้นที่และศูนย์กลางเพื่อปลดล็อกปัญหาความเหลื่อมล้ำ

คนในพื้นที่ควรมีความกระตือรือร้น และขับเคลื่อนการพัฒนาด้วยศักยภาพของคนในพื้นที่อย่างจริงจังผ่านเวทีทางสังคมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการต่อสู้และสนับสนุนแนวทางในด้านการสร้างเครือข่ายในชุมชนเพื่อขับเคลื่อนนโยบาย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2559). *ยุทธศาสตร์กรมพัฒนาที่ดิน*. เข้าถึงได้จาก http://www1.ldd.go.th/Lddwebsite/web_adg/download/ยุทธศาสตร์กรมพัฒนาที่ดิน2555-59.pdf
- กัมปนาท เบ็ญจนาวิ. (2565). การเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์การพัฒนาในพื้นที่หลังบ้านออีชี : การช่วงชิงพื้นที่ความหมายที่ไม่ตายตัว และการสถาปนาอำนาจเหนือดินแดน. *วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 11, 34-58.
- กัมปนาท เบ็ญจนาวิ. (2565). เมื่อชีวิตเกษตรกรแขวนอยู่บนเส้นด้าย: การปิดล้อมใหม่และความไม่แน่นอนที่ถูกสร้างขึ้นในพื้นที่หลังบ้านออีชี. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 35, 63-113.
- กิตติกาญจน์ หาญกุล. (2557). บทวิเคราะห์ข้อขัดแย้งเรื่องการใช้ประโยชน์ที่ดินและกลไกการแก้ไขปัญหา: ศึกษาเฉพาะกรณีที่ดินในเขตชลประทานทุ่งรังสิต. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 36, 34-43.
- กฤษณา ศิริสังวรณ. (2539). *การศึกษาวิเคราะห์ชื่อหมู่บ้าน 60 หมู่บ้าน ในอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เจมขนิษฐ สแนชนะนนท์ธนะ, สันติพัฒน์ อรุณธรี, และอัฐเดช วรรณสินธิกร. (2562). *โครงการการศึกษา Smart City ในเขตเศรษฐกิจพิเศษบริเวณอีสเทิร์นซีบอร์ด*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก. (2565). *ประกาศคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก*. เข้าถึงได้จาก https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2565/E/217/T_0015.PDF
- จันทร์จิรา จิระราชวโร. (2548). การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน ในเขตพื้นที่บ้านบุเจ้าคุณ ตำบลวังหมี่ อำเภอลำลูกเกด จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 12, 27-34.
- จรรุวรรณ ประวันเน. (2563). *กระบวนการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองอัจฉริยะ : กรณีศึกษาเทศบาลนครขอนแก่น*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- จุฑามาศ นิสารัตน์. (2544). *ความเข้าใจและความคิดเห็นเกี่ยวกับกฎหมายการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชนิสรา เกตุแก้ว. (2563). *การใช้ที่ดินตามกฎหมายการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เพื่อวัตถุประสงค์อื่น : ศึกษากรณีการใช้พื้นที่เพื่อกิจการกักเก็บผลิตไฟฟ้า*

- วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชนกฤต ลาภชน โรจน์. (2562). *การใช้ประโยชน์ที่ดินและการจัดการพื้นที่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง*
วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- นิธิตา สิริพงศ์ทักษิณ. (2551). ความขัดแย้งในการจัดการทรัพยากรที่ดินในบริบทสังคมไทย
กรณีศึกษาที่ดินสาธารณะประโยชน์ทุ่งสระ จังหวัดพัทลุง. *วารสารคณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 31, 1-18.
- นิภาพรรณ เจริญสันติกุล. (2563). เมืองอัจฉริยะ : ความหมายและข้อควรพิจารณาสำหรับการพัฒนาเมือง.
วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 11. (1), 3-20.
- นิวัติ เรืองพานิช. (2546). *การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ประสิทธิ์ ดงยิ่งเจริญ. (2542). *การวิเคราะห์และประเมินโครงการ*. กรุงเทพฯ:
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ปั่นบางละมุงสมาร์ทซ์ดี ส.ป.ก.เร่งคิดค่าเวนคืน. (2564). เข้าถึงได้จาก
<https://www.prachachat.net/economy/news-713017>
- เปิดพิมพ์เขียวผังเมือง EEC 8 ล้านไร่ ลดพื้นที่เกษตร. (2563). เข้าถึงได้จาก
<https://www.prachachat.net/property/news-502499>
- พวงเพชร ทองหมื่นไว และสัญญา เกณาภูมิ. (2560). กลไกความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ
และเอกชนในการดำเนินการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 4, 43-52.
- ภาสกร ประถมบุตร. (2560). แนวคิดการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ. *วารสารราชบัณฑิตยสภา*,
42,137-141.
- เขาวเรศ จันทะศักดิ์. (2542). *การใช้ข้อมูลดาวเทียมเพื่อศึกษาแนวโน้มการใช้ที่ดินเขตรักษาพันธุ์สัตว์
ป่าอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่และตาก*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ระนิลา อ่อนประดิษฐ์. (2560). ผลกระทบของการนำรูปแบบการบริหารแบบเศรษฐกิจพิเศษที่มีต่อ
ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนแขวงสะหวันนะเขต สปป.ลาว. ขอนแก่น:
วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศยามล ไกยูรวงศ์. (2548). *การศึกษาและสำรวจข้อพิพาท และความขัดแย้งปัญหาที่ดินในประเทศไทย
ระยะที่ 1*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- สุเทพ รักษาพล และภักดี โพธิ์สิงห์. (2564). นโยบายการส่งเสริมเมืองอัจฉริยะเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ
ในสังคม. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*,

5, 143-160.

สุธี ลีกล้า, พันจ่าเอก. (2555). *การจัดการความขัดแย้งของชุมชนจากการเวนคืนที่ดินของรัฐระหว่างการทำเรื่องกับชุมชนบ้านแหลมฉับ ตำบลทุ่งสุขลา อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี.*

สารนิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

แสวง รัตนมงคลมาส. (2538). *ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม.* กรุงเทพฯ: สารมวลชน.

สมภพ พร้อมพ้อชั้นบุญ. (2558). *กระบวนการในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งอุทยานบุโศ –*

สุโขทัย ประภาสเขตทับที่ดินทำกินราษฎร กรณีศึกษา อำเภอบางเจาะ จังหวัดนครราชสีมา
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร. (2547). *กฎหมายปฏิรูปที่ดิน.* เข้าถึงได้จาก

https://alro.go.th/th/legal_aff/news-activity/article-category-7-76/--7.-มติ-คปก.-ครั้งที่-2-2547-เมื่อวันที่-9-กรกฎาคม-2547-เรื่อง-ขออนุมัติใช้ที่ดินเพื่อกิจการสาธารณูปโภค?id=119420

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม. (2561). *คู่มือการขอพิจารณาให้ความยินยอมหรือ*

อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน. กรุงเทพฯ: สำนักงานการปฏิรูปที่ดิน
เพื่อเกษตรกรรม.

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. (2561). *แผนภาพรวม*

เพื่อการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2560-2565. เข้าถึงได้จาก

<https://eeco.or.th/web-upload/filecenter/untitled%20folder/eec001-2.pdf>

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. (2561).

รายงานสรุปผู้บริหาร แผนภาพรวมเพื่อการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2560

-2565. เข้าถึงได้จาก <https://eeco.or.th/web-upload/filecenter/untitled%20folder/eec001-1.pdf>

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. (2565).

ความคืบหน้าการพัฒนาเขตพิเศษภาคตะวันออก. เข้าถึงได้จาก

[https://www.eeco.or.th/th/filedownload/3522/158ความคืบหน้าการพัฒนาเขตพิเศษภาค](https://www.eeco.or.th/th/filedownload/3522/158ความคืบหน้าการพัฒนาเขตพิเศษภาคตะวันออก44.pdf)

[ตะวันออก44.pdf](https://www.eeco.or.th/th/filedownload/3522/158ความคืบหน้าการพัฒนาเขตพิเศษภาคตะวันออก44.pdf)

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. (2565).

รายงานประจำปี 2565. เข้าถึงได้จาก

<https://www.eeco.or.th/th/filedownloads/5028/e07c7e88027รายงานประจำปี25659.pdf>

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. (2566). *โครงการศูนย์*

ธุรกิจ EEC และเมืองใหม่ท่าอัญชลีระ. กรุงเทพฯ: สำนักศูนย์ธุรกิจและเมืองใหม่ท่าอัญชลีระ.

สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล. (2564). *การส่งเสริมเมืองอัจฉริยะ*. เข้าถึงได้จาก

<https://www.depa.or.th/th/smart-city-plan/smart-city-office>

องค์การบริหารส่วนตำบลเขาไม้แก้ว. (2565) *แผนที่ตำบลเขาไม้แก้ว*. เข้าถึงได้จาก

<http://khaomaikaew.com/public/location/data/index/menu/24>

อภิวัฒน์ รัตนวราหะ. (2558). *เศรษฐกิจที่ดินของประเทศไทย: ทัศนสถานภาพความรู้*.

กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). Harper and Row: New York.

ภาคผนวก

แบบสอบถามการวิจัย

เรื่อง ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในระบียงเศรษฐกิจพิเศษ

คำชี้แจง : แบบสอบถามชุดนี้จัดทำขึ้นเพื่อประกอบการศึกษารายวิชาวิธีวิทยาวิจัย

ทางสังคมศาสตร์ หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ขอความอนุเคราะห์ท่านตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง คณะผู้วิจัยรับรองว่าข้อมูลที่ท่านตอบในแบบสอบถามทั้งหมดจะถูกเก็บเป็นความลับและจะถูกนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษาเท่านั้น

สำหรับแบบสอบถามชุดนี้มีเนื้อหาทั้งหมด 3 ตอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้ คือ

ตอนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 : ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในตำบลเขาไม้แก้ว อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

ตอนที่ 3 : ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการจัดการที่ดินในตำบลเขาไม้แก้ว อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี จากมุมมองของภาคประชาชน

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง จงทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

1. เพศ

1. ชาย 2. หญิง

2. อายุ.....ปี (เต็ม)

3. ระดับการศึกษา

1. ประถมศึกษา 2. มัธยมศึกษา
 3. ปวช./ปวส. 4.ปริญญาตรี
 5. สูงกว่าปริญญาตรี

4. อาชีพ

1. อาชีพอิสระ 2. พนักงานบริษัท
 3. ข้าราชการ 4. เกษตรกร
 5. อื่นๆ ระบุ.....

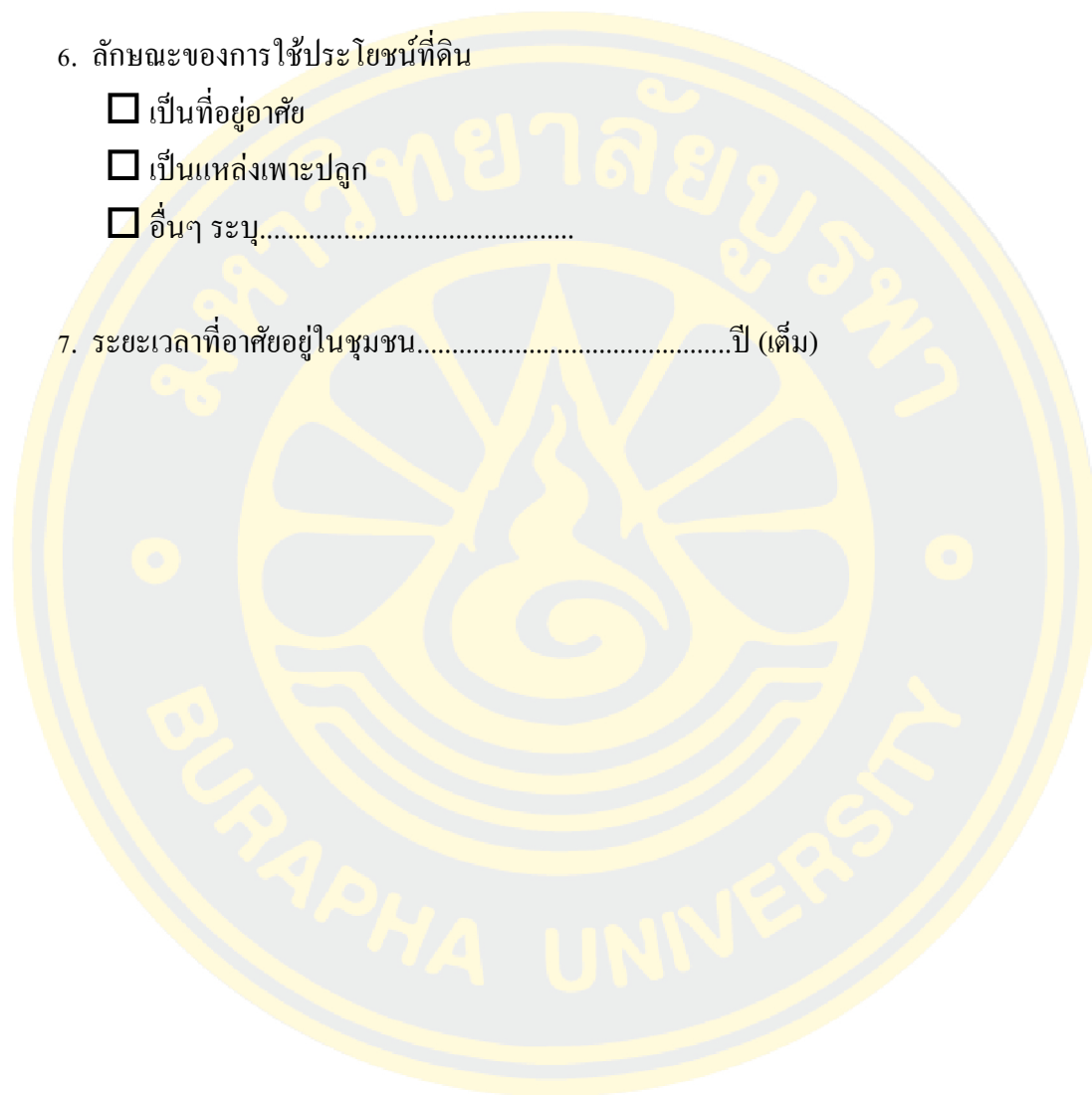
5. ช่องทางในการรับรู้การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในตำบลเขาไม้แก้ว อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

- รายการทีวี สื่อออนไลน์
 เวทีประชาคม อื่นๆ ระบุ.....

6. ลักษณะของการใช้ประโยชน์ที่ดิน

- เป็นที่อยู่อาศัย
 เป็นแหล่งเพาะปลูก
 อื่นๆ ระบุ.....

7. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน.....ปี (เต็ม)

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในตำบลเขาไม้แก้ว
อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

คำชี้แจง : กรุณาเขียนเครื่องหมาย (✓) ลงใน ในแต่ละข้อที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด
ช่องเดียวเท่านั้น โดยแต่ละช่องจะแสดงระดับความต้องการดังนี้

5 = เห็นด้วยในระดับมากที่สุด 4 = เห็นด้วยในระดับมาก

3 = เห็นด้วยในระดับปานกลาง 2 = เห็นด้วยในระดับน้อย

1 = เห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด

ประเด็นเกี่ยวกับผลกระทบ	ระดับความคิดเห็น				
	5 มาก ที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด
1. หากมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินอาจส่งผลกระทบต่อ การประกอบอาชีพของประชาชนดั้งเดิมในชุมชน					
2. การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินอาจเป็นเงื่อนไขให้ ประชาชนท้องถิ่นสูญเสียที่ดินทำกินมากขึ้น					
3. หากมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินอาจเป็นเงื่อนไขให้ นายทุนเข้ามาครอบครองที่ดินในพื้นที่ง่ายขึ้น					
4. หากมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจะทำให้ประชาชนใน พื้นที่มีโอกาสในการประกอบอาชีพหลากหลายยิ่งขึ้น					
5. การเปลี่ยนแปลงที่ดินเพื่อสร้างเมืองใหม่ส่งผลเชื่อมโยงต่อมูลค่า ที่ดิน โดยรอบที่จะเพิ่มสูงขึ้น					
6. การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินอาจเป็นเงื่อนไขที่ทำให้ เกิดมลพิษทางดิน น้ำ อากาศและเสียง					
7. หากมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจะส่งผลกระทบต่อ ระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น					
8. การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินส่งผลกระทบต่อสายพันธุ์พืชพื้น ถิ่นในพื้นที่					

ประเด็นเกี่ยวกับผลกระทบ	ระดับความคิดเห็น				
	5 มาก ที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด
9.ที่ดินจะได้รับการปรับปรุงและการพัฒนาให้เป็นพื้นที่ที่สามารถจัดการเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ดีมากยิ่งขึ้น					
10.การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินทำให้ความขัดแย้งระหว่างประชาชน หน่วยงานรัฐและภาคเอกชนมีความรุนแรงขึ้น					
11.การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินส่งผลกระทบต่อความร่วมมือในการดำเนินการระหว่างรัฐและประชาชน					
12.การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินทำให้เกิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ส่งผลกระทบต่อความเจริญในท้องถิ่น					
13.การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นเงื่อนไขที่ส่งผลให้เกิดการเพิ่มขึ้นของประชากรแฝงในพื้นที่					
14.การเพิ่มขึ้นของประชากรแฝงอันเป็นผลจากการพัฒนาเมืองใหม่จะเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรม ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน					
15.การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินอาจส่งผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะความพร้อมและความเพียงพอของโครงสร้างพื้นฐาน					
16.การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ก่อให้เกิดการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนท้องถิ่น					
17.การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจระหว่างประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ในท้องถิ่น					

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการจัดการที่ดินในตำบลเขาไม้แก้ว อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี
จากมุมมองของภาคประชาชน

คำชี้แจง : กรุณาเขียนเครื่องหมาย (✓) ลงใน ในแต่ละข้อที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด
ช่องเดียวกันนั้น โดยแต่ละช่องจะแสดงระดับความต้องการดังนี้

5 = เห็นด้วยในระดับมากที่สุด 4 = เห็นด้วยในระดับมาก

3 = เห็นด้วยในระดับปานกลาง 2 = เห็นด้วยในระดับน้อย

1 = เห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด

ประเด็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่ดิน	ระดับความคิดเห็น				
	5 มาก ที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด
1.การจัดหรือแบ่งแยก (Zoning) ระหว่างพื้นที่เพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรม พื้นที่เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวและบริการ รวมถึงพื้นที่เพื่อการพัฒนาเกษตรกรรมอย่างชัดเจน					
2.ให้สินเชื่อเพื่อการจัดหาและพัฒนาที่ดินแก่เกษตรกรที่อาจได้รับผลกระทบ					
3.มีมาตรการหรือแนวทางป้องกันการผูกขาดการใช้ประโยชน์ที่ดินของกลุ่มนายทุน เช่น การปรับภาษีที่ดิน จัดเก็บภาษีที่ดินในอัตราก้าวหน้าตามขนาดการถือครองที่ดิน เป็นต้น					
4.มาตรการสนับสนุนอาชีพจากโครงการที่จัดตั้งในระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก เพื่อรองรับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการจัดการที่ดิน					
5.มีแนวทางหรือมาตรการที่ช่วยลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมทางดิน น้ำ อากาศ เสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการขยายตัวของความเป็นเมือง					
6.จัดตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนแนวทางป้องกันแก้ไขและฟื้นฟูผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก					

ประเด็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่ดิน	ระดับความคิดเห็น				
	5 มาก ที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด
7.เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างทั่วถึงและรอบด้านแก่ประชาชนหรือท้องถิ่น					
8.สร้างพื้นที่สาธารณะหรือพื้นที่กลางเพื่อก่อให้เกิดกระบวนการปรึกษาหารือในการจัดการที่ดินของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย					
9.แสวงหามาตรการหรือกลไกที่ส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจในการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน					
10.ส่งเสริมให้เกิดการจัดตั้งกลุ่มองค์กรภาคประชาชน ภาคประชาสังคม เพื่อตรวจสอบ ถ่วงดุลการดำเนินการเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน					
11.ส่งเสริมและสนับสนุนองค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชนในการบริหารจัดการที่ดินร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ					
12.ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน					
13.หน่วยงานรัฐต้องวางแผนการใช้ที่ดินในพื้นที่ที่เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่และศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน					
14.แสวงหามาตรการเพื่อทำให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินมีวิถีชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิมหรือเท่าเดิม					
15.บังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายภายใต้หลักความยุติธรรม					
16.มีแนวทางหรือมาตรการที่ช่วยลดผลกระทบทางเศรษฐกิจแก่ประชาชนท้องถิ่น					
17.มีแนวทางหรือมาตรการที่ช่วยลดผลกระทบทางสังคม โดยเฉพาะการป้องกันปัญหาอาชญากรรมและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน					

ประเด็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่ดิน	ระดับความคิดเห็น				
	5 มาก ที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด
18.ตระหนักถึงการปกป้องและคุ้มครองสิทธิชุมชน สิทธิมนุษยชน ที่อาจได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน					
19.ปรับปรุงหรือแก้ไขรายละเอียดของแผนผังการใช้ประโยชน์ใน ที่ดิน และแผนผังการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบ สาธารณูปโภค ในระยะเบี่ยงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก					

ส่วนที่ 4 แนวทางในการส่งเสริมการจัดการที่ดินในตำบลเขาไม้แก้ว อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี เพิ่มเติม

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่สละเวลาในการตอบแบบสอบถาม

แนวสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

โครงการวิจัยเรื่องผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ในระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก: กรณีศึกษาตำบลเขาไม้แก้ว อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี (ผู้นำชุมชน ประชาชน และผู้ที่มีความเกี่ยวข้องในพื้นที่)

1. การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน มีผลต่อการเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพของชุมชนในมิติไหน อย่างไรบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....

2. การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในทิศทางใด อย่างไรบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....

3. นโยบายการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน มีผลต่อประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในมิติไหน อย่างไรบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....

4. การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน มีผลต่อสภาพสังคม การศึกษา การเมืองการปกครอง การสาธารณสุข ระบบเครือญาติ และการรวมกลุ่มของชุมชน อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

5. ชุมชนมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนนโยบายการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในมิติไหน อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

6. การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในระยะเชิงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกในชุมชนมีการขับเคลื่อน อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

7. ที่ผ่านมามีการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น การพูดคุย ปรึกษาหารือร่วมกัน มีบทบาทต่อการสร้างการเรียนรู้ในการพัฒนาขับเคลื่อนร่วมกันระหว่างอีอีซีและชุมชน ในมิติไหน อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

8. ในมุมมองของท่าน ๆ เห็นว่าจะมีแนวทางเสริมสร้างพลังในกระบวนการแลกเปลี่ยนการ
จัดสรรที่ดินเพื่อพัฒนาร่วมกันระหว่างอีอีซีและชุมชน ในมิติไหน อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นางสาวมินตรา เอี่ยมอัมพะวัน
วัน เดือน ปี เกิด	13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2540
สถานที่เกิด	โรงพยาบาลศิริราช กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	154/1 ถ.เทศบาลพัฒนา 1 ต.เหมือง อ.เมือง จ.ชลบุรี 20130
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2562 วิทยาศาสตรบัณฑิต (ชีววิทยา) มหาวิทยาลัยบูรพา พ.ศ. 2566 รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์การเมืองและการจัดการปกครอง) มหาวิทยาลัยบูรพา
รางวัลหรือทุนการศึกษา	พ.ศ. 2564 ทุนการศึกษาระดับมหาบัณฑิตศึกษา จากสำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษ ภาคตะวันออก (สกพอ. หรือ อีอีซี)